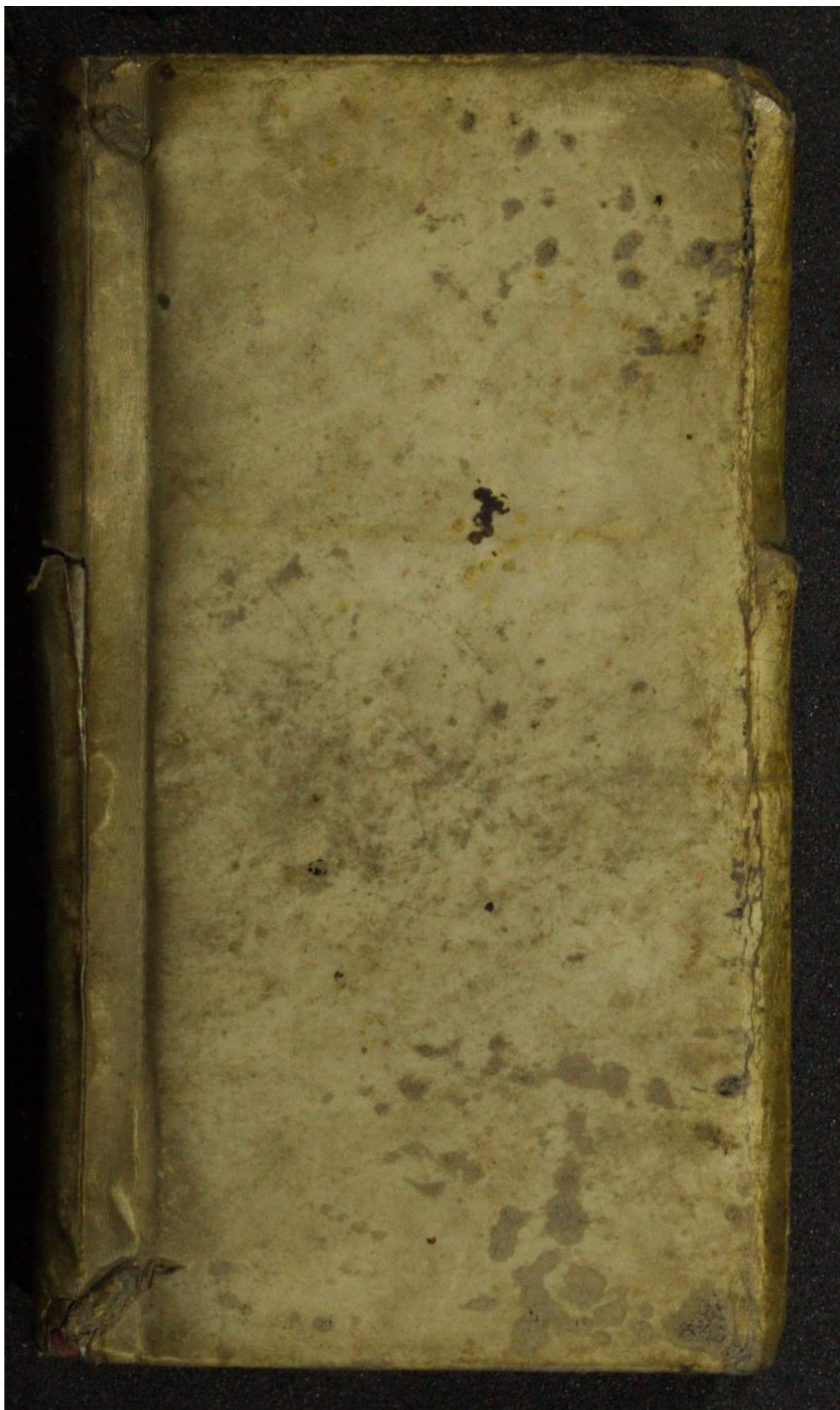
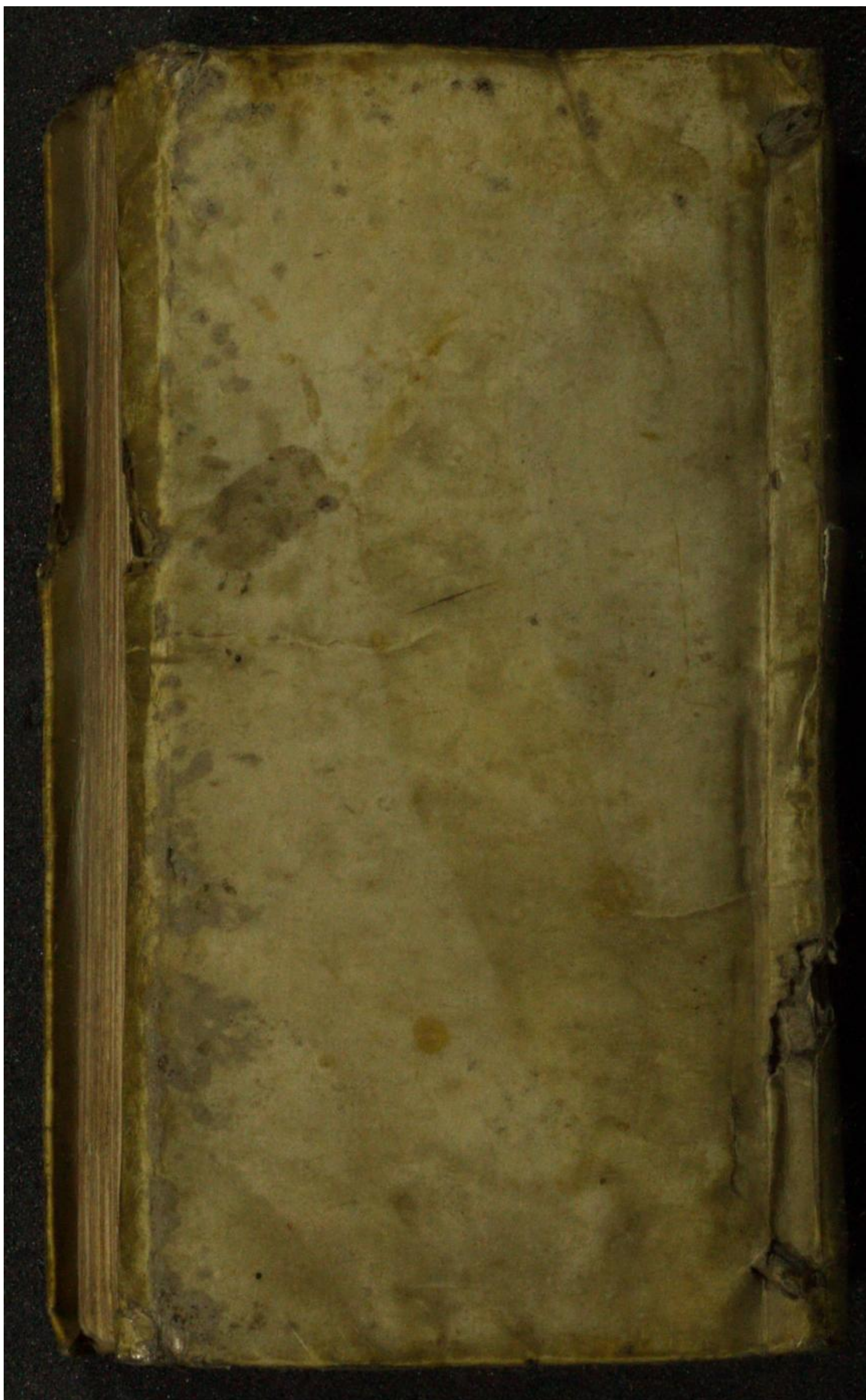

Freeman

B Y 6041 1898.

(1)

N. XV

7/s.

1633

6041/A/1

20487

2A (31)

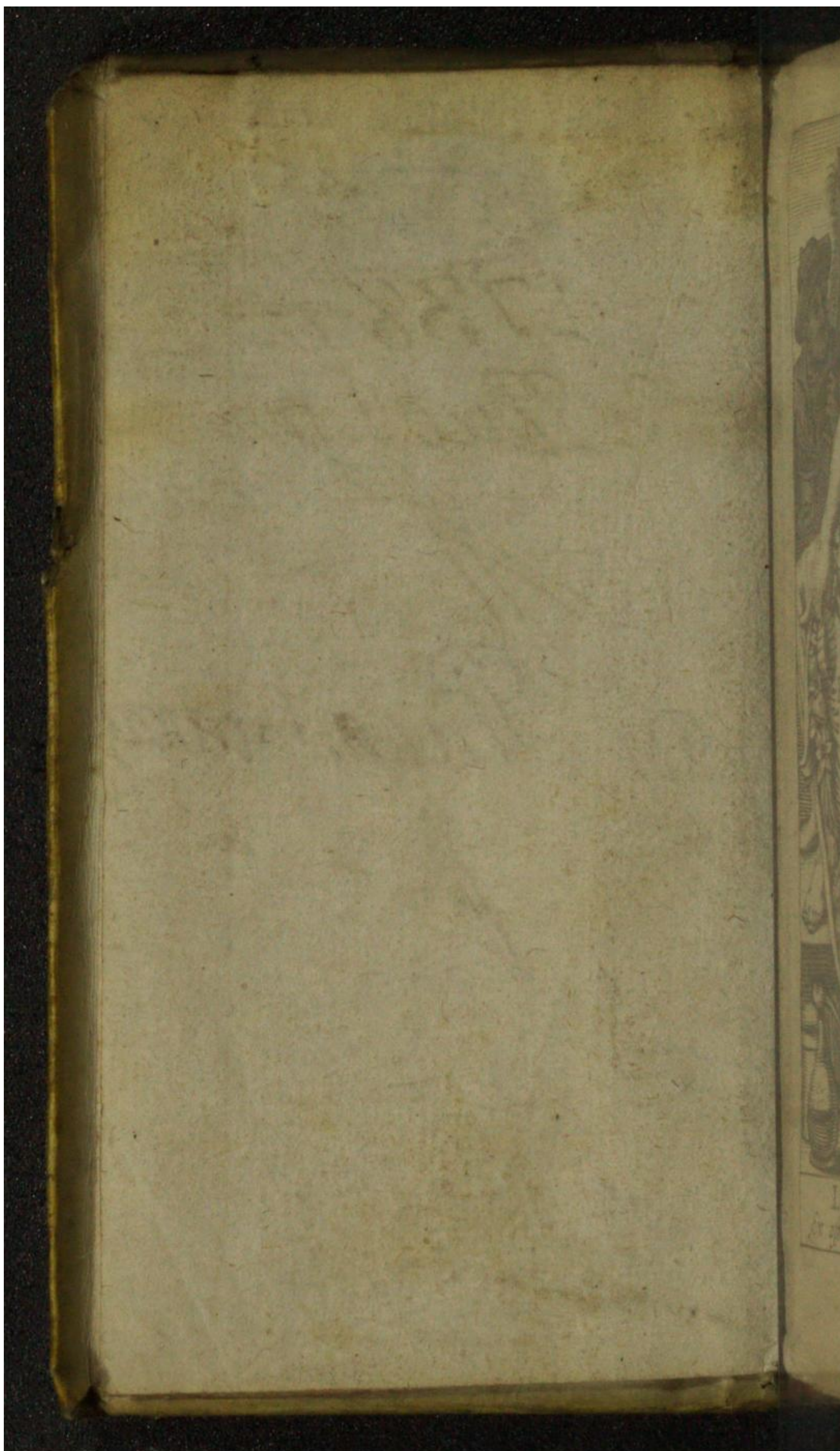
— 1738 —

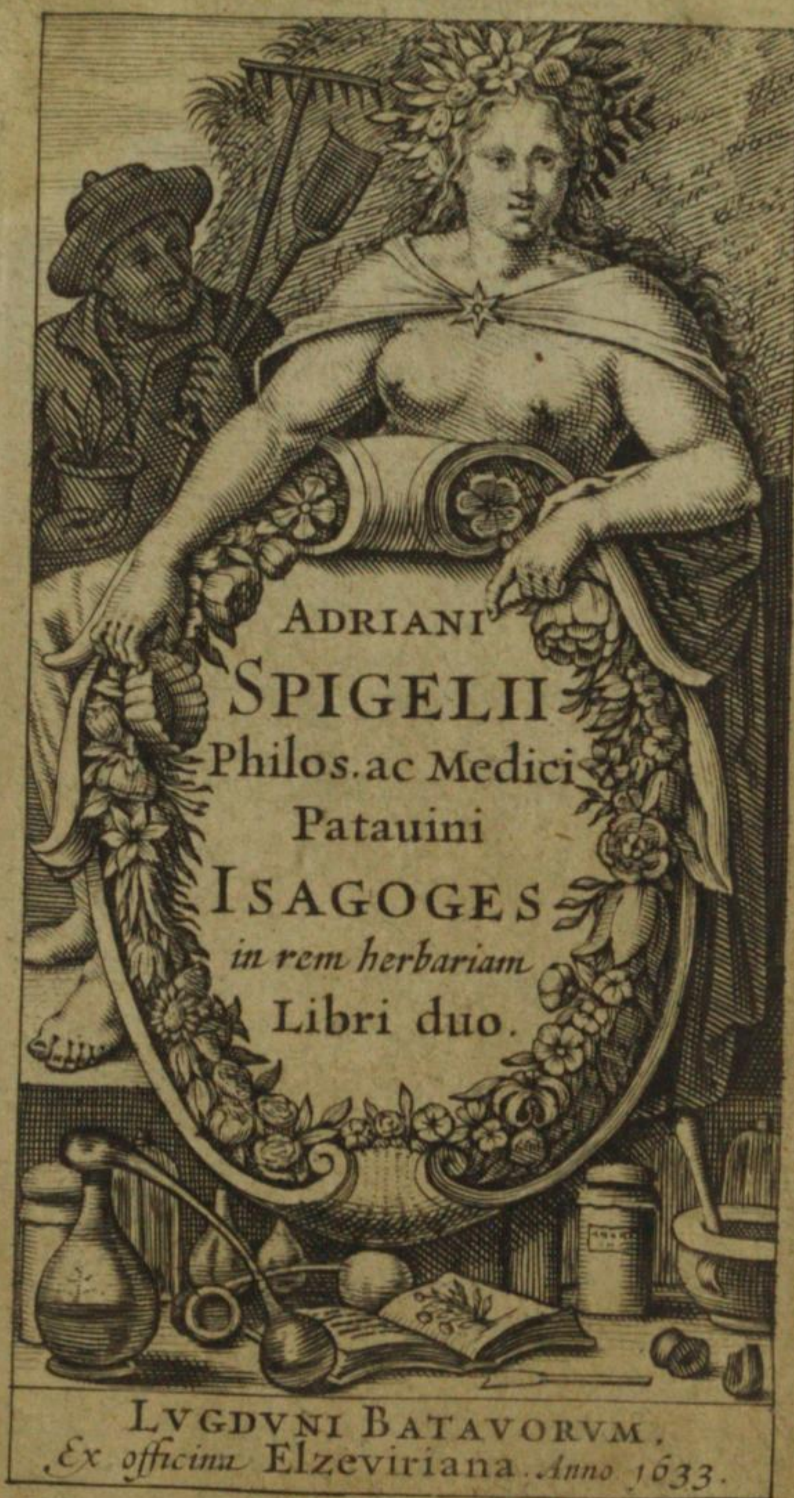
Dr Piaco Soranzo

Dr Piaco Soranzo

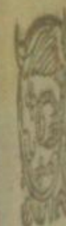
3|6

5420
5911

ADRIANI
SPIGELII
Philos. ac Medici
Patauini
ISAGOGES
in rem herbariam
Libri duo.
LVGDVNI BATAVORVM,
Ex officina Elzeviriana. Anno 1633.

WELLCOME
LIBRARY

ILLVSTRISSIMÆ

NATIONI GERMANICÆ

Iuris Medicinæq; studiosissimæ

ADRIANVS SPIGELIVS S.

Illustres, Nobiliss. Doctissimique Viri,

SÆPE multumq; apud me cogitavi, quid esset, cur in tanta rei Herbariæ operam dantium multitudine, tam pauci, quantum proficere, aut deberent, aut vellent, tantum proficerent. Magno enim hujus scientiæ desiderio multos, non modo Sapientiæ, artisque Medicæ studiosos,

quibus eſt ea perquam neceſſaria; ſed etiam Iurisprudentiæ, & aliarum artium atq; ſcientiarum cultores, quibus utilis & jucunda, teneri, & vos & ego peramplum teſtimonium præbere poſſumus. Nam vos quidem magnum numerum optimorum doctiſſimorumque juvenum publicos celeberrimæ hujus Academiæ hortos, cum vere patent, quotannis frequentare vidiſtis: ego vero non minorem ad Piſanos ac Bononienſes, in quibus Herbarum cognoſcendarum gratia ſuperioribus annis ſum verſatus, accedere animadverti. Tandem comperi non unam eſſe hujuſce rei cauſſam. Sunt enim qui hortos ingreſſi ſtudium diſcendi tantę Stirpium varietatis, & tam multiplicis intuitu deponant, neſcientes undenam initium ſtudii petere debeant. Reperiuntur qui Stirpē fortuito obviam eruant, ejuſ-

ve ramum decerpant, conſpe-
ctam mox abjiciant, tantum me-
moriæ fidentes ſuæ, ut unica in-
ſpectione inhæſuram firmiter a-
nimo Plantę formam exiſtiment;
cum tamen nulla in re magis illa
labatur, pluſque iteratus aſpe-
ctus valeat. Alios videmus, aut
folia Plantarum tantum, aut api-
ces ramorum ac ſurculos, aut
flores, aut aliam denique par-
tem decerpere, mox libris impo-
nere renovandæ memoriæ cauſ-
ſa, ignorantes cunctas cujuſque
ſpeciei Plantarum partes conſide-
randas, cognoſcendaſque. Quin-
etiam non deſunt, qui Herba-
rum nomina & formas tantum-
modo diſcant, prorſus vero ne-
gligant earum vires, quæ ad Stir-
pium cognitionem maximè ſpe-
ctant. His cauſis ut obviam irem,
in gratiam eorum qui rem Plan-
tariam facili via & modo, bre-
viorique tempore, & minori

quam hactenus labore discere cupiunt, scripseram superioribus annis Iustitutionum duos libros, & veterum more amico legendos tradideram, ut majore fiducia in posteritatis commodum publicarentur. Cæterum cum hi una cum amico in alias migrassent terras, frequens me cum illis, qui Herbas discere studebant, consuetudo; frequens amicorum hortatus; frequens de modo, ac facili via eas cognoscendi interrogatio, disputatioque inter familiares meos, atque etiam vestros Medicinæ studiosissimos excitavit, ac impulit ad earum Institutionum compendium scribendum, quod summa & præcipua rerum in illis traditarum capita clare breviterque solummodo complecteretur. Nam in Institutionum libris multas quæstiones antiquas novasque solvebam, animadversiones notabam

tibam tum circa Plantarum formas, & vires, cæteraque accidentia, tum circa autores qui de iis quippiam ſcripſere, quas conſulto hic omitto. Onerat enim diſcentes quæſtionum, & multarum rerum diſcendarum turba, non inſtruit. Quo fit, ut admirari non ſatis poſſim doctiſſimos quoſdam viros, & in re Herbaria exercitatiſſimos, libros ſuos, quibus introducerent juvenes ad hanc ſcientiam, plenos controverſiis, ſæpe parum utilibus edidiſſe. Porrò quidquid utilitatis ac fructus ex hoc libro ſtudioſus lector percipiet, id vobis viri Illuſtres atque Doctiſſimi debebit, in quorum gratiam haſce meas lucubrationes incœpi, ad finem perduxi, atque in lucem edidi. Etenim hoc & amplius jamdiu debere me vobis exiſtimavi, cum ut pro veſtra ſumma in me benevolentia,

promptiſſimoque me promovendi, ac cœptis meis laboribus favendi ſtudio, quod ſatis annis præteritis declaraſtis, cum me valetudinis veſtræ curam gerere voluiſtis, vobis gratiam aliquam referrem; tum, ut non modo eos, qui inter vos Medicinæ ſtudioſiſſimi ſunt, ſed etiam cæteros, qui generis nobilitate, virtutum omnium ſplendore, linguarum, Iuriſprudentiæ, artiumque omnium ac diſciplinarũ notitia, pluſquam ulla alia Natio (abſit invidia dicto) verè Illuſtres ſunt, ad hoc ſtudium utiliſſimum jucundiſſimumque invitarem. Sed quid ego? an ſponte currentibus addam calcaria? quaſi vero neſciam vos ad peregrinas haſce terras, & à patrio ſolo longè diſſitas eo animo acceſſiſſe, ut aliquid dignum majoribus veſtris faceretis, & Nobiliſſimorum parentum veſtrorum veſtigia ſequeremini;
quo-

quorum nullus non ſapientiſſime prudentiſſimeq; dominium ſuum aut rempub. cum ſumma rei militaris (ut fortiſſimos equites decet) & aliarum bonarum artium atque ſcientiarum peritia, ita regit, ita gubernat, ut cunctis aliis aliarum Nationum magnatibus exemplo in imperio ſuo pacis bellique tempore eſſe poſſit. Hortatur veritas me plura de his dicere, diſſuadent pudor & verecundia ulterius in veſtras laudes prorumpere ; ne ubi veſtra celebro præconia, partem mihi eorum attribuere (qui & ipſe Germanus ſum) aut turpe adulantis ſtudium conſectari, aut invidiam multorum accendere videar. Illud tamen non prætereundum putavi, patres ac majores veſtros, ſive Principes fuerint, ſive alterius cujuſlibet conditionis eminentioris, tam rei Plantariæ fuiſſe, atque etiamnum

esse studiosos, quam olim veteres reges atque heroes, Gentius, Lysimachus, Teucer, Attalus, Achilles, Salomon, Euax, Mithridates, Cyrus, Diocletianus Imperator, & alii quos narrant imperiis dominiisq; sese abdicasse, ut majorem diligentiam hortis excolẽdis adhiberent propriisq; manibus semina jacerent gauderetq; terra vomere laureato, & triumphali aratore. Vixit paucis abhinc annis Fridericus invictissimus Romanorum Imperator, qui quo tempore Germanis præfuit, ita se rei Plantariæ tradidit, ut tam bene formas, quam quispiam alius ex optimorum Medicorum numero, cum quibus sæpe de viribus disputare consueverat, cognosceret. Hunc Maximilianus secundus ejus abnepos hoc in studio superasset, nisi mors immatura prævenisset, non sine summo reipubl. litterariæ detrimento.

Ho-

Horum quoque exemplo patres veſtri nobiliſſimi heroes, & variarum ſcientiarum cultores eximii, non modo in urbibus, ſed etiam ruri amœniſſimos, & variis peregriniſque floribus, fructibus, coloribus, odoribuſque perornatos colunt hortos, ut ad eos negotiis dominii, reipub. ſtudiorumque expeditis ſe conferant, animumque laboribus & curis fractum reſtituant, &, ſi quando contigerit, mœſtum conſolentur. Nam in his verum ſolatium, præſentaneum doloris remedium, ut alias omittam utilitates omnibus notiſſimas. Quamobrem cum non minorem eſſe in vobis animi propenſionem, & amorem in rei Herbariæ ſtudium, quam in majoribus veſtris, à quibus id dimanavit, certo mihi perſuadeam, non potui non grati mei erga vos animi hoc ſymbolum vobis offerre, quamquam exiguum, cum

ma-

majus hoc tempore per vires non liceret. Id veſtra benevolentia & humanitate fretus, vos æqui bonique conſulturos ſat ſcio. Deus Opt. Max. cœpta ſtudia & peregrinationes veſtras bene fortunet faxitque ut ſani & incolumes in terram patriam redeatis. Valete.

PRÆFATIO.

SCientiarum omnium atque artium ſtudia, nemo eſt qui neſciat, eſſe difficillima. Vt enim prægrandes nitidiſſimique uniones non niſi in maris imo inveniuntur : ſic latent præſertim in naturæ ſinu pulcherrimæ artes, & magno labore, contentioneque ingenii eruendæ ſunt. Cæterum, qui in primo alicujus earum tradendæ veſtibulo, multis rationibus illam inprimis arduam & difficilem perſuadent, ut ipſi ſapere plus cæteris videantur; tyrones profecto deterrent, & quaſi aditu prohibent. In quo mihi imitari videntur ineptos piſcatores, qui

ut

ut artem, quam profitentur laboris periculique plenam esse indicent, quos ejus discendæ studio incensos vident, eos deducunt in altum, cum maximis mare tempestatibus jactatur; atque ita imprudentes ardorem illum restinguunt. Imitanda potius phocarum solertia est, qui fœtus in sicco editos sensim deducunt ad mare, ut salsam degustent; mox eos reducunt, atque id sæpius faciendo vitæ in mari degendæ paulatim assuefaciunt. Ad eundem modum, qui artium studia qualibet difficilia sectantur, iis primo tenera, ut ita dicam, proponenda sunt elementa, quibus imbuti tantum roboris ac duramenti acquirant, quantum ad omnes, quæ sese illis objecturæ sunt, difficultates superandas est satis. Hæc mihi frequenter animo versanti, Isagogen hanc in rem Herbariam, duobus libris comprehensam, scribendi consi-

consilium incidit. Cum enim Philosophiæ partium nulla sit difficilior, quam ea quæ Plantarum naturam complectitur, ob incredibilem formarum, virium & aliorum accidentium varietatẽ, operæpretium me facturum putavi, si coactis in unum facilioribus magisque necessariis universalibus præceptis, ex quotidianis meis observationibus depromptis, compendiariam tyronibus ad hanc scientiam viam patefacerem. Quod quam recte præstiterim, alii judicabunt, & res ipsa planum faciet, quam statim aggredior.

INDEX

INDEX CAPITVM,

Quæ in duobus ISAGOGES *libris continentur.*

CAPITA LIBRI PRIMI.

In quo agitur de Forma Plantarum.

XIV. De

CA.

CAPITA
LIBRI SECVNDI,

In quo agitur de usu, & facultatibus Plantarum; deque earum perfecta cognitione.

ADRIANI SPIGELII
Bruxellensis

ISAGOGES
IN REM HERBARIAM
LIBER PRIMVS.
De forma Plantarum.

CAP. I.

Quæ in Planta potiſſimum inquirenda diſcendaque.

SCIRE in primis convenit, duo in Plantis potiſſimum inquirenda diſcendaque; formam nimirum, & virtutem ſeu uſum. Nam noſcere, ubi, quando, quomodo naſcantur, quãdiu vigeant, floreant, germinent, & cætera quæ ad generationem pertinent, ad exactam tantum hujus ſcientiæ cognitionem confert. Sed enim ad eos, qui prima fundamenta cupiunt, hic meus

ſermo eſt, quorum mentes confundit potius earum rerum tractatio. Adde quod multæ quotidie facileque addiſcuntur, ubi quis formam Plantarum uſumque noverit; multæ quoque diligentiſſimis naturæ indagatoribus relinquendæ, qui omnem ætatem in hac ſcientia conſumere cupiunt; idcirco quî forma atque uſus cognoſci poſſit, hic ſolummodo indagandum docendumque cenſui.

CAP. II.

Vnde forma cognoſcatur.

CVM formam Plantę dico, non eam intelligo, quæ omnibus Plantis ineſt mente contemplabilis, quam animam vegetativam appellant Philoſophi; ſed figuram, ſeu faciem tam internam, quam externam corporis, cui hæc anima vegetativa inhæret. Eam eſſe cuiq; Plantarum ſpeciei propriam, oculis cernimus. Ideo tot ſunt earum differentiæ, quot formæ diverſitates, quę è partium varietatibus innumeris dimanant. Partes igitur Plantarum nobis primum enumerandæ, earumque differentiæ conſiderandæ ſunt.

CAP.

CAP. III.

Partium divisio. Similares quæ.

PARTIVM aliæ ſimilares ſunt, aliç diſſimilares. Vtræque rurſus tum communes, tum propriæ. Voco ſimilares, quæ in alias partes ſimpliciores ſe dividi nequeunt: Diſſimilares, quæ ex ſimilaribus conſtant. Partes ſimilares communes ſunt, quæ fere ſemper omnium Plantarum partibus diſſimilaribus inſunt. Propriæ vero quæ quarundam tantum. Inter communes cenſentur caro, nervus, vena, membrana ſive cutis, adde etiam his humorem. Nam ſanguinem Ariſtoteles inter animalis partes reoenſuit. Caro eſt ſolida pars, quæ in omnem dimenſionem dividi poteſt (ut terra). Talis in pluribus fructibus ſub tegmine ſeu cute conſpicitur, ut Pyris, Pomis, Prunis. Nervus eſt protenſum illud continuumque, ac cæteris partibus magis ſolidum, quod à carne, & vena facile diſſociatur, ac finditur ſecundum longitudinem. Dicitur autem nervus, non quod ad movendum ſit à natura datus, ut animantibus; ſed potius ad quietem, ac conſiſten-

tiam, roburque. Hic in quibuſdam partibus intus conſpicitur, ut in caudice Palmæ, atque Abietis; in nonnullis extat, ut in Plantaginis foliis, in quibus coſta à nonnullis vocatur. Theophraſtus nervum ἶνα nuncupavit, id eſt, fibram; in cujus definitione, quid ſibi velint hæc verba; ἀπαρέβλητον ἢ καὶ ἄβλαστον ἔχον φλέβας me neſcire ingenue fateor. Vena autem dicitur, quod oblongum eſt & cavum, humorem in ſe continens, qui Plantis alimento eſt. Ejus vero cavitas aut meatus, etſi non facile conſpici poteſt propter exiguitatem, tamen ratione comprehenditur certiſſima. Siquidem multæ Plantæ ſi incidantur, humorem emittunt, aut lacti ſimilem, ut Tithymalorum genera; aut aquei coloris, ut Vitis; aut lutei, ut Chelidonium majus: aut alterius, ut multa alia. Fibris venas aſſimilavit Theophr. ſed grandiores craſſioreſque ait eſſe, & in ſe ramos ſpargentes, quos in foliis plurium Stirpium apertiſſime videtis. Humor autem, qui in Venis, atque tota Planta continetur, proprio nomine caret, quales in animalibus ſanguineis ſanguis exiſtit. Meneſtor in cunctis ſtirpibus ſimplicibus ſimpliciter

ὀπὸν

ὀπὸν appellavit, id eſt, ſuccum: alii in quibuſdam ſuccum, in aliis vero lachrymam: quæ tamen puto diſcreta eſſe extrahendi tantum modo, non materiæ differentia. Liquor, qui ex contuſa herba exprimitur, aut elicitur, ſuccus vocatur; qui vero inciſione dimanat, lachryma. In quibuſdam Plantis propria ſunt his indita nomina. Nam in Papavere, qui è capitibus inciſis emanat humor, opium nuncupatur: qui ex reliquis partibus, præcipue caule, & foliis tuſis exprimitur; meconium. In Laſerpitio, laſer Latinis dicitur, Græcis κατ᾽ ἐξοχὴν, ὀπὸς, quod tam contundendo, quam incidendo liquor eximeretur. Cutem inter communes partes ſimilares recenſere, non eſt à ratione alienum. ea enim veſtiuntur caules, rami, folia, fructus; interdum etiam radices. Voco autem cutem tegumentum harum partium membranoſum ac tenue. Propriæ partes ſimilares duæ ſunt; os, & cartilago. Proprias autem eas appello, quæ nonnullis tantum Plantarum partibus diſſimilaribus inſunt: os vero durum illud ac ſolidum, in fructibus quibuſdam carne tectum; & in ſe ſemen continens. tale in Ceraſis, Amygdalis,

lis, Prunis, quo nomine Mala Persica, & Præcocia etiam comprehendimus, cernitur. In Pomis, Pyris, Cucumeribus, ac cæteris ejusmodi cartilago est: tegumentum scilicet osse mollius, membrana, & cute durius, sed æque pellucidum & tenue.

CAP. IV.

Dissimilares partes communes quot, & quæ.

DIssimilares partes communes sunt sex: radix, caulis, ramus, folia, flos, semen. Radix non à forma, sed ab usu describitur, definiturque: quod usus illi singularis sit, forma vero summopere variet. Ideo Theophrastus lib. 1. Hist. cap. 1. radicem ait esse id, quo alimentum attrahitur; caulem vero, id quod supra terram simplex assurgens, alimentum à radice attractum defert (caudex hic in Arborum genere dici consuevit) ramum in quē caulis dividitur, qui ramus postea in surculos spargitur multiplices. Semen vero est fœtus, & quasi totius Plantæ compendium. Sed quid Flos, atque Folium? Hoc diu multumque quæsivi, nec quidquam inveni, quo, mihi vobisque

satis-

ſatisfaciam. Nonnulli inter recentiores doctiſſimi Viri exiſtimarunt frondes Arboribus à natura datas eſſe, ut calorem defendant, ac fructum ne areſcat, conſervent: folia vero ad decorem potius, & ornamentum, quam ad tutelam ſtipitum, florum, fructuum, & ramorum; nam & hi ſtipitem defendunt, qua de cauſa brachia à Columella in Arboribus appellantur. Addunt hujus opinionis cauſas, dum inquiunt. Stipitis tegumentum eſſe corticem: quaſdam etiam Plantas neque florem, neque fructum edere, cum tamen habeant folia; nonnullas prius flores quam folia emittere, ut Amygdalos; qui frigidiſſima tempeſtate florere ſolent, qua tegumentis magis ad boream à fructibus, & ramis arcendum ipſis eſſèt opus: denique in quam plurimis flores extra folia prominere, qui alioqui ad tutelam externorum deberent eſſe intra folia reconditi. Cæterum veteres illi ſapientiſſimi Viri contra cenſuerunt, ſcilicet folia eſſè tegumenta ſtipitis, floris, fructus, atque ramorum. Vt igitur antiquatam hanc opinionem defendam, meamque ſubnectam, novis his rationibus prius reſpondendum duxi. Dico igitur, tametſi ſtipitis tegumentum

cortex eſt, hic tamen cortex alio egebat tegumento. Sic cutis capitis, & multarum aliarum partium pilis tegitur. Itaque ut quadrupedes animantes pilos, aves pennas, cervi cornua amittunt; ita pleraq; Plantarũ genera foliis ſingulis annis ſpoliantur. Omnium enim quæ in Plantarum genere ſpectantur, dicebat Theophraſtus Hiſtor. l. 1. ſimilitudo petenda eſt ab iis, quæ animantibus inſunt quoad fieri poteſt. Foliatis autem Stirpibus, quibus denegati ſunt à natura flores fructuſque, folia inſunt ad ramorum & ſtipitis tutelam. Quod ſi vero aliquæ ſint, quę prius florem, quam folia producunt; earum flores foliati ſunt ad fructus defenſionem, atque etiam tam brevi pediculo, ut eo carere videantur; quo fit ut flores in hiſce Stirpibus non ſint externis injuriis multum obnoxii. nam qua parte è ramis emergunt, ramo ſuo defenduntur: altera vero parte qua vento ſunt patuli, fructus defendunt primordium quantum fieri poteſt. Illud autem perpetuo in memoria tenendum eſt, fructiferas Stirpes cunctas partes communes producere fructus gratia. Idcircò flores in quàmplurimis prominent extra folia. Qua enim parte flos eſt fructus adhuc

tenellus

tenellus conſervatur; qua autem pediculus emergit, folia & rami fructum defendunt ab externis injuriis. Hæc autem plus præbent tutelæ fructui, quam flores; quod hac parte ſit pediculus, qui & floris eſt, & fructus principium. His credo abunde novis allatis rationibus adverſariorum ſatisfactum, quæ etiam latius alibi oppugnabuntur, explicabunturque. Concludamus ergo folia, ad flores, fructus, ſtipiteſque tuendos neceſſaria fuiſſe, non in omnibus quidem Plantis ad omnes has partes; ſed in quibuſdam ad ſtipites & ramos tantum; in nonnullis ad fructus, & in quibuſdam ad flores; in plurimis ad omnes. Flores Stirpibus dati ſunt non ob fructum, vel ſemen. Nam Ficui fructus eſt ſine flore, & Iridi, atque Ieſmino flos ſine fructu, nonnulliſque Narciſſi generibus. Ideo cenſendum in fructiferis, floré ſi ferant, fructum aliqua defendere parte. Sterilibus vero quæ admodum paucæ ſunt, florem idem forte eſſe cum fructu; ut Thymo, cujus flore ſato, ut nonnullis placet, naſcitur Thymus; quamquam minutiſſimum ei ſemen adſcripſerit Theophraſtus 4. de cauſis Plan. cap. 5. In Ieſmino quid flos faciat adhuc me latet.

CAP.

CAP. V.

Partes diſſimilares communes non omnibus plantis ineſſe.

HÆ quas enumeravi partes, cunctis Stirpibus communes ſunt; non tamen omnes omnibus. Sed quibus omnes inſunt, eæ perfectæ à nobis Plantæ appellantur, ut Pyrus, Prunus, Malus, Fœniculum, & alia his ſimilia quamplurima, quæ ſex primas, atque præcipuas habent partes. Quibus vero deſunt aliquæ, imperfectæ dicuntur; quæ quidem Plantarum perfectio & imperfectio, late admodum patet. Nã quanto quæpiam Planta pauciores partes habet, tanto imperfectior cenſeri debet: quantoque plures, eo perfectior. Etenim quibuſdam unam tantum natura ademit, ut Ficui florẽ, Ieſmino fructum, Scorpio & Iunipero folium (niſi quis horum aculeos, pro foliis accipiat aculeatis) Tritico, Allio, Narciſſis aliiſq; quamplurimis bulboſis ramum: aliis, quæ à radice ſtatim ramos producunt, caulem, qui una cum ramis etiam Chamęleonis cuidam generi denegatus eſt, quod inde acaulon nominatur. Quæ vero radice deſtituantur, cæteraſq; partes, aut omnes, aut

aut aliquas habeant, exceptis iis, quæ aliis Plantis innaſcuntur, ut Viſco, Epithymo & Caſſutha, & aliis id generis, quæ alterius radice fruuntur, nullam novimus: nec reperiri poſſe opinamur, propterea, quod nequeant hæ partes nutriri ſine ea, quæ è terra attrahat alimentum, atque id ipſum concoquat. Ariſtoteles 2. de part. animal. accipere Plantas à tellure præparatum nutrimentum (κατειργασμένην τροφὴν) ſcribit: in radice vero excoqui, ut in ventre animalium. Idcirco præceptorem ſecutus Theophraſtus 1. de cauſ: Plant. cap. 17. ventri radicem aſſimilavit; & ſupra in radicis definitione, oris ei officium videtur aſſignaſſe. externæ nam quæ radicis partes attrahunt;internæ & cauli magis vicinæ, concoquunt. Cæterum cuncta animalia, ſive ſanguine prædita ſint, ſive eodem careant, os ventremque habere dictat par ratio, confirmat maximus Philoſophorum magiſter. Dioſcoridi, qui lib. 1. cap. 11. traditMalabathrum folium eſſe ſui generis, quod Indicæ gignunt paludes, innatans aquis, ſine radice, nullam adhibeo fidem. Plantæ enim omnes à terra, priuſquam aquis innatare poſſint,

ſint, originem capiunt. Sic Lens paluſtris etiam oritur, in cujus averſa parte, qua fundum ſpectat, dum aquis innatat, radices apertiſſime cernuntur. Eas mirum eſt hactenus à nullis fuiſſe animadverſas. Porro quædam ſtirpes duabus, aut pluribus partibus deſtituuntur; ut Filix, quæ flore, & ſemine caret. Phyllitis, & Scolopendrium nil præter folia, & radicem obtinent. Sunt & quæ unicam tantum partem habent, ut Tuberra terræ, quæ nil aliud ſunt quam radices. Quidquid enim ſub terra latitat radix proculdubio eſt. Quare cõmodiſſime hæc ſcripſit Theophraſtus. *In totum*, inquit *Hiſtor.* 1. *cap.* 2. *Planta res varia eſt, atque multiplex, inque univerſum de ea referre difficile. Indicium vero, quod nihil penitus eſt, quod commune accipi poſſit cunctis Plantis conveniens, ut animalibus os, venter, & alia proportione eadem, alia quodam alio modo. Neque enim radicem, neque caulem, neque ramum, neque germen, neque folium, neque florem, neque fructum omnes Plantæ habere videntur.* Quæ autem radice carent apud Theophraſtum, præter eas quæ aliis Plantis innaſcuntur, nullæ ſunt.

Cap.

CAP. VI.

Diſſimilarium partium communium in alias partes diſſectio.

COmmunes has diſſimilares voco partes, non quod omnibus communes omnes; ſed quod harum aliquam ſaltem, ſi non omnes, cunctis Plantis ineſſe oporteat. Hę rurſus aliis conſtant particulis ſimilaribus, aut diſſimilaribus, propriis aut magis communibus, externis aut internis. Radix exterius corticem habet, qui etiam aliis partibus diſſimilaribus, & communibus, nempe cauli, ramo, ſemini, aut fructui adhæret. Conſtat cortex ex carne, & nervo; ut in Cichorio, Petroſelino, & omnibus Plantis, quarum cortex à radicis interiore parte ſeparatur. Inter externas partes diſſimilares etiam fibræ recenſendæ. Sic enim appellantur exigui ramuli, & capillares, quibus tanquam manibus terram amplectitur radix, eiq; adhæret, & idoneum alimentum trahit. Hæ in Narciſſo, cæpa, cunctiſque, quas novi, bulbis ſubtus conſpiciuntur; in cæteris vero à latere. Oblongę vero radices, & ῥαφανώδεις paucioribus fibris, & in-

terdum nullis præditæ sunt. Firmatur namque radix longitudine sua, terræq; satis firmiter adnectitur, nec opus est tot adjumentis, quot iis, quæ breviores, aut rotundiores undique existunt. Bulbi autem non facile telluri inhærere poterant, nec aptum succum sugere; nisi subtus iis natura fibris providisset, quibus terræ illos alligavit, ut recto caule Stirps enascatur. Interna vero radicis pars communior, medulla est; quæ interdum sola est caro; interdum carne præditi nervi; ut in iis in quibus durior cortice, lignosiorq; medulla evadit. Vocarunt nonnulli medullam, quod medium occuparet locum, cor, ἐγκέφαλον, σπλάγχνον, ψυχὴν, hoc est cerebrum, viscus, (quo cor intelligere eos putandum est) animam; quasi vero animæ, hoc est augendi, nutriendi, gignendique principium in hac parte crederent consistere; quod in plerisque verum esse comprehendimus, non tamen in omnibus. Caulis autem & ramus, cortice etiam & medulla constat. Hæc in caudice matrix, & lignum nuncupatur. Folia ex tribus similaribus constant partibus, vena, nervo, carne. His quemadmodum floribus quoque
ac

ac fructibus, ſeu ſeminibus, pediculus adnaſcitur, qui etiam ſtylus dicitur, & à Columella petiolus; hoc flos, fructus, folium Plantis adnectuntur. Multis foliis petioli ſunt quoque denegati, ut omnibus Graminibus Orchidibus, Narciſſis; atque iis, quibus folia ſunt Gladioli, ut Cam̃aro, Iridi, multiſque aliis. Haud ita in floribus fructibuſque contingit. His enim non deſunt petioli, quamquam in multis deeſſe videantur ob brevitatem, ubi aut fructus aut flos arcte adnaſcuntur aliis partibus. In plurimis quoq; Plantis longitudo tanta eſt pediculorum, ut magno ſatis interſtitio fructus & flos à ramis diſtent pendeantque: quibus ideo aptius nomen pendiculi, quã pediculi. In iis vero quæ unicum tantum producunt florem, pediculus incipit, ubi caulis deſinit, cujus finis foliorum privatione cognoſcitur, ut in Hemerocallide monantho, Lilionarciſſo quem Tulipanum vocant. Sed quid de Colchico dicemus, atque Narciſſis, de Dente leonis aliiſque id genus, quibus unicus flos, aut plures, in ſummo ſtatim à radice emergentis caulis nudi à foliis. Neceſſe eſt floris pediculũ in his eſſe, quem caulem nominant; aut naturam una uti caule pro pediculo. Ma-

gis fortaſſis in dubiũ vocari res poteſt de Chamæleone albo. Nam huic nullum caulem adſcripſit Dioſcorides l.3. c.10. ergo neque pediculus aderit, cum tamen ſine horum altero nutriri flos ejus non poſſit. Sane conſpicitur caulis modicũ aut pediculi, aut horum quippiam ἀνάλογον (utro enim modo appellare lubeat non multũ contendã.) Idcirco mihi perſuadeo Dioſcor. non voluiſſe id caulẽ appellare, quod non ſupra terram emineret, ut caulis conſuevit. Sic Ariſt. aves quaſdam apodas vocavit, non quod prorſus pedibus careant; ſed quod eos tam longos non habeant, ut poſſint more cæterarum avium ingredi altioribus à terra cruribus, & (ut uno verbo dicã) κακόποδες ſint, hoc eſt male pedatæ. De florũ partibus, & primum de communioribus nunc dicamus, quarum inveſtigatio difficilis eſt. Etenim major in iis varietas, quam in ulla alia parte præcipua. Sine fructu tamẽ aliquo non eſtis hinc dimittendi. Florum partes aliæ ſunt externæ, aliæ internæ. Externæ duæ: pediculus, de quo jam egimus; & calix, è pediculo ſtatim emergens, & ut plurimum in foliola ſe dividens, florem, aut folium, aut florũ foliorum principia excipiens, ut in Roſa, in Tragopogo,

Tragopogo, in quo magnus eſt, conſpicere poteſtis. Hic calix multis floribus contingit. Si fuerit cavus, nec in tot foliola diviſus, theca appellari congrue poteſt, ut in Viola mariana. In iis fructibus, qui poſt flores prodeunt, calix umbilicum conſtituit, qui eſt contra regionem pediculi, ut in Malis, Pyris. Roſis, Narciſſis vero denegatus calix: aliiſque non paucis. Internæ vero partes, quæ ipſum florem proprie dictum conſtituunt, tres ſunt præcipuæ; folia, ſtamina, ſtylus; quæ etſi non omnibus floribus inſunt, magnæ tamen eorum parti. Paucis floribus denegata ſunt à natura folia, ut Cypreſſo humili, quam Abrotonon fœminam vocant (appello autem folia partem latam, & planam, ac tenuem inſtar communium foliorum) pluribus ſtamina, plurimis ſtylus. Sunt autem ſtamina in floris medio, quod umbilicus appellatur, partes oblongæ, tenues veluti capillamenta, interdum paulo craſſiores, paululum prominentes in ſummitate, apicibus frequenter præditæ, quæ ſtylum partem ſimiliter oblongam, ſed paulo craſſiorem, atque è centro umbilici emergentem, ambiunt; ut in Lilio. In Roſæ floribus ſtaminula, floſculos aurei co-

loris appellavit Palladius, Plinius luteos apices. Fructus autem atque ſeminis partes externas recenſuimus, pediculum nimirum, & corticem, qui interdum nihil aliud eſt, quam membrana. Nolim neſciatis, ſemina ea parte, qua Plantis adhærent, cuncta, ſua principia habere, indeque naſci primum radicem. Hoc in Faba eſt eo loco quo δίθυρος, id eſt, bivalva apparet, ideo Ariſtoteles ὄμμα id eſt, oculum appellavit hanc partem; quidam quoque umbilicum; quod ſane nomen in cunctis ſeminibus huic parti accommodari recte poteſt. In umbilico namque animalium ſanguineorum vitæ ac generationis principium quodammodo cōſiſtere videtur. Fructus partes internæ, prçter ſemina, quç cōtinent, quçq; fructus etiam appellantur, variç quoq; ſunt. Quippe cortice interdum veſtitur ac tegitur caro, mox ſemen; ut in Nucibus, quarum operimentū lignoſum pulpam continet, quç propria tunica à duricie corticis defenditur. Nucem enim non fructum amplius, ſed ſemen voco; quod cum ſuo cortice ſeminari debeat. Fructum qui quatuor tegumentis ſemē includat nullum adhuc novimus. Tribus tegitur Pomū,

binis gigarta in acinis uvarũ, item Prunam, Malum Perſicum, & alia id generis plurima. Vno cuncta quorum ſemina veſiculis continentur, ut Colyteæ, Cythiſi, & aliorum; aut vaſculis, ut Aquilegiæ, Nicocianæ. Omnia quæ ſemen ambiunt, περικάρπια Græcis dicuntur, ſive tres ſint diverſæ partes ſive una; ea in Leguminibus ſiliquæ; in Frumentis ſpicæ; in Caſtaneis, echini dicuntur.

CAP. VII.

De propriis Stirpium partibus.

HAbét Stirpes etiam proprias quaſdam partes in partibus diſſimilaribus præcipuis. In radice Pimpinella quædam in Polonia granula rubra gerit, quibus lanæ purpureo colore inficiuntur. Radix Lilii teſte Plinio quinquagenos ſæpe remittit bulbos, ſed hi παραφυάδες dicuntur, adnaſcentia, & appendices. hæ in Aſtragalo duræ ſunt, nigræ, cornu ſoliditate, ſibi invicem adhærentes, ut tradit Dioſcor. Pilos in radice habet Polygonatum, Chryſocome, Polypodium eodem teſte; capitula Oenanthe. Conſtat quamplurium bulboſarum Plantarum ra-

dix ex variis tunicis, ac multis tanquá membranis circundantibus carnem, quæ cortices apparent. Oblonga radix & ῥαφανώδης, ut Paſtinacæ, Raphani, & aliorum ſimilium in tres dividuntur partes, caput ſcilicet, corpus, & caudam. Caput eſt, è quo caulis aſſurgit; corpus radicis medium, quod & venter appellari poteſt: cauda vero poſterior radicis pars in quam paulatim attenuatur. In caule vero, & ramis ea parte, qua folia è caule emergunt; (ala appellatur) nodi quidam emergunt, in Dentariæ quodam genere, & Lilio rubente, quod ideo bulboſum vocant. Fungus quem Agaricum nominant, Abietis caudici adnaſcitur. E ramis, extremiſque Plantarum, ſcandentium præſertim, partibus capreoli oriuntur; qui ſunt cauliculi intorti, quibus Vitis, Piſum, Bryonia, & alia legumina involvunt ſeſe, aliiſq; Plantis, aut propinquis ſtipitibus ſe implicant. Hos Cicero, & Columella claviculas vocarunt; Plinius viticulas & crines, Græci ἕλικας à tortuoſitate. In vite Cœlius Aurelianus annulos Vitis nuncupavit. Fert Cynorrhodon, ſeu Roſa ſylveſtris, in ramis ſpongias quaſdam, hyeme ubi folia deciderunt maxime

conſpicuas,

conſpicuas, exterius pilis obductas, interius duro ligno carvernulis pleno, in quibus hyeme latitant vermiculi, qui ęſtatis tempore in cantharides mutantur. Nec deſunt foliis ſuæ, quæ interdum in quibuſdã Stirpibus naſcuntur. Invenitur in quercuum foliis Galla, quam Cæſar Scaliger in ſalvia quoque ſe obſervaſſe ſcribit; quod potius vitio mihi eveniſſe videtur. Producit Ledum Alpinum alterum à Cluſio deſcriptum, quippiam in foliis, quod prę ſe fert gallarum vicem. In quibuſdam arboribus pro flore nucamentum eſt, veluti in Picea, Pino, Corylo. Cachrys pilula eſt, quæ Latino caret nomine, urendi vim habens in medicina. Hanc Arbores aliquot, ut Quercus, Abies, Larix, Pinus, Tilia, Nux, Iuglans, Platanuſque præter proprium fructum pariunt hyeme durantem, poſtquam folia cecidere. Sed in Pino Iuglandeque ſæpius, quam in aliis Arboribus conſpicitur. Continet hæc pilula, ut autor eſt Plinius Lib. 16. cap. 8. nucleum Pineis ſimilem. Is creſcit hyeme, deciditque vere cum pilula aperitur. Quercus rurſus præter Gallam, cachrym & glandem, alia quædam producit; ut nonnulla Mororum fructibus ſimilia, aridiora tamen & duriora, plerunque

tauri caput imitantia, quibus fructus inest nucleis Olivæ similis. Nascuntur in eo & pilulæ nucibus haud absimiles, intus habentes floccos molles, lucernarum luminibus aptos. Fert & aliam inutilem pilulam. Quercus cum capillo, verno tamen tempore melligini succi, ut Plinii verbis utar. Gignunt & alæ ramorum ejus pilulas, corpori non pediculo adhærentes, candicantes umbelicis: cætera nigra varietate dispersas: media cocci colorem habent: apertis amara inanitas est. Aliquando & pumices gignit, nec non è foliis convolutas pilulas: & in folio rubente aquosos nucleos candicantes & translucidos, quamdiu molles sunt, in quibus & culices nascuntur. Maturescunt in modum gallæ. Hæc omnia Plinius Lib. 16. cap. 7. Robori adscribit Quercus speciei, quam perperam δρῦν à Græcis appellatã putavit, cum Græci hac voce omnia Quercuum genera complexi sint. Sed multa eorum, quæ in Quercubus nascuntur, morbum potius, quam naturam harum Arborũ generare puto; quod raro appareant in singulis Quercus specierum individuis. Nã partes proprię omnibus specierum individuis, aut plurimis eorum adesse debent, si nihil externorum prohi-

prohibeat; ut terra, locus, aër aut quippiam ejusmodi. Sic Ilex coccigera præter glandem granum quoddam leve & puniceum producit, quod *κόκκον* Græci simpliciter vocarunt, nostri hoc tempore granum tinctorum (quia, ut nonnullis placet, in hoc grano vermiculus nascitur, cujus insignis copia colligitur, vino irroratur, mox contunditur ad sericas tingendas vestes preciosissima & incomparabili purpura, quã chermesinam vocant). Ea tamen arbos in frigidis regionibus granũ haud producit, quamquam in Hispania semper, ubi paululũ adulta esse cœpit. Porro Lanis copiosis abundat fructus Rosæ, Rhododendri, & aliorum quorundam. In Plantis aliquot villositas seu lanugo conspicitur postquã flores deciderunt, sub qua semina continentur; ut in Cicerbita, Chondrilla, Erigero, Carduisque plurimis. hæc *πάππος* communiter Græcis dicitur à canicie: item *γήρειον* Arato & Nicandro, *γέρων* Athenæo, *χαῖται* Theocrito, id est coma. Sunt & quædam in omnibus partibus præcipuis, una radice excepta; aut aliqua tantum reliquarum partium præcipuarum, ut pili, & spina quæ & aculeus dicitur: Cæterum

pili

pili ubi densi sunt & incani, hirsutiem, aut lanuginem efficiunt, ut in Æthiopide. Pilosella rariores in foliis pilos habet, in caule Papaver erraticum. De spinis plura mox, ubi Spinosarum Plantarum differentias prosequemur.

CAP. VIII.

Partium differentiæ ex Theophrasto.

SEquitur, ut partium omnium differentias breviter perstringamus ex iis enim tota in generibus, ac speciebus Plantarum, differentia elucescet. Ad has indagandas, quænam principia primum proponat Theophrastus lib. Histor. 1. cap. 1 audiamus: *Partium vero differentiæ*, inquit, *ut formula rem complectar, tribus fere in rebus consistunt. Aut enim in eo, quod quædam habent, quædam non habent, ut folia, fructus: aut quod non similia, neque paria habent: aut tertio, quod non similiter habent.* Ego supra monstravi partes omnes communes non omnibus Plantis inesse, excepta radice. Quid vero magnus Philosophus per similes partes intelligat, statim declarat;

clarat; dum ait, partium diſſimilitudinem, figura, colore, denſitate, raritate, aſperitate, lævitate, reliquiſque paſſionibus innoteſcere; præterea differentiis omnibus ſaporum. Pares autem partes vocavit, quæ nullam habent diſparitatem, aut in exceſſu, aut in defectu multitudinis magnitudiniſque. Porro non ſimiliter habere dicit, quæ poſitione, ac ſerie diſſident. dat exempla: *fructus*, inquit, *interprete Theodoro Gaza, quædam ſub foliis, quædam ſupra folia gerunt: ipſarumque arborum, aliæ in cacumine ferunt, aliæ à latere, aliæ in caudice, ut Morus Ægyptia quæ Sycomorus appellatur: quædam fructum pariunt ſubter terram ut Arachidna, & quod Vingum Ægyptii vocant: quædam* (μίσχον) *pediculum habent, quædam eo carent. Hoc idem de floribus dicendum: quippe cum aliis circa ipſum naſcantur, aliis ſecus. In ſumma poſitionis ratio in his, & foliis, & germinibus accipi debet. Ordine præterea nonnulla differre videntur. Quibuſdam enim rami inordinati, ut Quercui; aliis certo ordine ab utroque latere diſpoſiti, ut Abieti: quibuſdam grandiores rami pares numero, aliis impares, ut quæ tres à caudice grandiores ramos producunt.* Ex

his ita-

his itaque partium differentiis ſingularum Stirpium forma innoteſcit.

CAP. IX.

Radicum Differentiæ.

VErum quia hæc fortaſſis Tyroni non ſatis fuerint perſpecta, non erit abs re diffuſius de iiſdem diſſerere, & mentem Theophraſti latius aperire, monſtratis præcipuarum partium differentiis in ſingulis. Ordiamur à radice tanquam à principio. Figura igitur radicum eſt oblonga, rotunda, vel omni ex parte inſtar pilæ, vel aliqua; recta, curva, obliqua, ut Ficus; intorta, compreſſa aliqua parte, ut Cyclaminis. Sunt quædam radices externarum rerum formis aſſimilatæ; ut fructui Pyri, Apii; unde ipſi nomen Dioſcorides Aſphodeli radicem Glandis effigiem imitari ſcribit; Cyperi vero & Anemones in incultis naſcentis, Olivam æmulari: Polypodii cirrhos ſeu brachia polyporum Orchidum, teſticulos. Colore autem diſcrepant, quod aliæ unum habent, puta album, nigrũ, luteum, purpureũ, aut alium; aliæ plures, vel in una, vel in pluribus partibus. Nam quædam cortice, aut rubræ ſunt,

ſunt, aut nigræ, cum earum medulla alba ſit, ut Caryotæ: Denſæ vero radices appellantur, aut quæ multas radices habent, ſibi invicem cohærentes, ut Gramen vulgatius (ſicut contra raræ quæ pauciores, & valdè disjunctas) aut quarum ſubſtantia rara eſt, aut denſa; hoc eſt facile, aut difficulter diviſibilis. Sunt & quædam molles, ut Smyrnii; duræ, & ſolidæ, ut Centaurii majoris; cavæ, ut Piſtolochiæ; friabiles, lentæ; aſperæ, læves; æquales, inæquales, & tuberoſæ, ut Tuberum. Geniculatæ dicuntur, quæ nodis protuberãtibus modico intervallo diſtinguuntur ut Iridis, Acori. Intervallo concluſam partem vertebram appellant, quarum altera alterius cavitatem ſæpe ſubit. Sed differentiæ quæ à tactili qualitate deſumuntur, magna ex parte exteriori radicum parti accommodantur, nequaquam totis radicibus. Differunt odore, & ſapore: omnes enim horum in iis reperire eſt differentias, excepto ſalſo ut voluit Theophraſtus. Dulcis tamen, & amarus ſapor in pleriſque dominantur. Aliquando cortex alium habet odorem aut ſaporem, alium medulla; quod tam in caule & ramo, quam in radice animadvertitur. Quin & diſpares numero radices

ſunt,

ſunt. Nam aliæ plures, aliæ pauciores habent; numeroſas Aſarum, Hemionitis, Veratrum album, Gramen vulgare; unam Aloe; duas Teſticulorum multa genera, Gladiolus; duas aut tres Mandragora fœmina; tres aut quatuor Circæa teſte Dioſcoride: quinque aut ſex Gramen Parnaſſi, Alcea: unam in ſuperiori parte, plures in inferiore, ut Chelidonium majus. Quoad magnitudinem, grandē Capparis, Mandragora, Cucumis ſylveſtris, Bryonia poſſident: exiguam Centaurium minus: tenuem & gracilem Aſarum, Gramen, Ariſtolochia clematitis. Poſitiones fortaſſis non omnibus radicibus eædem, ſi terram ſpectes. Etenim quædam totæ terra occultantur; quædam ex parte qua caulis emergit extra terram eminent, ut Raphani quoddam genus. Quæ vero totæ terra teguntur; aut alte ſe in terram defigunt, aut tantum terrę ſuperficiem occupant. Omnibus tamen radicibus proprium eſt terræ inhærere, aut alteri rei, quæ proportione telluri reſpondet. Idcirco dicebat Theophraſtus poſitionis rationem in floribus, fructibus, germinibus foliiſque tantum accipi, non in radice, uti nec in caule ramiſque; quod caulis ſemper radici inhærere debeat, rami autem cauli.

CAP.

CAP. X.

Caulium differentiæ.

CAulium quoq; à figura desumuntur differentiæ. Nam alii recti, obliqui, & per terram sparsi, aut ad cœlum se attollentes; alii intorti, & quodammodo in spiram convoluti: alii rotundi, quibus maxima pars Plantarum donata est, omnes Frutices, Arboresque, multaque Herbarum genera; alii plani hoc est angulosi; qui aut sunt duorum angulorum, ut Narcissi; trium, ut Cyperi; quatuor, ut Marrubii, cunctarumque Herbarum quæ in caule non geniculato bina è regione promunt folia sibi invicem opposita; mox post modicum intervallum alia duo paulo superius, aut inferius ex illis orientia lateribus, quę à prędictis duobus nuda relinquebantur. Quo fit, ut non sine eleganti spectaculo, si quis caulem ramumve foliatum decerpserit, & ab uno fine recta oculis collimantibus alium respiciat, in crucis modum divisa folia cernat; ut in Cruciata Dodonæi & aliorum. Sunt, & aliis caules pentagoni, aliis hexagoni; ut Lysimachiæ purpureæ trifoliæ, quæ in agro Patavino nascitur. A colore,

alii unius, rubri, viridis, albi, nigri, aut alterius; quidam duobus tribusve coloribus maculati: nonnulli incani, & molli lanugine obsiti, ut Lychnidis coronariæ. Cæterum qui prorsus esset atro colore, nondum mihi in Herbarum genere conspectus est. Caulis autem color propriè cortici debetur: quoniam quo corticem, aut tegumentum exterius donatum colore videmus, eum toti cauli fallaci loquendi brevitate tribuimus. Alium pars caulis interna, alium externa colorem habet. Sub viridi cortice nigra, aut alba sæpe latitat medulla. Sic asperos, læves, striatosque caules Herbarii dixere, quorum cortices, & tegumenta visu, aut tactu talia apparent exterius. Dicuntur & alii nodosi, ut Arundinis; geniculati, ut Caryophylli, Saponariæ quam Cruciatam vocant: molles, teneri, pingues, quorum substantia lenta est, facile frangitur, digitisque teritur: solidi, densi, rari, ut Arborum; cavi ut Sambuci, Arundinis, quorum internę caulis parti inest cavitas. Sapor autem, & odor alius inest externæ caulium parti, alius internæ. Cinamomi cortex acri, ac suavi gustu suavissimum odorem spirat; matrix vero odore saporeque prorsus carere videtur. Numerosos

ſos caules producit. Solanum furioſum, quippe quod decẽ, aut duodecim emittit teſte Dioſcoride: ſenos, ſeptenoſque ex una radice Secale; tres, aut quatuor Alica; ſingularem Arbores, Oreoſelinum, & alia infinita. Sunt & caules aliis grãdes, aut parvi; aliis craſſi, aut tenues; aliis longi aut breves. Quæ omnes differentiæ, & ramis adſcribuntur. Triangulos tamen ramos non memini me obſervaſſe. Illud his addẽdum unico quę ſit ramo nullam reperiri Stirpem: duobus ad minimũ prædita eſſe debet, in quos caulis ſe dividit. Quocirca miror nonnullos Græcos Artemiſiam ramoſam μονόκλωνον appellaſſe, atq; recentiores quoſdam, hos fortaſſis imitatos, idem epitheton quibuſdam Herbis appoſuiſſe. Sed Græci illi rami appellationem in caulem tranſtuliſſe mihi videntur.

CAP. XI.

Foliorum differentia.

FOlia teretia ſunt ſempervivo vermiculari; aliis plana, aliis triangula ut Scammonio teſte Dioſcoride, aliis quadrangula; aliis rotunda, ut Cappari, Cyſtho, Cotyledoni; ſubrotunda,

ut Anagallidi: in extremis oris angulosa, ut Hederæ novellæ antequam fructum ferat, item Tussilagini; mucronata, Gramini, Iridi, Gladiolo: recta, incurva, gibbosa, ut Hyacintho, Auriculę muris alteri Dioscoridis; concava, Vmbilico Veneris, Dipsaco, quæ sinu suo aquam imbresque suscipiunt, ac etiam continent. Incisorum foliorum alia profundas incisuras habent, ut Papaver erraticum, Raphanus, Staphisagria, Verbenaca, Coronopus; alia tantum in superficie seu per ambitũ; & horum alia serrata sunt, ut Vrticę; alia crenata, quorum incisurę nequaquam serræ modo denticulatæ sunt, sed obtusiori mucrone præditæ. Inest etiam divisuris multitudo, & paucitas, nonnullisque certus earum numerus, ut Panaci Herculeo cujus folia quinque divisiones habent. Color aliis unus, ruber, albus, niger, luteus, viridis; aut duplex triplexque, ut generi Bliti, quod tricolor appellant, à triplici colorũ varietate, quæ in foliis annotatur (nonnulli hoc Plinii Sophoniam volunt) color item aliis unus idemq; est prona supinaq; parte, aliis diversus. Voco foliorum planorum pronam eam partẽ, qua cœlum spectant, supinam vero, qua terrã aspiciunt. Rubi folia supina
parte

parte incana ſunt, prona vero viridia. Lamium verum Plinii quod ruſtici Bononienſes Milzatellam vocant, prona parte in medio foliorū maculam habet longam per longitudinem. Candida incanaque folia plerunq; ob lanuginem denſam, qua pubent, candida ſunt, ut Marrubii, Lychnidis, & Verbaſci: cętera partes quę lanugini ſubſunt, virides. Appellantur etiam folia rara, ſolida, denſa, quæ denſam, raram, ſolidam aut ſpongioſam habent ſubſtantiam: fiſtuloſa quibus ineſt cavitas, ut Cæpæ. Cribri modo multis foraminibus perforata ſunt Hyperici folia, item Othonnæ, ut author eſt Dioſcorides. Nec deſunt tenera, ut Chelidonio; pinguia, ut Acantho; dura, ut Oxylapatho, Graminibus nonnullis; aſpera, ut Cucumeri ſylveſtri, Symphyto majori: inferiori tantū parte ſeu ſupina aſpera, ut Aſpleno; lævia, & glabra, ut Acantho, Mandragoræ; criſpa, ut Braſſicis nonnullis, atq; Ocymis. His adde varios ſapores odoreſque, quorum nonnulli tantū in ſuperficie habitant, ut ex iis foliis, quę tritā odore ſpoliantur, cōjicere licet; quidam in parte interna tantum ſunt, ut quę nō niſi fricta manibus odorē ſpirant, aperte ſatis commonſtrant; quidam per omnes foliorū

partes ſparguntur, ut ex iis foliis conſtat, quę trita odorem haud amittunt, & antequam terantur eundem exhalant. Numero profectò plurimum variant. Quibuſdam certus cõſtitutus eſt foliorũ numerus, aliis incertus. Vnum Vnifolio; duo Ophridi; tria nonnullis Tulipanis; & aliis quibuſdam Herbarũ generibus; quatuor Herbæ Paridi, & Tetraphyllo: plura aliis multis. Incerto foliorum numero præditarũ, alię rara habent hoc eſt pauca, aliæ admodum folioſa, ut Thymus, Aſparagus. Cernuntur & grandia in Braſſica, Petaſitide; parva vero in multis aliis: craſſa in Telephio, Sempervivo, Aloë: tenuia, longa, lata, anguſta in compluribus: Nec vero ſatis eſt in his differentiis conquieſcere; quin, & ordo diligenter obſervandus venit, ac ſeries qua ſingula enaſcantur. Magna namq; Plantarum pars, alia à principio profert folia: alia dum augetur: alia dum viget, quæ cunctis prę́ſcriptis differentiis variare ſolent. Exemplum ſit in Aniſo; Primo folium, poſt duo illa, quæ omnibus è ſemine primum oriuntur, rotundum fere profert ex uno peciolo, quod eſt per ambitum in ſummo ſerratum: (appello autem ſummũ ſeu extremum in folio, quod à peciolo aut

alia

alia parte, cui adhæret, longiſſime abeſt) ſecundo tria ex uno peciolo, quorum folium extremum ſimile primo eſt; alia autẽ duo, quæ à lateribus pecioli dependent ſibi invicem oppoſita paulo anguſtiora, & coni fere figura, aut triangula, in extremo itidem ſerrata: tertio tria alia prædictis ſimilia; ſed alterutro foliorũ ſibi è regione in petioli extremitate oppoſitorum, paululum in extremo ab uno latere depreſſo quadranguli fere figura: quarto tria rurſus in extremo ſerrata ex uno peciolo dependentia: quorum ultimũ quatuor diviſiones habet, in ſummo duas, duas rurſus alias ſuperioribus altiores ab utroque latere: reliqua duo ſibi invicem oppoſita leves in ſummo fiſſuras habent. Ita paulatim reliqua inciduntur, ut tandẽ ultima umbellæ vicina in totũ forma à prioribus ſint diverſa. Quare, ut verum dicam, in nulla alia parte major, quam in foliis varietas. In iis poſitiones quoque diligenter conſiderandæ. Quædam tantũ è radice, ut Narciſſo; alia ex caule & ramis, alia ex omnibus partib⁹ oriuntur. In caule quadrato bina ſemper folia ſibi invicem ex adverſo oppoſita (ideoq; alata dicuntur) modico intervallo diſtantia ab aliis binis, alia duo

latera, quam priora, occupantibus, videre licet: item quatuor ex quatuor lateribus orientia, ut in Cruciata Dodonæi, & Erythrodano, quod Rubiam tinctorum vocant. Tria vero aut quinque, aut plura reperietis nunquã. Quibus tria ſemper ex uno peciolo ſunt folia, iis unum in extremo hæret, reliqua duo à latere ſibi mutuo adverſa ſunt, ut in Trifoliis videre licet. Sunt quæ & quinque & ſeptem ex uno peciolo dependentia habent, ut Pentaphyllum, & Heptaphyllum.

CAP. XII.

Florum differentiæ.

FLoris nomine ſupra, tam externas quam internas partes intelleximus quemadmodum & alii Authores. Quare hic in eodem ſignificato accipiemus. Quoniam autem interna pars floris præcipua, folia ſunt, eorum differentiæ hic tradendæ veniunt, omiſſis aliis aliarum partium. Foliorum alia cava ſunt, expanſa, recta; alia repanda, & inflexa, ut Iridis: quædam fere rotunda, ut Periclymeni teſte Dioſcoride; in orbem circumacta, ut Smilacis lævis. Cavorum figura cum animatis & inanimatis comparatur. Campanas imi-

tatur

tatur folium floris Smilacis lævis, & Convolvuli cœrulei, quem Nil Avicennæ esse perhibent: unde ei & nomen Campanæ ceruleæ impositum. Digitalis inde appellationem habet, quod floris folium digitalis (hoc est munimenti digiti, quo mulieres quæ acu victum quærunt, digitum inter suendum munire solent, ut sine læsione impellere acum queant) speciem exhibeat. Faciem mustelæ, & rictum quadantenus exprimunt Galiopsidis florum folia, unde Herbæ nomen. Antirrhini quoddam genus Os leonis nuncupatum fuit, quod ori leonis hianti simile esset. Leguminum, & aliorum quorundam flores Papilionacei nominantur, quod papilionem volantem quodammodo æmulétur. Nam duplici horum flores folio constant; quorũ alterum inferiorem siliquæ tegit carinam, alterũ supra ejus dorsum protenditur, ab utroque latere paululum se reflectens, alarum modo. Inciduntur pari modo & florum folia, ut ramorum, & caulium in extremo; nonnunquam autem à latere. Colorum maxima in his differentia; nec tot species colorũ, quot in his spectantur, pictoribus cognitæ. Cum enim omnes species colligere ex floribus vellem, pictoresque optimos

adirem, qui cunctas exprimerent, nullum unquam qui id præstaret, invenire potui. Ita natura in hisce superavit humanum ingenium. Observantur & in foliis densitas, raritas, aspricies, mollicies, lævitas, striæ, sapores odoresque omnes, par & impar numerus, certusque, & incertus. Vnum folium Smilaci datum est; duo floribus papilionaceis; tria, quatuor, quinque, sex, septem, octo, & plura cæteris multis. Magna item aliis floribus folia, aliis parva, angusta, lata, longa, brevia, tenuia, crassa. In flore autem animadvertenda præcipue numerus, & positio, atque ordo. Multis enim tantum unicus; aliis duo; nonnullis tres, aut quatuor, aut quinque, aut sex solummodo; quæ plures his edunt, nunquam certum tenent numerum. Nascuntur alii ex radice, alii è caulis, aut ramorum latere, aut cacumine; semperque fere ex alis foliorum si è latere (sic enim appello partem eam, qua folia cum caule & ramis articulantur conjunguntur que) nisi in caulis, ramive fastigio, plures simul flores congesti sint sine foliis. Prodeunt multi flores in cacumine congesti, aut spicæ in modum, ut Lavendulæ quæ à spicatis floribus Spica dicitur; aut coni figura, aut thyrsi,

thyrsi, aut verticilli, aut racemi, aut umbellæ, unde Plantæ umbelliferæ appellantur, veluti Fœniculum; aut pilæ in modum rotundi, unde Globulariæ; aut alterius forma, qua etiam fructus spectantur. Marrubii flores, & aliarum quarundam similium, in rotæ speciem caules ambiunt.

CAP. XIII.

Fructuum, ac seminum differentiæ.

GRæcorum nonnulli, præsertim Dioscorides & Galenus καρπȣ̃, id est, fructus appellatione semen etiam complexi sunt: alioqui fructus nomine dicitur id, quod semen continet pericarpio contectum; seminis autem appellatione proprie, quod satum Stirpẽ producit; quod interdum natura pericarpio caret, ut in Milio solis. Si autem quidam fructus pericarpium habeant, pericarpio spoliari debent ut seminentur, alioqui nil producent. Theophrastus ubi carne, & semine fructum constare dixit, videtur innuere pericarpium ex carne constitutum, ut in Pomis, Pyris, Nucibus. Nos autem pericarpii nomine omne seminis involucrum significamus,

ficamus, ſive membranoſum id ſit, ut in veſicis Vlmi, Staphylodendri; ſive carneum, ut in aliis multis. Seminum & fructuum eædem fere quæ ſuperiorũ differentiæ. A figura fructus alii plani, depreſſi aliqua ex parte, aut undique: rotundi, recti, incurvati, trianguli, quadranguli, pentagoni, & plurium angulorum. A colore, candidi, pallidi, lutei, virides, nigri, purpurei, & ejuſmodi; ſed colores ad exterioris tegumenti partem referri debent, à quo colore ſæpe diſcrepant intus contentæ partes, puta caro, aut pulpa. A tactili qualitate, molles, duri, ſolidi, rari, læves, aſperi, tenacique contactu veſtibus inhærentes, ut Lappę; ſtriati, cavi, ut Arbuti. Odores ſaporeſque omnes in fructibus deprehenduntur, imo etiam ſalſus. Nã quanquam Plantis ſalſum ſaporem denegavit admirandus Theophraſtus l. 6. de cauſ. Plant. c. 14. genus tamen Pyrorum Cariæ memorat, lanugine tam ſalſa obductum, ut niſi aqua abluatur, edi nequeat. Poteſt in putamine fructus eſſe ſalſedo, ut Ciceris; nequaquam in ſeminis pulpa: deſtrueret namq; facultatẽ generandi. Eſt & Stirpibus certus incertuſque fructuum numerus, ubi pauci ſunt. Vnicus flos unicum producit fructum: interdũ unum, interdum plura

ſemina.

semina. A magnitudine, alii prægrandes dici debent, ut Nux Indica; alii parvi, longi, ut siliquæ in Leguminibus, spica in Frumento; breves, crassi, tenues in aliis. Fructus, aut semina, similiter ut flores, sita sunt sub foliis, & super folia, ut in Hypoglosso. Addit preterea Theophrastus sub terra nonnulla fructus facere, ut Arachidnam. Aliud sane hic, quam in definitione καρπȣ, per fructum intelligit, scilicet radices, quæ in nonnullis telluri mandãtur seminum modo, & Plantam suam producunt, ut Pappas Indorum, cujus radix ab Indis in cibo usurpatur. Radices ergo has fructus appellavit Philosophus, quod instar seminis vim habeant generandi, quodque esui aptæ sint. Græci ἀκάρπȣς Arbores vocarunt, non quæ prorsus fructum ferrent nullum, sed quæ esui ineptum, quasi id tantum fructus appellatione dignum sit, quo fruimur in mensis. Restaret, ut quam πολύχȣν (utar verbo Theophrasti) partium partes formã haberẽt, declararemus ad exactiorem doctrinã, nisi multa ad hãc necessaria cum prioribus breviter significassemus: reliqua vero facile à quovis indagari queant, qui ea, quæ jam diximus, attente perlegerit, Plantasque diligenter inspexerit.

CAP.

CAP. XIV.

De quatuor ſummis Plantarum generibus. Quid Arbor, Frutex, φρύγανον, Herba.

IGitur ex tot partium innumeris differentiis, innumeræ emanant Plantarum formæ, quæ ſingulas ſpecies conſtituunt. Quemadmodum autem polemarchi magnum agmen, & confuſum exercitum, in certas claſſes diſtribuunt, ſinguliſque claſſibus ſuos ductores præficiunt: & has rurſus in centurionatus, quibus cẽturiones præſunt, qui ſingulis imperant militibus: ita etiam in tanta ſpecierum multitudine faciendum eſt, ut ad quædam genera reducãtur, ne in iis examinandis confundatur erretque intellectus, plurimumque memoria labatur. Idcirco priſci illi ſapientes Plantarũ omnium quatuor ſumma maximaque genera conſtituere, Arborẽ ſcilicet, Fruticem, φρύγανον, Herbam. Arbos eſt id, quod ſingulari à radice ſtipite aſſurgit, qui caudex vocatur, & in multos poſtea ramos majores, quos ἀκρήμονας & ὄζους Græci vocant finditur: deinde in ramuſculos multiplices, quos iidem κλάδους,

κλάδους, Latini ſurculos appellant: quodque non facile diſſolvi poteſt. Sic enim mihi interpretanda hæc Theophraſti verba videntur, μονοστέλεχες, πολύκλαδον, ὀζωτὸν, καὶ οὐκ εὐαπόλυτον, quæ Gaza non ſatis bene ſic vertit: caudice ſimplici, ramoſum, nodoſum, ſurculoſum, haut facile diſſolubile. Frutex à doctis viris nominatur, quod à radice plures emittit ſtipites, qui poſtea ſinguli in multos ramos ſparguntur, ut Paliurus, Rubus. Φρύγανον Theodorus Gaza, novo, nō tamen contemnendo vocabulo, Suffruticem vertit apud Theophraſtum, interdum Φρυγανώδη virgulta. Libro de cauſis Plantarū Φρύγανα tranſtulit ignaria. Vſurpantur enim ad conſtruendum focum; unde exiſtimo latinos Cremia vocaſſe, à cremando ſcilicet, παρὰ τὸ φρύγειν. Φρύγανον nobis videtur deſcripſiſſe Theophraſtus Hiſt. lib. 1. cap. 5. Φρύγανον δὲ τὸ ἀπὸ ῥίζης καὶ πολυστέλεχες, καὶ πολύκλαδον, οἷον βάτος, παλίουρος: quæ ſic Theodorus. Frutex quod ab radice caudice multiplici, ramoſumque ſe attollit, ut Rubus, Paliurus. Quare aut locus Philoſophi mēdoſus, aut interpres θάμνον legit,

legit pro Φρύγανον, aut Φρύγανον interpretatus eſt Fruticem, cum videret in Theophraſto θάμνȣ definitionem deſiderari: quod miror à tam doctis, & oculatis viris ita oſcitanter fuiſſe omiſſum. Effecit vero hæc Gaza verſio, ut magis recentiores de Φρυγάνȣ definitione, quam de Fruticis altercarentur, qui putarunt hanc eſſe apud Theophraſtum Fruticis definitionem. Ruellius haud bene Φρύγανον ait eſſe Herbam fruticantem, quę ramulis cōpluribus ſurculiſque lignoſis ſcatet, ſed minutis cōſtat foliis, ut ſint veluti Fruticum rudimenta. Doctiſſimus Iulius Cęſar Scaliger exerc. 139. Cremium vult eſſe, quod unicum ſtipitem illico à radice emittit poſt bina illa folia, quæ in cunctis Plantis illico è ſeminis pulpa prodeunt: ab Arbore differre magnitudine, ſi quidē multo minus Cremium Arbore eſt; aliquod etiam annuo interitu, ut Agrimonia, & multa alia unicaulia quę intereunt. Item differre à Frutice ſtipitis unitate: ab Herba quod hæc poſt duo illa folia illico è ſemine enata, alia inſuper producat, & procedente tempore etiam ſtipes in quibuſdam aut ſingularis, aut multiplex, in quibuſdā vero nullus. Andreas Cęſalpinus

nus Suffruticem ab Herba vivendi tempore diſtinguit. Plures enim annos Suffruticem vivere putat, aut radice tantum ut Ferulacea, & Acanacea, quorum caules ſingulis annis pereunt: aut etiam caule, ut Ruta, Sampſuchus. Herbas autem proprie appellari ſcribit, quæ poſtquam ſemen perfecerunt moriuntur ex toto, quas nos Plantas annuas appellare ſolemus, ut Fruges, & Olera plurima. Neſcio igitur in quod genus bulboſas multas retulerit, nempe Hyacinthum, Narciſſum, & alias, quarum radix perennat, & tamen ſub Herbis à Theophraſto recenſentur; ex quo & illud diſcimus, Cremium lignoſum eſſe ut Fruticem atque Arborem, quam idcirco ægre diſſolubilem eſſe ſcribit. Cæterum Scaligeri definitio ingenioſa ſane eſt, & diſtincta ſatis dignaq; tanto viro, quam etiam nos tenebimus. Eam tamen nego eſſe ex Theophraſti ſententia uti ipſe opinatur. Nam Philoſophus paulo poſt Herbæ definitionem, ſubjungit hæc verba; τῶν τε γὰρ φρυγανωδῶν καὶ λαχανωδῶν ἔνια μονοστελέχη, καὶ οἷον δένδρον φύσιν ἔχοντα γίνεται, καθάπερ ῥαφανὸς (non ῥαφανὶς ut legitur in vulgatis codicibus) πήγα-

νον. ὅθεν καὶ καλοῦσί τινες τὰ τοιαῦτα δενδρολάχανα. Quæ ſic Gazæ vertenda erant. Cremiorum (non virgultorum) atque Olerum quædam unicaulia ſunt, & quaſi Arboris naturam habent: ut Braſſica, (non radix) Ruta. Quamobrem nonnulli hæc δενδρολάχανα appellarunt, quaſi Oleriarbores diceres. Ex quibus verbis patet non eſſe perpetuo in Cremio unicum caulem, ſed tantum in quibuſdam, ut & Herbis. Definitioni quoque, quam Herbæ ſtatuit, non plane Philoſophus aſſentiri videtur. Hic namque Herbam definit, quod à radice folia fert antequam caulem edat; ille vero Herbam, & caule carere, & caulem habere dixit. Omitto alias rationes, quas ex multis locis Philoſophi, contra Cremii Herbæque ejus definitionem adducere poſſem. Quæ etiamſi ad contentioſos magis, quam ad veritatis amatores pertinere videri poſſint; illud tamen adferunt commodi, quod intelligimus in re ancipiti, & valde confuſa, aliquid certi ſtatuendum eſſe ei, qui aliquam ſcientiam tradere vult poſteris, ne doctrina patiatur. Approbemus itaque has Scaligeri definitiones; non quod cum Philoſo-

pho

pho & aliis antiquis conveniant: ſed quia quam plurimas ſub ſe contineant ſpecies natura diſtinctiſſimas, quæ nō poſſunt ſub ſuo genere collocatæ inter ſe confundi, & quaſi in alienas claſſes commigrare. Nam omnes comprehendere ſub quatuor his generibus non poſſumus: quod natura agat per multa media, de quibus dubitare aliquis poteſt, ad quæ genera referri recte queant. Hac de cauſa commodiſſime annotavit Theophraſtus, definitiones ſuas accipiendas eſſe non pro exquiſitis, quemadmodum etiam diviſiones. Quid? Sub quo genere ponam Fungos fateor me ignorare. Arbos ne, an Cremium? Neutrum eſſe poteſt; caret enim ramis, facileque diſſolvitur. Nec Frutex, quia unicum edit caulem. Nec Herba, quia foliis caret. Denique nullum horum, quia radix ipſi denegata ab ipſo Theophraſto. Et Tubera quid aliud ſunt, quam radices? Idcirco ἄσκια Græci vocarunt, quod nullam umbram faciant, aut foliis, aut ſtipite. Quare videmur recte quintum genus ſtatuere poſſe, quod Tubera Fungoſque ſub ſe comprehendat.

CAP. XV.

De aliis quibusdam generibus, quæ summis subsunt.

SVb his continetur magna aliorum generum turba, quorum multa una aut altera nota significantur vobis. De his cum non sit satis exacte à recentioribus quidquam tractatum, operæpretium est plura verba facere. Quoniam horum notitia multum vos juvabit, ad faciliorem multarum specierum cognitionem, si quando Herbarum cognoscendarum causa, hortos aliave loca accesseritis. Horum notæ designantur monstranturque primo in odore, saporeque aliquo peculiari & proprio. Sic Nasturtium, Sinapi, Piper, Eruca, Mentha, Myrrhis, Libanotis, Absinthium, Ambrosia, aliæque Herbæ & Cremia, ex odore à nobis cognoscuntur. Nam cunctas Herbas, quæ exempli gratia vulgaris Nasturtii odorem saporemque habent, inter Nasturtii genera recte collocari possunt, etiamsi partium forma à vulgari Nasturtio multum varient. Quod Herbarii nostri Nasturtium Indicum appellant, nil cum Na-

ſturtio vulgari ſimile habet præter odorem & ſaporem. Secundo à virtute ſingulari; ut Conſolida, Saxifragia & ejuſmodi. Inter Herbas, quæcunque vulnera glutinant, Conſolidæ dici poſſunt; quæ calculos minuunt, Saxifragiæ, etiamſi non parum forma inter ſe diſcrepent ſpecies, ſufficit ut in virtute conveniant ad horum generum nomen acquirendum. Hæc ratio eſt cur tot ſpecies Saxifragiæ, & Conſolidæ, à recentioribus ſint recenſitæ. Percipiuntur & tertio quædam genera ex aliis accidentibus variis. Sed quæ quarto à partis alicujus nempe radicis, foliorum, floris, ac fructus forma ſpiniſque, ut Acanacea, deſumuntur, deinceps enumeranda examinandaque veniunt; quod hæc & multa ſint, & difficiliora, magiſque in formis Plantarum nos inſtruant. Ex radice igitur Orchides, Palma Chriſti, etiam alia perquam pauca cognoſcuntur: ex foliis Vnifolium, Bifolium, Trifolium, Quinquefolium, Chondrilla, Linaria, & alia: ex flore, Iacea, Scabioſa, Ranunculus, Anemone, Iris, Narciſſus, Hyacinthus, Lilium, & alia multa: ex fructu ut Arborum magna pars præcipue mitium ac domeſticarum, Geranium,

Papaver & cætera, quorum deinceps notæ exactius commonſtrabuntur.

CAP. XVI.

De Orchide, Satyrio, Palma Chriſti.

CVnctæ Herbæ quæ bulboſas binas, aut ternas habent radices inſtar teſticulorum, ſemen humanum quodammodo redolentes, Orchides cenſentur, vulgo Satyria: quamquam proprie Satyrium ſit, quod ternas habet radices Orchidum radicibus ſimiles; unam quæ ſurſum erigitur virilis membri forma, duas alias inferius ex eodem initio, more teſticulorum, dependentes. Cum his eadem eſſet Palma Chriſti, niſi radices latiores eſſent ac depreſſæ magis, & in tres, quatuor, aut quinque partes in extremitatibus diviſæ inſtar digitorum manus. Ideo Palmam Chriſti nominarunt.

CAP. XVII.

De Trifolio.

NVlla vox pluribus Plantis communior quam Trifolii; qua nō modo Herba-

Herbarum varia genera, sed etiam Arborum ac Fruticum complectimur; quod cuncta ea Trifolia sint, quę semper terna folia tantum proferunt in unius pediculi extremitate; duo à latere sibi invicem opposita, atque tertium in extremo , quemadmodum in vulgari Herba, quę Trifolium appellatur, conspicimus. Inter Arbores est Laburnum & Anagyris, quæ à Laburno fœdo odore præcipue differt. Inter Frutices Cytisus , sub quo & Acaciam alteram Mathioli comprehendo. Genistæ quædam species flexibilibus ramis à Cytiso differt : hujus enim rami caulesque lignosi sunt. Adeo vero tria hæc folia Cythiso propria sunt, ut cunctos Frutices, etiam si ad Arboris naturam quodammodo accedant, tribus foliis uno pediculo inhærentibus præditos , Cytisos appellent Herbarii, à quibus multæ eorũ species describuntur. Inter Cremia & Herbas multo plura comperietis genera; quæ fere cuncta hic recensebo, non omissis cujusque magis propriis partibus. Trifoliũ vulgare , quod pratense vocant, flores edit aut albos , aut purpureos, aut luteos, aut alterius coloris, in summo caule in brevem veluti spicã coagmentatos : deinde semen rotundum

in parvis ſiliquis. Quod autem in agro Salamantico Cluſius obſervavit, petiolos ex alarum ſinibus prodeuntes habebat, quibus flores coagmentati ſuſtinebantur purpurei, & his ſuccedebant membranei folliculi ſemen exiguum continentes. A dictis Trifoliis præcipue odore differt, quod Bituminoſum vocant & Aſphaltites, quia bituminis odorem ſpiraret, alii Menianthes. Loti duo recenſentur genera apud Dioſcoridem, hortenſe & ſylveſtre. Hortenſis nullam nobis notam ſignificavit; imo ne Trifolium quidem eſſe ſcribit: unde multi Lotos etiam plurium foliorum, quam trium, nobis monſtrant. Conſtat tamen Lotum hortenſem inter Trifolia poni debere ex eo, quod Loto ſylveſtri folia Trifolii pratenſis appinxit, ſed ſemine Fœnugræci, minore tamen, guſtuque medicato. Melilotus, Sertula Campana Latinis dicitur, quod antiquitus coronas & ſerta ex hac facerent, optimaque in Campania naſceretur. Dicitur autem Melilotus, quia folia ſunt mellei coloris, qualia & in Trifolio quodá odore Fœnugræci obſervavi. Folia autem Meliloti odoris boni ſunt, quo præcipue (quantum ex Veteribus colligere licet)

licet) à Loto ſylveſtri differt. Addunt huic ſemina guſtus medicati. Pro Lotis multæ Trifoliorum ſpecies hodie circumferuntur, quæ cum aliis Trifoliis confunduntur, adeo, ut cuncta quę præter tria illa folia vulgaris Trifolii foliis ſimilia ab extremo pediculi dependentia, alia bina cauli aut ramis ſine peciolo annexa & ſibi invicem oppoſita, ac quaſi alata habent, inter quæ petiolus trium foliorum enaſcitur, Loti cenſeantur. Medica, ut author eſt Dioſcorides, Trifolio pratenſi omni in parte ſimilis eſt, pręterquam in fructu, quem lentis magnitudine promit, ſed contortum, ut Siliqua (κεράτιον.) Ex qua deſcriptione nonnulli, qui κεράτιον apud Dioſcoridē corniculum interpretari cupiunt, nobis pro Medica proponunt varias Trifolii ſpecies, quarum fructus aut lunæ in modum incurvati ſunt, aut inſtar teſtæ cochleæ corniculorumve intorti. Fœnugræcū ſiliquis ſuis oblongis ſe prodit, corniculis ſimilibus, in extremitate acuminatis, ſed maxime odore gravi, quo & tota Herba prædita eſt. Ononis quoq; inter odorata Trifolia numeranda, ſimilis Fœnugræco, ſed lignoſior fruticoſiorque. Ejus enim folia odorata

ſunt, tum illius, cujus rami aculeos gerunt, tum alterius quæ prorſus ſpinis caret. Flos utrique papilionaceus, ſemenq; in ſiliquis Viciæ ſimilibus. Reperitur & hujus generis in montibus Senenſibus, quod capreolos, ut Vicia, gerit ſine ſpinis, odore jucundiſſimo, qui diu in Planta exſiccata ſervatur. Lagopus Græcis atq; Latinis aliquibus Trifoliũ humile appellatur. Huic caulis rectus, ac in cacuminibus ramulorum ſpica lanuginoſa hirſutave, pedẽ leporis imitãs, unde Lagopi nomẽ: in ea ſemen cõtinetur. Reliqua vero Trifoliorũ genera, ad alia quędã referri poſſunt quorum notitia, aut à flore, aut à fructu petenda eſt, ut Anemones ſpecies, Fragaria, Tribulus quidam, ac inter legumina Cicer quoddam ſylveſtre, tum Phaſeolus, & ſi quæ ſunt alia.

CAP. XVIII.

De Pentaphyllo, ſive Quinquefolio.

INter Arbores Staphylodendron, inter Frutices pauciſſima ab uno pediculo quinque folia ſemper dependentia habent. In Herbarum genere nonnulla quæ Pentaphylla, & Quinq; folia

folia dicuntur. Horum flores quinque foliis diversi coloris, raro pluribus cōstituuntur. Tormentillam nonnulli cum Quinque foliis confundunt. Distat tamen numero foliorum florum, & foliorum Herbæ. Flos enim ex quatuor foliis constat luteis: folia in uno pediculo ut plurimum septem.

CAPVT XIX.

De Herbis Intybaceis, Chondrilla, Hieracio.

INtybaceæ Herbæ omnes inter Olera recenseri debent. κιχωρειώδη appellat Theophrastus Hist.l.7.c.7. propter similitudinem foliorum quam habent cum Intybo. Eorū multa sunt genera, Seris quam nunc Cichorium dicunt, Chondrilla, Sonchus, Lactuca, Hieracium, & alia quædam nomine tantum cognita apud Theophrastum, & Plinium. Priora autem non satis exacte à veteribus descripta, quod antiquis illis temporibus plusquam satis essent nota. In errore versantur recētiores Herbarii, qui nobis multas Chondrillas ob oculos proponunt flore luteo; cum tamen similem Cichorio hoc est cœruleum, Chondrillæ ad-

adſcripſerit Dioſcorides, quemadmodum etiam & caulem, & folia; Vnde nonnulli Sylveſtris Cichorii ſpeciem arbitrabantur. Diſtat tantum ab Intybo, quod folia, flos & caulis, ſemenque graciliora tenuioraque ſint; & in ramis gummi maſtichi ſimillimum edat, cujus granum concretum χόνδρον Græci dicunt; hincque Chondrillæ vox. Nec minor eorum eſt error, qui nobis multas Cichorii ſpecies luteis præditas floribus enumerant, ſi vulgare Cichorium verum ſit veterum, ut hactenus omnes arbitramur. Harum pleraſque ad Hieracia, & Lactucas referendas cenſeo, & ad alia quædam Intybaceorum genera, quorum nomina extant apud Theophraſtum & Plinium. Hieracia duo deſcripſit Dioſcorides, magnum & parvum. Vtrique folia Sonchi, flores lutei: magno flores tales in oblongis capitulis; parvo flores in orbem circinati. Conſtant Intybaceorum flores ex multis foliis, ſæpe in extremitatibus ſerratis, luteis aut lacteis, raro rubris. Vnam enim Hieracii ſpeciem purpureo flore novi.

CAP.

CAP. XX.

De Brassica.

BRassicæ multas species faciunt veteres atque recentiores. Omnes folio sunt carnoso, pingui, crispo, aut lævi, aut laciniato & inciso, aut sine divisionibus, nigro, aut albo, aut rubro, aut viridi, multum succi in se continente. Flos iis luteus, aut albus, quatuor foliis constans: semen in siliquis. Brassicæ marinæ speciei Penæ Monospermos dictæ, quod singulæ siliquæ unicum tantum semen contineant, flos è sex foliis constituitur. Quæ autem vulgo Soldanella dicitur, nequaquam ad Brassicas referenda. Flore, & folio herbæ, atque floris Convolvulus; virtute vero Scammonium est.

CAP. XXI.

De Iunco.

NOtissima herba est Iuncus; prope paludes frequens, quanquam arenosa, aridaque etiam loca non careant Iunco. Proprie Iuncos appellamus, quorum folia & caules scirpi nunc vocantur à multis, qui

à radi-

à radice oriuntur teretes, glabri & ſine nodis; interdum etiam anguloſi, intus cavi, medulla molli & alba pleni, aut ſpongioſi, denique flexiles. Cæſalpinus vocat Iuncos caules enodes flexileſque, negatque folia à caulibus differre. Nos folia cenſemus, ubi fructum aut florem in caule nondum gerunt; ubi gerunt, caules. Cœterum anguloſos interdum hos caules aut folia dixi. Nam hujus generis triangularis in foſſis Patavinis mihi comparuit. Sunt inter veteres, qui Cyperum etiam Iuncum appellarunt, quod caulem edat Iunco vulgari ſimilem, intus cavum, medulloſum, foris ſine nodis ac foliis. Teres hic eſt in Cypero, quem Iuncũ floridum appellat Mathiolus; anguloſus in Cyperis, quos Dioſcorides & Plinius deſcripſere. Reperitur enim frequenter triangulari caule, raro quadrangulo, qui Iuncus quadratus à Celſo nominatur. Folia Cypero anguſta, plana, glabra, & Porro ſimilia, quibus maxime à vulgari Iunco diſtinguitur. Squinanthum autem officinarum, Græci quoque σχοῖνον & σχοῖνον ἀρωματικὸν nominant: Latini Iuncum odoratum, Celſus Iuncũ rotundum, ut à Iunco vulgari, & Cypero qui

qui triangularis ut plurimum eſt, diſtingueretur. Raro ad nos hæc Herba adfertur integra cum caule ex Arabia. Vidi caulem ejus rotundum, foliis alternatim obſitum, in quorum alis flores continebantur, folia Gramini ſimilia, cujus potius eſt ſpecies. Et ſane adhuc me latet, cur Iuncum peregrinam hanc Herbam dixerint, cum neq; caulem, neque folia Iunci habeat. Parum à Cypero differret Typha, (folia enim ſimilia, enodis caulis rotunduſque, & in ſummo flos, aut fructus) ni durus caulis, & lignoſus eſſet inſtar Arundinis, & flos ſeu fructus tornatæ clavæ ſimilis.

CAP. XXII.

De Equiſeto.

IVnco ſubjungatur Equiſetum forma parum diſſimili: Hippurin Græci vocant, Latini Equiſetum, & Caudam equinam, quam Herba hæc altius accreſcens dependentibus comis refert. Caule, & folio eſt Iunceo, id eſt rotundo, geniculato, & in ſe infarcto. Vt breviter dicam, ni folia aut ramos (utroq; modo dici poſſunt partes in quas caulis Equiſeti ſe dividit) proferret,

Iuncus geniculatus merito appellari posset.

CAP. XXIII.

De Lino, & Linaria.

Lini & Linariæ genera folia & flores produnt; cunctis enim oblonga, angusta, acuminata in caule. Linaria à foliorum similitudine quam cum Lino habet, nomen accepit. Distinguuntur flore & fructu. In Lino sive sylvestre sit, sive sativum, flos ex quinque foliis constat cœrulei coloris aut albidi, aut rubescentis, aut lutei: Linariæ vero flores figura varii. Vulgaris, quam Osirim nuncupat Dioscorides, flores edit luteos à fronte latiusculos, clausosque, os ranæ imitantes: cauda angusta est, inflexa, ut Consolidæ regalis; foliis Lini, qualia etiam in Esula minori conspiciuntur. Herbarii primùm nascentem Esulam à Linaria vulgari distinguunt, quod ex Esulæ caule aut foliis lac emanet, è Linaria minime. Hoc ait tritus versiculus:

Esula lactescit, sine lacte Linaria crescit.

Cæterum quasdã proposuerunt nostri Neo-

Neoterici Linarias, quarum folia non ſunt Lino ſimilia, ſed flores vulgari Linariæ tantum, ut Linaria odorata, & Linaria Valentina Cluſii.

CAP. XXIV.

De Vrtica.

MEnthæ ſimilia ſunt Vrticæ folia, hoc eſt lata, in acutum deſinentia, undique ſerrata. Natura urendi ſe prodit, diſtinguiturque à Mentha, quod hæc non urat, & odorata ſit. Plinius à foliorum forma Vrticam Herculaneam nominavit, quæ odorata eſt. Ego hanc inter Calamentha ponendam puto, ſi non tactu ſimul cum odore mordeat. Vrticæ valde ſimilis Herba eſt quam mortuam Vrticam nominant, quia tactui innoxia eſt. Ejus duo genera, unum Lamium vocant, quod hujus flores cucullo larvatam faciem quadantenus repræſentent; alterum fœtidum quod Vrticam fœtidam dicunt, & Galeopſim, quia galei, id eſt, muſtelæ faciem, & rictum quodammodo flores referant.

CAP. XXV.

De Verbaſco.

EX folio, & flore maxime inter cæteras Herbas cognoſcitur Verbaſcum, quod Greci φλόμον vocant. Vulgare Verbaſcum, hoc eſt Thapſum barbatum, (à cujus foliorum aut florum ſimilitudine, multa Herbarum genera Verbaſci nomen adepta ſunt) folia habet lanuginoſa, candida, aut virentia, aut ſubrubra lataque: florem fert patulum, unico folio conſtantem in quinque partes diſſecto, qui levi motu decidit, album, aut luteum, aut etiam rubrum. Flores tales producit etiam Blattaria, quæ ideo ſæpe fallit pro Verbaſco, id eſt, Thapſo Barbato, accepta; quocirca, & hæc inter Verbaſca venit collocanda. Cætera vero genera quæ hoc flore carent, à foliorum ſimilitudine, quam cum Verbaſco vulgari gerunt, à recentioribus Herbariis Verbaſci appellationem ſortiuntur; ut quod Silveſtre vocat Mathiolus, Salviæ folio, ſed in cano, denſa lanugine obſito, veluti Verbaſcum, inter Cremia reponendũ potius quam inter Frutices: Scaliger inter Herbas collo-

collocavit. Florem fert in verticillis craſſum in caule per intervalla diſpoſitis, ut Marrubium. Hic luteus eſt aut aureus, fiſtulæ modo concavus, cujus pars poſtrema in duo veluti labia dehiſcit, ligulamq; è rictu promit. Phlomides recenſentur tres à Dioſcoride admodum mutila deſcriptione; Verbaſcula interpretantur. Scio φλομίδα non eſſe diminutivum τȣ̃ φλόμȣ, ſed φλομίδιον. Credo à foliorum hirſutie Phlomides appellari. Florum formam non adſcripſit Dioſcorides; ideoque plura proponuntur Phlomidum genera à Neotericis, quam deberent. Sunt qui prima duo Phlomidum genera haud eſſe foliis hirſutis tradāt, ſed tantum tertium, quod Lychnitim cognominant, propterea quod hoc aptum ſolum modo eſſe ſcribat ad ellychnia. Idcirco prima Phlomidum genera cenſent eam Herbam, quæ Paralytica, & Arthetica vulgo dicitur, cujus multæ ſunt ſpecies. Omnes ferè in caulis nudi vertice flores in umbellæ modum ferme congeſtos luteos, aut albos, aut rubros in quinque folia diſſectos, aut ex uno folio quinque inciſuris prædito conſtantes, è caliculis denticulatis producunt. Verum non

vident Dioſcoridem his folia tribuiſſe hirſuta quæ in noſtra Paralyſi deſiderantur. Sunt enim aut lævia, aut criſpa Lactucæ modo; hinc Lactuca ſylveſtris in hac regione vocatur.

CAP. XXVI.

De Gramine, Frumento, Milio, Panico.

INter Herbas quæ radicem fibratam habent bulbo carentem, longoque, & anguſto ſunt folio, duo præcipua genera memorantur; Gramen ſcilicet, & Frumentum. Quæcunque autem calamum, caulemve duriorem lignoſioremve producunt, Cremia rectius appellari poſſent quam Herbæ, quod cremari queant. Gramen unum, quod Parnaſſium vocant, quoniam in Parnaſſo monte oriatur, ſola forma, & foliis imprimis, quæ Hederacea ſunt, differt à cæteris omnibus Graminum ſpeciebus, quorum multiplex eſt in ſpica aliiſque partibus differentia. Aliquando centum Graminum ſpecies numeravi, nec pauciores alii, qui ante me ſcripſere; quanquam inter has quędam exiſtant, quæ neutiquam inter Gramina conſtitui debent. Dicitur

Gramen

Gramen à germinando, quod cito, multumque germinet, à Græcis πόα, qua voce etiam quamcunque Herbam intelligunt. Frumenti autem tria ſunt genera; Triticum, Milium, Panicum. Triticum rurſus quatuor complectitur genera; Triticum proprie dictum, quod πυρὸν & σῖτον Græci vocant, Hordeum, Secale quod multi Siliginem volunt, Avena, quibus & quintum addere poſſumus, nempe Orizam. Hæc σιτώδη & σιτηρὰ vocat Theophraſtus, quod ſemina horum Tritici vulgaris ſemini ſimilia quodammodo ſint, hoc eſt oblonga, & per medium ſecundum longitudinem leviter diviſa: Gaza Frumentacea, ſed haud ſcio an rectius Triticea? Nam etſi Frumentum ſæpe pro Tritico ſumatur apud Latinos ſcriptores; communiter tamen per Frumentum intelligunt una cum Triticeis, alia quædam Frugum genera, ut Milium, Panicum, & ſi quæ ſunt cætera ex quibus panes confici ſolent σιτηρὰ dicta Dioſcoridi, lib.2. cap.108. Columella, atque etiam Plinius inter Frumenta, Panicum Miliumque repoſuerunt. E gluma facile excutitur Triticum, cujus granum lævi eſt cortice; Hordeum

vero aſperiore, utpote qui ipſa gluma tegatur, in cujus faſtigio ariſta eminet. Idem cum Hordeo videri poſſet Oryza ni rotundius illi eſſet ſemen, ac ovi veluti figura, aſperiorique, & ſtriata gluma præditum. Secale granum eſt oblongum prædictis nigrius atque ſtrigoſius, nec glumis tectum. Oblongum pari modo quin etiam Avenæ eſt; ſed glumis opertum, & ſuperiori parte exiguis pilis hirſutum. Semen rotundum parvum, tenui tunica lutea veſtitum promit Milium. Nec Panicum valde diſſimile, niſi quod granum hirſutius eſt, ſplendentibuſque luteis folliculis opertum. Qui vero quantum ſpica aliiſque partibus hæc genera differant, ſcire cupiunt, ſcriptores adeant. Mihi nunc ſatis eſt ſummatim ac generatim generum eorundem differentias aſſignaſſe, ut ſciant eis tantum præcipue à Graminum generibus diſtingui.

CAP. XXVII.

De Tithymalo.

Tithymalus Lactaria autore Plinio, & Lactuca caprina nominatur, quod capræ ea innoxie veſcantur.

tur. Lactaria & Lactuca dicitur, quod lacteo ſucco turgeat, qui profluere, aut emanare conſpicitur detractis foliis, aut caulis parte. Hujus multa ſunt genera, Characias, id eſt, Vallaris, ſic dictus quia vallis ſeptiſque muniendis aptus ſit, aut quod plerunque his in locis proveniat: Myrſinites, quia folia Myrti habet: Paralius, id eſt, Marinus; Helioſcopius, Cypariſſias, Dendroides, Platyphyllos, Eſula quam Pythyuſam vocant, Lathyris quæ Cataputia minor dicitur, Peplus, Apios. Ad hæc variæ Tithymalorum ſpecies reducuntur. Cũnctis diverſæ radices, item caules, folia, flores, fructuſque. In eo conveniunt, quod caules in ſummo ſpargantur in ramulos junceos ad minus ternos, quibus alia quàm in caule folia adnaſcuntur, rotundiora ſcilicet, & ab utroque latere bina, quæ in nonnullis generibus à ſe invicem ſeparata ſunt; in plurimis ſibi uſque adeo adnata, ut labrum, aut pelvim aut calicem oblongum, vel oblongum acetabulum imitari videantur, per quod juncei rami tranſeunt (veluti in Perfoliata) qui flores continent ſummo fructui inſidentes. Hanc ramorum ſeriem Dioſcorides lib. 4. cap. 168. comam appellavit. Rizotomi

hodie umbellam, quod umbellæ in modum hi ramulæ dividantur.

CAP. XXVIII.

De Violis.

MVltis Herbis ac Cremiis, iisque nihil inter se similibus, Violæ nomen inditum à veteribus; qui fortassis hoc nomine pulchros flores, prius cæteris vere apparentes significarunt. Nam ἴον (sic Græci Violam vocant) ἀπὸ τῶ ἰέναι dictum volunt; quoniam prius cæteris floribus veris tempore proveniat. ἴον μέλαν & μελάνιον, Latinis Viola nigra & Martia, quod Martio mense floreat, vulgo cognita Herba est, non modo frequens in Pharmacopœorum officinis, qui ejus flore quinque foliis constante, utuntur ad cōficiendos syrupos violaceos; sed etiam in olitorum hortis. Flori hujus peculiaris color, quem Virgilius & Theophrastus admodum licenter nigrum, Dioscorides purpureum dixere; à cujus similitudine color Ianthinus, hoc est, Violaceus nomen accepit. Quod vero Græci Leucoium appellant, hoc est, Violam albam (à foliorum ut quidam putant canitie,

non à florum colore, qui aut albus eſt, aut purpureus, aut luteus, & ut nonnullis placet, etiam cœruleus, qualis tamen nondum mihi conſpectus) Cremium eſt; caule ſcilicet lignoſo, recto, rotundo, ramoſo; foliis oblongis, ut plurimum candidis, & incanis Verbaſci modo; floribus odoratis ex quatuor foliis conſtantibus, candidis, purpureis aut luteis; hinc ſiliquis oblongis, anguſtis, in quibus ſemen depreſſum continetur. Vulgus Violam vocat, quæ flore eſt luteo; Plinio, & Gallis Viola lutea; Arabibus, & officinis Keyri. Radicem habet lignoſam, fibratam. Aliud ab his Leucoium Theophraſti, quod bulboſum cognominãt, quia huic radix bulboſa ſit, è qua bina, aut terna folia oblõga & anguſta prodeunt; deinde caulis, atque in ejus ſummitate flos unus aut alter, è vaginula ſuo pediculo propendens, albus, ſex conſtans foliis, tribus externis, & duobus internis, in cujus medio ſtamina cum luteis apicibus, Campanellas vulgus vocat. Apud Longobardos ultimis Februarii diebus florere incipit. Hæc Herba eſt, uti & illa quoque quam Violam matronalem, Damaſcenam, & marinam appellant: alii Heſperida, quod noctu, aut circa veſ-

peram flos magis oleat; Fuchſius Leucoium. Nam flos illi fere Leucoii, quod Cremium eſt, nec non & fructus: folia per ambitum ſubnigra, leviter crenata Drabæ modo. Huic affinis eſt ea quam Violam latifoliam, alio nomine Bulbonacam, & Lunariam raphanitim vocant: item quam Lunariam odoratam & regiam, & Grȩcam. Vtrique folia lata ſunt; ſed Bulbonacæ aſperiora Raphani modo & crenata; Græcæ vero molliora, & per ambitum ſerrata. Vtrique flos quoque Leucoii quadrifolius, purpureus, aut ſubcœruleus: ſed fructus latus, foliaceus, fereque rotundus. Adſcribunt & Violæ nomen recentiores Medio Dioſcoridis, quam Marianam Violam vocant aliqui; & Calathianæ ſeu Campanulæ, quam autumnalem Galli, nec non quibuſdam Cariophyllis, quos Violas barbatas Dalechampius.

CAP. XXIX.

De Cariophyllis.

CAriophyllorum appellatio à florum forma eſt; ſiquidem flos apertus una cum calyce, cariophylli fructum, qui ex India defertur, plane

refert.

refert. Calyces ejus ſunt longi, teretes, glabri, fere ſemper orbiculo ſuperiore denticulati, ex quibus flores pulcherrimi Cariophyllorum fructuum ſæpe odore, quinq; aut ſex foliolis conſtantes ubi ſimplices ſunt, colore perquâ variis, per extremas oras fimbriatis. Ab hujus floris quadam ſimilitudine Flos Africanus Cariophylli nomen accepit. Luteus hic eſt, & injucundo odore caputque gravante, foliis communi Cariophyllo diſſimillimis, ad Tanaceti folia accedẽtibus potius; unde Tanacetum Africanum appellavi.

CAP. XXX.

De Lilio.

Lilium, quod Græci κρίνον & λείριον, flos vulgaris eſt; ideo neque hunc, uti neque Herbam, deſcripſit Dioſcorides. Ejus nomine multa Herbarum genera deſignantur, quibus flores pulchri atque odore ſuaves; ut Lilium convallium, Narciſſus, & ejuſmodi. Proprie tamen Lilium eſt Herbariis, cui radix bulboſa, caulis rectus & foliatus, in cujus ſummo flores varii nunc hujus nunc illius coloris, ex ſex foliis conſtantes, quorum labia

magna

magna ex parte reflexa ſunt; ſtamina iis ſex plerumque in medio, atque in umbelico ſtylus. Liliorum genera (pręter rubrum & album quæ vulgaria,) ſunt Hemerocalles, Martagon, Lilium Perſicum, Corona Imperialis & Tulepanum. Quorum omnium differentias apud Herbarios ſtudioſi perquirant. Lilii quoque florem fert ea Herba, quam Lobelius, & alii non contemnendo vocabulo novo Liliaſphodelum dixerunt. Radice enim Aſphodeli eſt & foliis; caule ſine foliis, aut ſi ſint exiguis ſane, qua in re differt à Lilio.

CAP. XXXI.

De Narciſſo.

NArciſſo nomen eſt à vi ſtupefaciendi, quam Græci ναρκωσιν vocant, ut teſtatur Plutarchus l.3. Sympoſ. his verbis: Narciſſum nominarunt, quia nervos hebetet, & torpidas gravitates efficiat. Idcirco Sophocles ipſum vetus magnorum Deorum, hoc eſt ſubterraneorum, coronamentum appellavit. Theophraſtus; nec non Dioſcorides autores ſunt Narciſſum etiam Lilium dici. Plinius quoque

dum

dum lib. 21. cap. 3. de Narcisso & Liliis simul agit, sub Liliis comprehendisse visus est. Narcissorum unum genus purpureum statuit, alterum flore candido, & calice purpureo. Virgilius Ecloga 5. purpureum Narcissum, (ut puto) nominat, non quod undique sit purpureus: sed quia medium floris (quod calicem video Plinium appellasse) purpureum cernatur. Idem Plinius paulo post unum genus purpureo flore recenset, alterum herbaceo; quod tamen si de colore floris intelligat, falsum est. Non enim flori color herbaceus, sed albus; in medio vero aut croceus, aut purpureus, aut albus totus. Herbaceum caulem adscripsit Narcisso Theophrastus l. Hist. 6. cap. 6. his verbis: τὸν δὲ καυλὸν ἄφυλλον μὲν, ποώδη δὲ καὶ ἐξ ἄκρου τὸ ἄνθος: id est, caulem quidem sine foliis (habet,) sed herbaceum, florem in cacumine. Videtur autem Plinius legisse ποῶδές ἐστι, & sic ad florem non ad caulem herbaceum retulisse. Narcissum ait Dioscorides folia Porro similia habere, sed tenuia, multoque minora & angustiora: caulem vacuum, sine foliis, palmo majorem, in quo flos albus, intus croceus, in quibusdam

dam purpureus: radicem intus albam, rotundam, bulbosam: semen veluti in tunica nigrum, oblongũ. Recentiores multos nobis Narcissos depinxere, veros scilicet, & falsos. Veros voco qui descriptionem Dioscoridis in flore admittunt: falsos vero, qui ab ea dissident. Verorũ foliati sunt flores omnes sex foliis constantes, aut pluribus, albis omnibus, excepto quodam genere quod nuper ex Oriente ad nos delatum est; in medio autem floris calix, seu acetabulum, quod aut luteum aut croceum; aut luteum in fundo, croceum aut purpureum in oris; aut totum aureum, albumve. Id Ovidius eleganter, dum mutationem Narcissi adolescentis in hunc florem describit, expressit his versibus:

Nusquam corpus erat, croceum pro
corpore florem
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.

Quibusdam in medio protuberantia flava, quæ rotunda est, & vel integra: (calicem plenum vocat Clusius Lib. 2. Hist. cap. 13. in Narcisso pleno flore) vel in plures partes divisa à foliis in medio ex ea pullulantibus, ut in Narcisso Polyantho conspicitur. Insunt & quibusdam, qui calicem in

medio habent,ſtaminula in medio calicis:quibuſdam folia,& alia quædam, quę diligens communis Narciſſi inſpector obſervare poterit, & quantũ aliis quoq;in partibus differant,unde peculiaria ſibi cognomina ſumunt. Cæterum falſorũ Narciſſorum plurimę ſunt ſpecies, quæ inter ſe variis partibus differunt. Dodonęus Narciſſum montanum appellat,cui radix & folia,cauliſque Narciſſi; atque etiam floris folia vulgaris Narciſſi quæ calicẽ ambiunt, ni flava eſſent; calix vero tam grandis, ut ex eo floris dimidium conſtitutum eſſè videatur, atque in nonnullis ejus ſpeciebus flos univerſus ex hoc calice conſtare. Sunt qui levi conjectura Narciſſum Montanum Theophraſti putent: Cluſius recte Pſeudonarciſſum: quamquam dubio non caret an non Pſeudonarciſſus ejus vulgaris verus quoque Narciſſus dici debeat. Ajunt enim hujus generis unum eſſè, quod floris ſex illa folia alba obtineat, calicem vero luteum. Nos proprium his Pſeudonarciſſis nomen dedimus Campanæ peregrinæ; vulgus in Italia Trombam Sorianam, hoc eſt, Tubam Syrïacam, dicit à calycis figura. Quod autem nonnulli docti viri Leucoium bulboſum Theophraſti appellavere, ad Narciſſos

Narcissos quidam retulerunt, cum etiam & hanc nollent sui generis Plantam constituere. Narcissus certe non est; quoniam in medio floris nullum acetabulum aut caliculus; sed stamina seu ligulæ ut plurimum croceæ, unà cum stylo in medio, quæ sex alba folia ambiunt. Miror inter Narcissos relatum eum florem. quem vulgus peregrino vocabulo Tulipanum, & Dulipanum, cum præter bulbum nil cum Narcisso commune habeat. Inter Lilii genera supra rectius videor collocasse.

CAP. XXXII.

De Iride.

IRidis flos sex folia habet: tria deorsum reflexa arcus modo, tria vero sursum contra se mutuo reflexa, quæ magnitudine, colore, odoreque variant. In vulgari ut plurimum color cœruleus ceu arcus cœlestis, unde Iridis nomen accepit. Ab hujus similitudine variȩ Plantȩ Iridis nomen mutuatæ sunt, quas in latifolias, & angustifolias dividit Clusius lib. 2. Hist. cap. 45. Omnibus autem à radice sunt folia gladii similitudine. Flos Iridis Tripolitanæ folia magna versus caulẽ inflexa

inflexa habet, & alia tria minora alata, ligulam flavam tegentia, bifida, ut novem foliis flos constare videatur. Chamæiridis flores odorati sunt, ex cœruleo, aliquando ex purpureo violacei, ex novem foliis conflati. Lobelius Iridem raram nominat flore tribus tantum foliis repandis constante peregrina elegantia striatis, obscure violaceis. Xyris quam Dioscorides Irin sylvestrem vocavit, vulgus Spatulam fœtidam, facile à reliquis Iridis speciebus dignoscitur ex flore & foliis, quæ à radice nascuntur. Floris enim surrecta folia, atque in ejus umbilico puniceum quid: folia vero Herbæ recoctam olent, unde & Recoctaria in quibusdam Italiæ locis dicta est.

CAP. XXXIII.

De Ranunculo.

COgnoscuntur & ex flore Ranunculi genera. Hujus color aut niveus est, aut aureus teste Dioscoride, qui, uti neque ex aliis Plinius, quidquam de forma floris præterea annotavit. Nostri Herbarii diligentiores in imponendis nominibus, omnes Herbas, quibus communium Ranunculorum

lorum floribus ſimiles in caule micant flores, Ranunculos nominarunt. Conſtant quinque foliis aureis ut plurimum, interdum lacteis, expanſis (quæ cultura, & mangonio, tum etiam ſponte multiplicari affirmant) in medio multis luteis aut albis ſtaminulis, brevibus, iiſque ſæpe cum apicibus. Reliqua vero genera, quæ proponunt alii, nequaquam Ranunculorum ſunt, ſed aut Anemones, aut alterius. Ranunculum Græci Βατράχιον appellarunt, quod vulgares illæ ſpecies prope foſſas, & in locis humidis naſcantur, ubi ranæ degere ſolent, ac ſe ſub hac Herba occultare. Plinius ait Lib. 25. cap. 13. Strumeam à ſuis Herbariis vocari, quoniam ſtrumis & panis medeatur; vel etiam, quod ſtrumoſa radice interdum conſpiciatur. Ego in monte quodam Bononienſi Ranunculum paſſim naſcentem vidi radice Scrophulariæ, & folio floreque communis Ranunculi.

Cap. XXXIV.

De Anemone.

QVoniam autem Ranunculo tam valde affinis eſt Anemone, ut multi hanc

hanc cum eo confundant, non erit inutile diſcrimina utriuſque oſtendere. Flos Anemones niſi radiis ſolaribus illuſtretur, aut vento perfletur, non aperitur; unde ipſi nomen. Nam ventus Græcis ἄνεμος. Eſt præterea & in floris colore differentia, & foliorum numero. Quoad colorem, Anemonæ color aut eſt puniceus, aut purpureus, raro albus aut lacteus: Ranunculo autem luteus fere ſemper, aliquando albus. Nam licet Ranunculum primum flore purpureo interdum eſſe ſcripſerit Dioſcorides: is tamen hactenus à nullis rizotomis conſpectus eſt. Plantam quidem Syriacam nobis depictam oſtendit Leonardus Ravvolfius, quam ad Anemonem retulit. Flos ei ex quinque foliis, modo luteis, modo purpureis, alias rubris. Sakaick appellant Arabes. Forte hoc primum Ranunculi genus Dioſcoridis; quod foliis coriandri conſtat, ſed latioribus, ſubalbidis, pinguibus, flore luteo, interdum purpureo. Verum quia non addit deſcriptionem hic Autor, difficulter quid certi conjectura aſſequi poſſum: icon ſatis deſcriptioni Dioſcoridis reſpondet. Lacteo autem flore quartum genus Ranunculi donat Dioſcorides. Quod ad foliorum

numerum, ut dixi, Ranunculis omnibus in flore quinque folia, exceptis iis qui multiplici foliorum ſerie conſtant: Anemones autem flos raro quinque habet folia; & ſi quinque, ea ſemper vel punicea, vel purpurea, nunquam alba: qui vero ſex, ſeptem, octo aut plura, omnibus coloribus etiam albo variat. Nam quem Ranunculum nemorenſem appellarunt nonnulli flore albo, Anemones eſt ſpecies, cum ejus flos nunquam à me quinque; ſed ſæpius ſex, interdum pluribus foliis conſpectus ſit. *Sunt, inquit Dioſcorides Lib. 2. cap. 195. qui ab Anemone ſylveſtri Argemonem, & Papaver quod Rhœam dicunt, propter colorum cognationem in floribus, diſtinguere non poſſunt. Verum Papaveris & Argemones color minus puniceus ſpectatur, & utrumque tardius floret. Quin & Argemone croceum ſuccum, guſtu admodum acrem reddit: Rhœas vero candidiorem, & acrem. Præterea Argemonæ, & Rhœadi capitula ſylveſtris Papaveris ſimilia ſunt: ſed Argemonæ ſuperne craßiuſculum; Rhœadi anguſtius. Anemones genera neque ſuccum emittunt, neque capite donata ſunt, ſed veluti Aſparagi cacumine.* Hæc ille. Plinius Lib. 21. cap. 23. Anemonem Phænion

Phænion dici tradit forte à ſplendore. Sed apud eum potius legerem Phæni-cium: quoniam inter notha Dioſcoridis legitur Anemonem Phœniceum dici, ſcilicet à colore,

Qualem quæ lento celant ſub cortice (grana
Punica ferre ſolent.

Vt canit Ovidius 10. Metamorph.

CAP. XXXV.

De Hyacintho.

DIoſcorides Hyacinthum ſuum ſic deſcribit. Radicem & folia habet Bulbi, caulem dodrantalem, lævem, minimo digito tenuiorem, viridem; comam incumbentem florum colore ad purpuram accedente (ſic φορφυ-ροειδȣ̃ς interpretor) plenam, incurvam. Quæ profectò deſcriptio nõ videtur convenire cum Hyacinthis, qui nobis ab Herbariis junioribus pro Hyacinthis Dioſcoridis obtruduntur: ſiquidẽ color omnibus ineſt cœruleus: niſi forte idem ſint πορφυροειδὲς & cœruleum, quemadmodum multis viſum fuit, neutiquam, ut credo, Dioſcoridi. Hic enim in primo ſtatim libro Cap. 1. de Iridis agens coloribus, purpureum à cœruleo diſtinxit. Verũ

cum variare coloribus hoſce junio-
rum Hyacinthos videamus, nonnulli-
que tradant purpureos quoque repe-
riri; laudanda potius erit eorum ſen-
tentia, qui nobis pro vero Dioſcoridis
monſtrāt eam Hyacinthi ſpeciem, quæ
purpuraſcentes etiam flores habet prę-
ter cœruleos: oppugnanda vero eorū,
qui quaſvis Plantas quibus bulboſa ra-
dix eſt, folia oblonga, caulis nudus flo-
ribus cœruleis plurimis onuſtus, figu-
ra comæ, pro Hyacintho Dioſcoridis
commonſtrant. Cum autem bulboſis
Plantis omnibus folia oblonga ſint, &
à radice ſtatim producta, caulis ut plu-
rimum nudus; ſequitur Iuniorū Hya-
cinthum flore tantum à cęteris bulba-
ceis differre. Ideoque nomen Hyacin-
thi quidam etiam indidere Peregrinæ
Plantæ, cui pro bulbo tuber & caulis
foliatus, Hyacinthum Indicum ap-
pellantes. In flore autem reſpiciunt
multitudinem florum cauli ſupremo
inſtar comæ adhærentem, & colorem
in iis cæruleum, etſi florum forma va-
riet. Quibuſdā enim unico folio con-
ſtantes concavoſque adſcribunt, ob-
longos, rotundos, in latus ſe expan-
dentes, per oras inciſos in ſex lacinias
quæ reflectuntur extremis oris: qui-
buſdam vero ex quinque aut ſex folio-
lis con-

lis congeſtos, quos ſtellatos vocãt ubi ſeſe explicant. Omnes hi diverſi partibus, figura, colore. Lobelius quandam ſpeciem Hyacinthum comoſum albũ vocavit, cum tamen ejus flos nunquã cœruleus aut purpureus viſus ſit. Nam quem comoſum cœruleum oſtendit, alia eſt Hyacinthi ſpecies, cujus flos in aliis multis, quam colore à prædicta variat. Sed illi forte id nominis dedit à florum in caule congerie, quæ comã Hyacinthi quodammodo imitari videtur. Quare cum recentiores tot nobis depinxerint Hyacinthos, Dioſcorides tantũ unum deſcripſerit, Theophraſtus nullam de eo mentionem fecerit, niſi quod inter vernos flores connumerarit, in Sativumque, & Sylveſtrẽ diſtinxerit, opus fuit noſtram ſententiam de Hyacintho haud vobis ſupprimere.

CAP. XXXVI.

De Scabioſa.

SCabioſæ proprium eſt in capitulo florem habere expanſum, ex multis floribus parvis conſtantem, qui ſinguli caliculis membranaceis continentur. Caliculi hi decidentibus floribus optime conſpiciuntur, auctique ſemine ſu-

ſtinentur hirſuto; quod poſtquam au-
cti ſunt una cum caliculis decidit. Ca-
pitulum in vulgari Scabioſa, nonnul-
liſque aliis, ex floribus quinque folio-
lis conſtitutis congeſtum eſt. Degene-
rat à Scabioſis paululum ea Planta quã
Cluſius Scabioſam Pannonicam majo-
rem ſive ſeptimam nominat. Huic non
flores (ut ſcribit) extremis ramulis in-
ſident in caput compacti; quibus deci-
duis capitula illa ſubrotunda fiunt, ac
veluti ſquamoſa, continentque lon-
giuſcula ſemina, anguloſa, colorem
fuſcum maturitate acquirentia. In Sca-
bioſæ quoque, quam æſtivalem vocat,
ſummis ramis naſcuntur ſquammoſa
capitula, ſubcæruleis floſculis plena,
ut & aliis quibuſdam generibus, de
quibus dubitari poteſt an Scabioſæ
cenſeri debeant.

CAP. XXXVII.

De Iacea.

VIdeo recentiores Herbarios Iaceas
cum ſcabioſis confudiſſe: ideo ex-
plicandum eſt quid interſit. Ex Iaceæ
vulgaris flore, atque capite antequam
florem edat, cognoſcetis omnia Iacea-
rum genera. Iaceę vulgari flos in unico
capite

capite unicus eſt multorum foliorum è puniceo purpuraſcentium, non multi conglobati, ut in ſcabioſa. Caput præterea Iaceæ ex multis ſquammulis compactum, exterius maxime, antequam florem edat; quod neutiquam in Scabioſa contingit. Quare cuncta ea Herbarum genera, quibus capitulum exiguis laminulis eſt compactum Iaceæ nigræ modo, & unicus flos in vertice capituli, Iaceæ ſunt. Excipio ea genera quæ aliqua in parte ſpinoſa ſunt, aut in ipſo capitulo, veluti Carduus ſtellatus, quem Calcitrapam vocant. Centaurium majus, Cyanus, Serratula, & quam Stœben Salamanticam Cluſius vocavit Iaceæ ſunt: tum etiam quam Dalechampius Scabioſam montanam nominavit. Hujus Authoris Iacea montana, Iacea non eſt; ſed alterius aut ſui generis Planta. Cyani flores quinque foliis, aut pluribus, per ambitum diviſis laciniatiſque conſtant. In nomine eſt Cyani color, inquit Plinius lib. 21. cap. 8. ut qui honorem nomenque dederit cœruleo: & ſane colore à cæteris Iaceis diſtare videtur magis, quam alia florum differentia. Inter Iaceas Serratula ex foliis innoteſcit. Nam huic ſerrata ſunt folia, ut & Centaurio. Quare aut eam

Centaurium minus: aut majus Centaurium Serratulam majorem jure appellare poterimus. Stœbe autē, quam Salamanticam Clusius nuncupavit, flores è calyculis, aut capitibus squammosis edit villosos, atque purpureos. Quid sit Stœbe veterum, adhuc me latet: Theophrastus fruticē facit. Omnibus Iaceis semen oblongum, molli lanugine obsitum.

Cap. XXXVIII.

De Hyperico.

Hyperici quatuor sunt genera, vulgare quod Perforata dicitur, quia folia multis foraminulis pertusa habet, quæ in sole obversis foliis facile conspiciuntur; Ascyron, Androsæmon & Coris. Omnibus flos ex plurimis foliis constans, colore aureo, qui ubi digitis conteritur, succum sanguineum reddit, aut rubicundum. Fructus hirsutus, in acutum desinens, fulvi coloris, præterquam in Androsæmo, quod Sicilianam nunc vocant. Nam huic capitula rotunda, crassiora, quam Hyperici, lævia & rubentia, quæ siccata nigrescunt. Omnibus insunt

ſunt fructibus ſemina minuta, nigra, quæ trita odorem reddunt reſinaceum.

CAP. XXXIX.

De Malua.

MAluarum tria genera: Malua communiter proprieque dicta, quæ Græcis μαλάχη; Althea quæ, & ibiſcus vocatur, & quam ex ſylveſtri Maluarum genere ſtatuunt Dioſcorides & Theophraſtus; & Alcea, quam Itali Maluam ſylveſtrem, Hiſpani Maluam Hungaricam dixerunt. Malvæ vulgari flos ut plurimum purpureus, aut puniceus, aut pallidus, aut albus, ex quinque conſtans foliis Roſæ ſylveſtris modo; fructus cui ſemina includuntur orbicularis, depreſſuſque caſei in formam, hinc caſeolos ejus fructus appellant Belgæ. Tales flores fructuſque Alcea atque Althea habent, unde ipſis Maluæ etiam nomen: cæterum foliis fere inter ſe differunt. In Althea molliora ſunt, quam in Malua & Alcea, nec laciniata, in Alcea admodum fiſſa atq; alte inciſa Verbenacę ſimilia: Maluæ quædam diviſa, quædam non: ſed cuncta fere rotunda.

CAP.

Cap. XL.

De Papavere.

PApaver magis ex fructu, quam ex flore cognoscitur. A fructus discrimine duo genera: unum rotundo, quem caput vocant; alterum longo & angusto, quem cornu, seu corniculum; quia instar cornu nonnihil incurvatur. Inde huic generi nomen Papaveris cornuti, seu corniculati. Proprium horum fructibus omnibus asteriscum, seu stellam in vertice, aut apice habere, quæ in Corniculati Papaveris fructu obscurior est, quam in Capitato. In omnibus semen parvum minutumque. Capitati autem flos antequam dehiscat rotundo capite continetur: foliatus est quatuor, aut pluribus foliis, modo albis, modo dilute rubentibus, aliquando purpureis, aut valde rubris. Papaveris capitati unum genus depingunt nobis Pena & Lobelius, unico folio constantem florem gerens, ut Malua quędam hortensis. Corniculati Papaveris flos quatuor constat foliis, luteis aut rubris. Ficus Infernalis, quæ nonnullis Papaver spinosum dicitur, à spinis quibus caulis folia & fructus horrent, ad neu-

ad neutrum prædictorum generum exacte referri poteſt. Eſt enim ipſi fructus oblongus, pentagonus, non tamen anguſtus & inflexus, ut cornu ſpeciem præ ſe ferat, nec ita rotundus ut caput æmuletur. ſed quia in vertice illi aſteriſcus more aliorum Papaverum, recte Papaveris ſpinoſi nomen ei inditum. Flos ſenis rubris conſtat foliis.

CAP. XLI.

De Geranio.

GEranium Græci, & hos ſecuti Latini, dicunt omnem illam Herbã, cujus fructus capitulis gruum una cum roſtellis ſimiles ſunt. Vnde ei appellatio. Γέρανον namque Græci vocant gruem, avem nẽpe longo roſtro. Dioſcorides duorum tantum generũ meminit Recentiores Herbarii plurima deſcripſere, quę variis partibus differunt inter ſe, ſed folio præcipue.

CAP. XLII.

De Lithoſpermo,

LIthoſpermum à lapidei ſeminis duritie nomen habet; dicitur à Latinis

nis hodie Milium ſolis. Semina omniũ generum candore rotunditateque Margaritas referunt, ſuntque duriſſima.

CAP. XLIII.
De Thlaſpi.

THlaſpios quoque genera fructus forma monſtrat. Hic planus eſt, compreſſuſque ac foliaceus, latus, per medium quodãmodo diviſus, & quaſi diffractus; indeque Thlaſpi dicitur. θλᾶσθαι enim contundere, & infringere ſignificat. Variat hic fructus in diverſis ſpeciebus. Quibuſdam namque unicus eſt, ſed linea quadam, & interſtitio diviſus, ut utroque latere ſemen contineat: & hic, vel ſuprema parte, qua petiolo adhæret, atque oppoſita ejuſdem extrema rotundus fere, ut in multis contingit: vel extrema parte depreſſus triangulum effingens, aut cordis figuram, ut in Burſa Paſtoria. Nonnullis bini fructus inſtar Clypei rotundiſſimi, in quibus ſingulis unicum ſemen, tam arcte ab utroque latere petiolo adhærentes, ut unus quaſi videantur. Ideo Herbarii Thlaſpi fecerunt cognomento Clypeatum.

CAP. XLIV.

De Antirrhino,

ANtirrhinum ſive Cynocephalis Apuleii ſimile naribus vituli ſemen, teſte Dioſcoride Lib. 4. cap. 134. profert. Verum quoniam aliquot Herbæ ſemina obtinent, quæ prout ſunt caliculis aut fructui incluſa, faciem vituli quodammodo exprimunt; idcirco recentiores rei Herbariæ ſcriptores aliquot Antirrhini ſpecies notarunt, fereque omnes folio Lini, quale eis Plinius videtur attribuiſſe.

CAP. XLV.

De Cucumere:

CVcumerum quatuor genera, Cucurbita, Pepo, Cucumis ſimpliciter dictus, & Anguria ignota antiquis, quam Romæ Mauritana voce Batecam vocant. Qua forma omnes hi fructus differant difficile eſt judicare, etiamſi quotidie iis veſcamur. Imponit nobis naturæ eorum tanta varietas, qua luxuriant. Idcirco & Græcos nobis ſapientiores nomina omnium, propter ſummam formæ cognationē confuſio-

confusionemque, confudisse video. Euthydemus, ut est apud Athenæum, lib. 1. Deipnosoph. Cucurbitam Indicum Cucumerem appellavit. Menodorus duplicem proposuit Cucurbitam; unam Indicam, quæ σικύα, id est, Cucumis dicitur; alteram quæ κολοκύνθη, id est, Cucurbita. In Hellesponto longas vocarunt σικύας, id est, Cucumeres, rotundas Cucurbitas. Cucumerem tortum dixit Virgilius quarto Georgicorum, & alibi in ventrem excrescere, quod competit Cucurbitis Herbariorum recentium. Instrumentum illud, quo Chirurgi corpori affixo, cum scarificatu sanguinem exsugunt, cucurbitulam Latini voce diminutiva appellant; Græci tamen σικύα qua Cucumerem indicare solent. Pepones quoque è genere Cucumerum esse ex Plinii verbis Lib. 19. discere licet, qui ait Cucumeres cum magnitudine excessere, Pepones vocari. A Græcis id, à quibus pleraque accepisse videtur. Hi enim non simpliciter Peponem, sed σικυοπέπονα, id est, Cucumeripeponem. Fructus omnium cartilagineo operitur tegmine, colore, asperitate, lævore, tuberculis, aliisque accidentibus multum differens. Post tegumen-

tegumentũ ſequitur caro, aut mollior, aut durior, colore flavo ſcilicet, albo, pallido, aut rubro, ſapore vario: mox ſemina cartilagine obvoluta, quæ in pluribus infungoſa quadã molliq; ſubſtantia, aut facile à prædicta carne ſeparabili continẽtur; in quibuſdã etiam tam arcte carni innata ſunt, ut nõ niſi cultello evelli poſſint, ut in Anguria. Omnium Herba aut ſcãdit, ubi vicina adminicula nacta fuerit, aut ſerpit humi, capreolis ſuis obvia quæq; amplexans, & numeroſis propaginibus. Folia omnium rotũda, ſæpe aſpera, interdũ ſinuata, Flos in poſtremo fructus.

CAP. XLVI.

De Legumine.

LEgumen & Legumentum dicitur à legendo teſte Varrone: quoniam id non ſecatur, ſed legitur vellendo. Greci ὄσπριον vocant, Theophraſtus χέδροπον. Leguminum non pauca ſunt genera, Piſum nempe, Faba, Cicer, Lupinus, Orobus, Lathyrus, Phaſeolus, Lens, Vicia, & Orobanche: quorum omnium diſcrimina non ſufficit hic in fructu annotare, ut inde cujuſque generis differẽtia ſtatim innoteſcat: ſed & in foliis, ramis, cauleque, & aliis

partibus hæc quoque obſervanda veniunt. Fructus omnium ſiliqua: longa, & teres, ut Piſo, Fabæque; compreſſa, ut Lupino, Lathyro, Phaſeolo; anguſta, ut Viciæ; lata, ut Lenti; rotunda fere, ut Ciceri. Animadvertere tamen oportet eſſe nonnullas Leguminum ſpecies, quarum ſiliquæ à communioribus eorum generibus variant. Flos omnium Papilionaceus.

CAP. XLVII.

Arborum diviſio. De Quercu ſeu Glandiferis. Quid Nux, Malum, Acinus, Bacca.

FAciunt in Arboribus fructuum differentiæ ſumma quædam genera, ut Glandifera, Nucifera, Conifera, Pomifera, Baccifera. De quarum Arborum notis breviter jam diſſeremus, ſumpto principio à Glandiferis. Has Plinius una voce negat poſſe comprehendi in Latino ſermone. Recentiores Quercus omnes vocant, Græcos imitati qui δρύας: quanquam priſci illi Græci hoc nomine cunctas alias Arbores fructiferas intelligebãt, ut etiam quoſcunq; fructus edules in ramorum faſtigiis hęrentes. Dicuntur etiam

βαλα-

βαλανηφόρα, quia Glandem ferunt, quã Græci βάλανον indigitant. Eorum genera ſunt Quercus ſimpliciter dicta, Robur, Cerrus, Suber, Ilex: ad quæ neque Fagus, neque Caſtanea proprie ſpectant. Non enim eorum fructus glans appellari proprie poteſt, quod cruſtaceo undique vaſculo tegatur aut hiſpido, ut Fagi; aut echinato, ut Caſtaneæ, quod tria, aut quatuor ſemina continet. glans autem cortice conſtat cruſtoſo unicum tantum ſemen continente: cujus pars poſterior quæ Arbori adhæret proxime, calice cooperitur, parte ſuperiore nuda. Multæ hujus fructus differentiæ in magnitudine, figura, colore, ſapore medullæ, calicis aſperitate, lævitate, craſſitie, denſitate, amplitudine, aliiſque accidentibus, quæ non ſatis eſt ad propoſita genera diſtinguenda agnoviſſe; niſi aliarum partium, ſed præcipue foliorum, nota ſint diſcrimina. Alia folium mõſtrant ſinuatũ, ut Robur, Quercus, ſed maxime omnium Cerrus; alia non ſinuatum, præſertim ſi adultæ ſint Arbores (nam juvenculæ illę interdum ſinuata producunt folia, ut Suber & Ilex) Ilicis unum genus ſpinoſum, alterum ſine ſpinis. Illud Aquifolium vocant, in cujus peculiari ſpecie granum tincto-

rium naſcitur: hoc ſimpliciter Ilicem. Negat Plinius glandes inter Poma numerari poſſe, quorum genera ſunt Nux, Malum, Bacca, Acini. Nonnulli veterum Geoponicorum Pomum cum Malo haud idem eſſe exiſtimarunt; ſed Pomi nomen Nuces atque Mala concludere. Nucem namque dicunt omne Pomum, quod foris duro tegitur cortice, intus vero continet, quod eſt eſui: (id nucleus vocatur quaſi Nuci incluſum.) Malum vero id eſſe putant Pomi genus, quod foris habet eſui aptum, intus vero durum: ab his Acinos, & Baccas parvitate differre; Baccas appellari qui ſparſim Arboribus Fruticibuſque atque etiam Herbis adnaſcuntur rotundiores fructus: Acinos vero racematim dependentes baccas. Sed quia hæc præcepta non ſunt perpetua; (Malum namque Punicum exterius non eſt edendo, verum interiores ejus acini) multaque in noſtris agris quotidie inveniuntur, quæ neutiquam ab antiquis cognita & obſervata fuere; multa quoque ex peregrinis advecta terris has leges deſtruunt: idcirco exactiori opus eſt horum fructuum diviſione, quæ etiam novos complectatur. Non enim tam pertinaciter veterum nominibus

minibus addicti esse debemus, ut studiosos ab utiliori rerum materia distrahamus, ad inutiles de nominibus contentiones. Ego facilioris doctrinæ gratia, Pomi vocabulo omnes fructus rotundiores comprehendo tum majores, tum minores. Horum alii durum quid atque osseum habent, alii eo carent. Qui autem habent, aut id habent exterius tanquam pro cortice, & tegumento, quo semina, & nuclei conteguntur & esui apti, & non apti, ut Nuces Pineæ, quas Poma Cybeles Martialis 13. Epigram. appellavit; aut habent interius; & id vel carne molli atque eduli exterius vestitum, ut Pruna; vel dura circundatum, & esui inepta, ut Nuces Iuglandes. Quicunque osseum id unicum continent, aut osseo, aut lignoso cortice teguntur, Nuces à nobis appellantur: (Quatenus enim ipsis os in medio est nucleum amplectens, Nuces sunt). Qui vero osse prorsus carent, Mala & Poma dicimus generis scilicet privo nomine. Horum quædam tegumento sunt haud esui apto; ut Malum Punicum: quędam tota mandi possunt, ut Mala simpliciter dicta, Pyra, Ficus. Baccas inter Poma Plinius numeravit, quæ ab acinis distant sicuti diximus. Inter has multæ

quæ exterius Nuces ſunt, ut Avellana; aliæ interius, ut Oliva, Ceraſa; aliæ nullo modo. Nam oſſium loco ſemina dura ſeu γίγαρτα continent, ut Iuniperi, cum cæteræ partes ſint mollis caro, & ut plurimum edendo. Acinos grana etiam vocant, ut in Malo punico; propterea Granatum dicunt.

CAP. XLVIII.

De Nuciferis, & Coniferis.

NVcum autem proprie dictarum cortex, alius ex compactili lignoſarum ſquamarum ſtrue componitur: hæ Nuces Coni vocantur, & Conaria à recentioribus Græcis: alius bivalvis, & in baſi calice donatus; ut Avellanæ, quæ glans eſſet ni duro & oſſeo cortice concluderetur. Cæterum Conum vocare priores fructus veteres voluere, quod coni figuram æmulentur, hoc eſt, à lata & circulari baſi in mucronem deſinant. Talem fructum ferentes Arbores Coniferæ appellantur, ut Pinus, Picea, Abies, Larix. Mirum & Cedrum inter eas recenſeri, cum nequaquam præſcriptam figuræ legem obſervet. Nam Cedri fructui figura ovalis eſt. Sed quia & hi fructus ſquamis du-

mis duris exterius compingi cernebantur more cæterorũ Conorum, merito inter Conos relati sunt. Omnibus his longa, & angustissima sunt folia; quorum quædam in extremitate pungentia sunt, ut Pini; quædam obtusa, ut aliarum: quædam teretia, ut Cypressi; quædam plana, ut Abietis. Quę vero Nuces intra tegumentum continent, aliis tenue id tegumentum est, & sine carne; ut Pistachiis: aliis carnosum, quod aut durum est, ut Iuglandi & Amygdalæ; aut molle suaveque gustui, ut quæ Mali nomine apud scriptores veniunt: quorum quæ rimam, & fissuram per medium secundũ longitudinem habent exterius, Pruna vocantur. Prunorum tria genera: Mala Persica & Armeniaca, & Pruna simpliciter dicta. Scholiastes Nicandri in Alexiphar. os in Nuce Persica κάρυον appellari scribit.

CAP. XLIX.

De Pomiferis, & Bacciferis.

POmorum scilicet osse carentium sunt hæc fere genera, Ficus, Mala Pyra, Citria, Cydonia, Punica; quæ

omnia quantum inter ſe differant, quia unicuique ſatis ſunt cognita, diligentius examen hic haud requirunt. Baccarum autem differentiæ fere ſunt eædem quæ Pomorum; præterquam quod parvæ Nuces, quæ exterius oſſeo tegumento conſtant, nequaquam dicuntur Baccæ, ſed Nuces ſemper: quæ vero os intus continentBaccæ appellari poſſunt, ut Ceraſa. Multa ſunt Bacciferarum Arborum Fruticumque genera, ut Iuniperus, Sabina, Zizyphus, Myrtus, Oliva, Laurus, Ceraſus, & alia. Singulorum horum generum propriores notę ex aliis quoque, quam ex fructu, partibus ſunt petendæ. Illud nō oſcitanter ſupprimendum, domeſticas miteſque Arbores ex fructu; agreſtes ex fructu & ex aliis partibus cognoſci.

CAP. L.

De Acanaceis, & Carduis:

DE ſpinoſis aculeatiſve Herbis Cremiiſque ſequitur ut agamus. Ajunt Iuniores Acanacea vocare Theophraſtum, quorum conceptus, & id cui flos inſidet, aut etiam fructus, ſpina vel ſpinaceum quippiam eſt; ſive eo-

rundem

rundem folia, & caulis ſpinoſa ſint, ſive ſpinis careant. Id an verum ſit videamus. Theophraſtus ſexto Hiſtoriarum Acanum inter φυλλάκανθα commemorat, id eſt, ea quæ folio ſunt aculeato, aut ſpinoſo. Ergo Acanacea folium neceſſario aculeatum habere debent. Cinara, & Acanthus vulgaris (quem Brancam urſinam vocant, quia hujus folia anteriores urſorum pedes referunt) & alia quædam quæ non habent folia ſpinoſa, nequaquam inter Acanacea referenda, ſed Acanthode, id eſt, ſpinoſa. Ideo ſic apud Theophraſtum legendum moneo, ut etiam legiſſe videtur doctiſſimus interpres Theodorus Gaza: τῶν δὲ φυλλακάνθων τὸ πλεῖστον γένος ὡς εἰπεῖν ἀκανῶδες (non ἀκανθῶδες ut in vulgatis legitur codicibus) τυγχάνει. Λέγω δὲ ἀκανῶδες, ὅτι τὸ κύημα, καὶ ἐν ᾧ τὸ ἄνθος ἢ καὶ ὁ καρπὸς, ἄκανθος ἢ ἀκανθῶδες (non ἄκανος ἢ ἀκανῶδες) πάντων ἐστί. quæ fideliter ſic tranſtulit Theodorus. Illorum vero quæ folio conſtant aculeato genus, ut ſic loquar, magna ex parte Acanaceum eſt: Acanaceũ, inquam, quoniam conceptus, & id cui flos inhæret, aut etiam

fructus, ſpina vel ſpinaceum quidquã ſit. Hoc in loco dat Philoſophus rationem, cur ea quæ ſpinoſo ſunt folio Acanacea ſint magna ex parte; ſcilicet, quia aut id in quo fructus, aut flos conſiſtit ſpinoſum eſt, aut quia etiam fructus ſpinoſus; præſupponens Acanum præter ſpinoſa folia habere, aut fructum, aut caput in quo flos eſt, ſpinoſa. Diſtant ab Acanaceis Cardui. Horum enim folia, & aculeata ſunt, & non aculeata, ut Cinaræ vulgaris, & Cardui ſtellati, & Cardui ſolſtitialis. Conveniunt in eo, quod aut fructus, aut id cui flos inſidet ſine aculeis nunquam ſit. Cinaræ vulgaris ſpecies, quæ nullos aculeos habet, Carduus dicitur à ſimilitudine quam gerit cum aliis Carduis aculeatis. Aculeo namq; tantummodo diſtat. Cardui cuncta genera caput gerunt concavum, quod ex ſquamis exterius apparet quaſi compoſitũ, ſpinoſum, cujus in ſummitate flos ex plurimis foliolis longis, & anguſtis congeſtus oritur, qui poſtea in pappos evolat. Qui Labrum veneris Carduum fullonium nominarũt, Gallorum & Hetrûſcorum vulgaria nomina ſecuti ſunt. Non autem eſt Carduus, cui caput echinatum, & aculeis veluti reſupinatũ, è cujus ambitu flos

ſemenque.

ſemenque. Carduorum genera ſunt, Scolymus ſeu Cactos quem Cinaram aculeatam vocant, etiamq; Carduum ſimpliciter, Acanthium, Leucographis, Leucacātha, Onopyxus, Carduus Aræophyllos Dalechampii, Onopordum, Polyacantha, multaque alia ſpinoſa, quorum nomina, quoniam cum obſcuris delineationibus extant apud veteres, recentiores Herbarii diverſis Carduis, aliiſque ſpinoſis Herbis, haud ſecure accommodaverunt.

CAP. LI.

De Sempervivo.

SVnt & quæ à perenni vita nomen acceperunt; ut Sempervivum quod Græcis Ἀείζωον. Duplex differentia in folio. Aliud enim plano eſt, aliud oblongo ac inſtar vermiculi tereti: unde Vermiculare Sempervivum hoc appellarunt. Vtrīſque aliæ inſunt differentiæ tum in foliis, tum in floribus ac fructibus, quæ peculiares ſpecies inter hæc duo genera conſtituunt; plurimæ fragiles, omneſque ſucco plenæ.

CAP. LII.

De Heliotropio.

HEliotropii nomen multis Plantis adſcribere poſſumus, quarum aut folium, aut flos cum ſole circumagitur. Sed proprie Heliotropium nominari debet illa Herba, quæ aliquando obvia fit iis in via, qua Patavio ad Montes Euganeos proficiſcuntur. Foliis eſt Ocymi, ſed hirſutis candidiſque, ramulis à radice ternis quaterniſve cum multis alis, cacuminibus plenis flore albo incurvo, veluti ſcorpionis cauda.

CAP. LIII.

De Aconito.

AConiti venenorum omnium celerrimi duo ſumma genera: unum Pardalianches, ſic dictum, quia pardalos pantheraſque illico occidat; alterum Lycoctonum, & Cynoctonum, quod Lupos caneſque, & alia quadrupedia necet. Hujus poſtremi tria alia genera: unum quo utuntur venatores; & duo reliqua, quibus utuntur medici. Pardalianchen tradit Dioſco-
rides

rides lib. 4. cap. 74. folia tria aut quatuor Cyclamino, aut Cucumeri ſimilia, ſed minora habere, ſubaſperaque, caulem dodrantalem, radicem ſcorpionis caudæ ſimilem. Theophraſtus ſcorpioni, non ſcorpionis caudæ ſimilem facit; neuter autem de flore, aut fructu quidquam, quaſi non adeſſent. Recentiores multas Lycoctoni ſpecies nobis proponũt, radice, foliis, floribuſque paululum variantes (Doronica vocant), quorum radix caudæ ſcorpionis faciem, aut id generis cruſtatorum animalium, quod Græci cammarum, nos ſquillam, & gambarum. Hanc ſcio à quodam Tyrolenſi venatore uſurpatam ad colicos dolores, quibus frequẽtiſſime cruciabatur, ſed nonniſi inventam in rupicapræ ventriculo. Ejus enim, ajebat, magnas partes deglutire hoc animal, nec radicem in parvas partes dentibus molere, quod ruminantium hoc ſit genus; itaque facile in ventre reperiri quaſi ſemicoctam. Quã vero Thoram Valdenſes Alpium incolæ dicunt, nequaquam eſt Aconitum Pardalianches. Neq; enim radix σκορπιώδης. Aconiti Lycoctoni duo prima genera non deſcripſit Dioſcorides, ſed tertium quod Ponticum vocat, niſi ſuſpectus ſit locus. Folia Platani dat

Pontico,

Pontico, magis incisa, longiora, nigriora; caulem Filicis, cubiti altitudine; pediculum glabrum; semen in siliquis; radices cirrorum squillarum similes, nigras. In quibusdam codicibus hęc descriptio invenitur, & nulla fit mentio trium generum Aconiti commemoratorum, sed Aconito Lycoctono simpliciter adscribitur. Hæc causa cur recétiores Herbarii in vero inveniendo Lycoctono negligentiores multas Herbas, quibus folia sunt Platani, sed altius incisa, aut rotundiuscula, plures divisa in partes, pro Aconitis Lycoctonis nobis obtrudant, quarum nulla radicem habet cammaro similem. Sic nomine interdum nos deterrent à multarum Herbarum salutaribus usibus, imponuntque exitium, in quibus nulla noxa, imo magnum humano generi auxilium in adversa valetudine. Aconiti Lycoctoni speciem autumant Napellum, sic appellatum à Napi figura, quam radix ejus refert. Nam folia aliarum Lycoctoni specierum habet, quæ sane valde perniciosa sunt. A doctissimo Cæsare Scaligero in Commentariis librorum Aristoteli attributorum de Plantis, satis probatum est non esse Aconitum.

CAP.

CAP. LIV.

De Cistho.

CIsthus Frutex est. Ejus duo sunt summa genera. Ladaniferum, & quod non fert ladanum. Illud Cisthus Ledum, hoc simpliciter Cisthus vocatur. Folia utrique oblonga, aut rotunda; flos Rosę sylvestris ex quinq; foliolis constans, varii coloris, cum suis staminulis in medio; fructus vero trigonus aut pentagonus, in quo semẽ minutum Papaveris aut Hyoscyami. Sed de cæteris generibus quæ pluribus, quam una, aut altera nota cognoscuntur authores consulendi, atque ii qui in hac scientia versati satis sunt. Nam omnia examinare atque describere hic non est animus, sed his tantum vobis aditum facere ad magnam Stirpium multitudinem brevi temporis spacio cognoscendam.

CAP. LV.

Plantas imperfectas post perfectas esse discendas; & perfectarum primum florentes.

HIs prægustatis cũ aliquo in re Herbaria mediocriter versato, mon-

tes,

tes, valles, paſcua, horti, aliaque loca, in quibus Plantarum variarum copia ſuppetit, adeunda. Nec vero protinus Planta quæque obvia eruenda eſt aut decerpenda; ſed ea quæ floret ſemenque fert, prius intuenda, diligenterque ejus ſingulæ partium formæ contemplandæ quoad fieri poteſt. Perfectæ enim Plantæ prius quam imperfectæ, quarum minor multo eſt numerus, diſcendæ ſunt. Dum autem florent Plantæ perfectæ, ſunt pulcherrimæ, & in ſua perfectione: ideoque tum innoteſcunt, magiſq; earum forma à cæteris diſtinguitur: tum ſub quo genere quæque quam videtis recenſeri poſſit perſpicitur. Maxima enim (ut è ſupradictis colligere poteſtis) genera fructu, & flore nobis deſignantur. Præterea ſæpe occurrit, ut quæpiam ſpecies peculiare quid in parte aliqua obtineat, quo vobis à plurimis aliis diſtinguatur, quodque facile in memoria refervetur. Omnium namque partium formas in memoria habere non poſſumus. Memoria nimis labili, & inconſtanti à natura donati ſumus. A comite, & hujus rei perito præceptore duo poſtulo, ut, quantum fieri poteſt, mediam ſpeciem ſummorum quorundã generum vobis oſtendat, doceatque
maxime

maxime ex qua parte cognoſcatur. Appello autem ſpeciem mediam, ex cujus ſimilitudine genus quoddam conſtituitur, & ſub cujus nomine multæ aliç conſtituuntur ſimiles. Verbi gratia: vulgare Gramen medium eſt inter cuncta Graminum genera, quæ à foliorum pręcipue ſimilitudine cum hoc Gramine, Graminis nomen adepta ſunt. Hæc ratio eſt cur magnam Plantarum partem, quæ una aut altera nota genus peculiare conſtituunt, ea qua licuit brevitate proſecuti ſimus. Vbi autem Plantas inſpexeritis, interrogandus præceptor de nomine; qui quod magis eſt in quotidiano ſermone, aut generis ejus cum ſpecifica differentia indicabit, tum quæ nota in eo genere ſit præcipua. Haud etiam erit abs re alias ejuſdem generis ſpecies inquirere ſi ad manus ſunt, quemadmodum in publicis hortis eſſe ſolent. Sic generis idea firmius menti inhærebit. Alterũ etiam à præceptore præſtandum eſt, ut eum quem non magno rem Herbariam addiſcendi ſtudio teneri videt, in iis cognoſcẽdis tantum detineat, quarum communis eſt uſus ad vitam conſervandam morboſque depellendos: ne quidquid ab eo ſuſceptum erat laboris, ſine fructu ſit: ei vero qui ar-

denter huic ſtudio incumbere videtur, & has, & alias quarum nondum cognitus eſt uſus, commonſtret. Quoniam autem omnibus Stirpibus ſua ſunt tempora, in quibus maxima earum pars formam mutare conſueverunt; aliaque ipſis ſit dum primũ è terra erumpunt, alia dum augentur, alia dum vigent, danda eſt diligenter opera, ut quas florentes vigenteſque inſpexiſtis, etiam cum augentur, primumque è terra erumpunt contemplemini. Cum his ubi perfectarum magnam partem noveritis per ſumma quædam genera, ad imperfectas, quarum pauca ſunt genera, diſcendas vos accingite.

CAP. LVI.

Frequentem inſpectionem ad formam ſpecierum memoriæ tradendam eſſe neceſſariam.

CÆterum ſcire oportet tot ſpecierum formas facilius ſenſibus externis percipi atque apprehendi, quam memoria conſervari. Sedula igitur frequentique ad hoc (ut ad aliarum rerum ſenſibilium cognitionem) opus eſt inſpectione. Sæpe etiam contingit,

ut in

ut in Plantis partium multiplicium, omnes particulę uno intuitu non possint à nobis observari ad totius speciei formam apprehendendam, nisi repetita inspectio eas nobis monstraverit, quæ aliarum, quæ priori intuitu percipiuntur, memoriam renovet, cōfirmetque. In hunc itaque finem invisenda sæpius adeundaque loca, in quibus nascuntur Plantæ, quas semel aut bis vidistis. Quoniam autem contingit ut veris, æstatis, autumnique tempore propter multa incommoda; hyemis vero, quia omnes Stirpes fere periere, id prçstare non possitis, ideo Hortos hyemales, (sic voco libros, in quibus Plantæ siccæ agglutinatæ chartis conservātur) inspicere debetis. Adeundi quin etiam eorum libri, qui nobis hasce Stirpes breviter, ac diligenter descripserunt, depinxeruntque, quos postea recensebo ubi de rei Herbariæ authoribus egero.

CAP. LVII.

Plantas depingendi, delineandique ratio.

QVod si vero Authores procul sint, modum quo Plantarum effigiem chartis imprimatis, aut in charta de-

pingatis, etiamsi artem pingendi non noveritis, vobis communicabo. Asserem politum, & glabrum lævemque atramento Typographorum leviter, & superficietenus illinite, pilulis manubriatis, quas mazzas vocant Typographi. Asseri huic Plantam, aut viridem, aut siccam, quam vultis integram, si parva sit; aut ramum ejusdem, si tota major sit quam charta cui imprimenda est capere possit, superssternite: mox chartam superponite, ac desuper satis fortiter fricate, donec atramento Planta imbuta sit. Ablata ab assere, chartæ cui effigies imprimenda, imponatur, aliaque superimposita manibus linteisque fricetur, donec videatur satis ad effigiem chartæ imprimendam.

CAP. LVIII.

Hortos Hyemales conficiendi ratio.

VErum laudandus magis is est labor, qui ad Hortos hyemales conficiendos suscipitur. Minor enim atque utilior. Quippe plura, quam in picturis monstrantur quæ ad formam spectant, nempe color, aliaque nonnulla, quæ

la, quæ tam exacte non poſſunt priori modo depingi. Pręterea prior labor in Plantis grandibus, aſperis, & ſpinoſis ac valde duris ſæpe fruſtra fit. Modus autem chartis Stirpes agglutinandi talis eſto. Planta quam vultis, aut ejus ramus viridis cum flore, foliis, atque ſemine, ſi haberi poteſt, perfectaque ſit Planta, inter chartæ candidæ duo folia ponantur. Nam ignobilior charta, & quæ perfluit, quanquam ab omnibus hactenus recipitur ad hunc uſum, nequaquam apta cenſetur, quod experientia à me probatum eſt, inter hanc poſitas Stirpes difficulter ſiccari, ſæpeque ſitu, & ſquallore obſitas marceſcere. Ponenda autem ea quę dixi folia in craſſo, & pluriũ paginarũ libro, qui reſpondeat magnitudini foliorum imponendorum. Libro huic ſuperponatur pondus, quo tanquam torculari paulatim Planta comprimatur. Cavendum autem eſt ab ingenti pondere, prius quam Plantæ magna aquoſioris humoris pars conſumpta ſit. Ideo paulatim aggravandum pondus, primumque levius ſit donec flacceſcant Plantę; (quod æſtatis tempore trium, aut quatuor horarum ſpatio evenire ſolet) & poſtea gravius, tandem graviſſimum ubi parũ humoris adhuc in ſe habue-

runt, ac tam fere ſiccæ fuerint. Illud etiam curæ eſſe debet, ut ſingulis diebus eas inſpiciatis ac revolvatis, & plicas, ſi quas videritis explicetis, floreſque & folia ita accomodetis, ut ab utroq; latere aſpici poſſint, chartamque mutetis donec prorſus ſicca evaſerit. Sicca erit loco ſicco conſervanda inter chartam, donec plurima ſic exſiccata ſint, operæque pretium fuerit agglutinandi laborem ſuſcipere. Tum ſic agitote. Penicilla variæ magnitudinis (Plãtæ enim magnis foliis pręditæ majora deſiderant, parvis minora) imbuetis hoc glutine infraſcripto, quo oblinetis eam Plantæ faciem quæ chartæ adhærere debet. Componitur hoc gluten ex taurocollæ pellucidæ, quã collam Tedeſcham, hoc eſt gluten Germanicum vulgus Patavii vocat, uncia una quæ in aceti acerrimi unciis ſex maceratur per noctem; deinde igni apponitur lento, ut liquefiat. Amoto ab igne ubi paululũ refrigeſcit, adduntur aloes hepaticæ drachma ſemis, pulveris caryophyllorum ſcrupulus unus; miſcẽtur. Plantam igitur agglutinandam chartę ignobiliori ſuperſternite, ac glutine oblinite, deinde auferte, chartæq; candidæ imponite, & alio ſuperpoſito folio, ſudario aut linteo fortiter fricate

& æqua-

& æqualiter, ut undique chartæ adhęreat: tum ipſam inter duo folia, alio libro concludite ſuperincumbente bono pondere, donec ſiccetur gluten (quod poſt unam, aut alteram fit horam) mox auferte. Sciendum autem & illud hîc eſt, non cum omnibus Stirpibus ſic agendum eſſe. Nam quædam ſunt, quæ facile ſiccari nequeunt, propter ſucci aquoſi ubertatem, ut Sempervivi, Telephii,& aliorum quorundam genera. Etenim marceſcunt, putrefiunt, perduntque folia, aut ea alterius coloris, quam naturalis erat, valdeque corrugata ſervant. Has igitur virides agglutinare ſatius eſt; prius tamen inter duo folia ſtrata in librum ponere, comprimereque leviter levi pondere, donec flacceſcant, plicam, formamque ſumpſerint, ut rectè agglutinari poſſint. Hoc modo & alias quaſque virides in montibus agglutinavi, ſolique, aut alio loco calido expoſui, ut ſic exſiccarentur, feliciterque ſucceſſit hic labor.

Finis Primi Libri.

LIBER SECVNDVS.

De usu, & facultatibus Plantarum.

CAP. I.

Usus Herbarum multiplex. Facultas in humano corpore duplex. Quid alimentum. Quid medicamentum.

FACULTAS Stirpium, cujus gratia earum forma præcipue inquiritur, varia est atque multiplex, tum in animatis, tum in anima carentibus. Hinc evenit, quod variæ artes, imo fere omnes, earum vires ad suos usus quotidie experiantur. Præcipue tamen atque maxime in nostri gratiam à natura comparatæ videntur, ut cuncta alia, quæ sublunari hoc globo comprehenduntur, stellæque etiam ipsæ, quanquam à nobis sint remotissimæ. Ipse namque Philosophorum magister lib. 2. physic. hominem quodammodo omnium quæ existunt, finem statuit, atque omnia propter

propter eum condita. Humanum autem corpus Plantæ nutrire debent, ut vitam ſuſtineant; aut alterare,ut morbos depellant. Inde alimentum, hinc medicamentum. Alimentum enim dicere convenit, quod aſſimilatum, & appoſitum nutriti ſubſtantiam auget, & conſervat: medicamentum vero, quidquid corpus noſtrum ſua qualitate alterat. Ex quibus patet duas facultates pro humano corpore in Stirpibus reperiri,ſcilicet nutriendi, & alterandi. Eæ inſunt toti Stirpi, vel parti ejus, aut ſimplices, aut miſtæ. Faciunt autem ſimplices ut Planta ſimpliciter alimentum dicatur, vel medicamentum. Miſtæ vero alimentum medicamentoſum conſtituunt; tale eſt Lactuca, Portulaca, quæ refrigerant, & nutriunt; vinum quod calefacit, & nutrit. Vtraque ſane multum exceſſu defectuque differunt. Quędam enim plus nutriunt, quam alterant,ut Triticum, quæ proprie alimenta medicamentoſa appellantur;quædã vero plus alterant, quam nutriunt, & ideo medicamenta alimentoſa dici deberent. Nullum autem alimentum novimus, quod non aliquam vim alterandi aut per ſe, aut per relationem,obtineat. Quæcunque temperata ſunt, in homine eucrato

nihil alterabunt; ſed in eo, qui intemperie aliqua affectus eſt in toto corpore, aut aliqua ejus parte. Per ſe autem cunctę Plantę alterare debét, quod nulla reperiatur, quæ omnibus elementorum qualitatibus ęqualiter miſtis conſtet. Medicamẽtum autem omne non prorſus alimento contrarium eſt: ſed quoddã contrarium prorſus, quod venenũ eſt, omnibus qualitatibus totaq; ut vocant, ſubſtantia, & occulta proprietate nobis infeſtum: aliquod tantum diverſum à medicamento, id ſcilicet, quod manifeſta alterat qualitate.

CAP. II.

Primæ Plantarum Facultates quot & quæ, ac de earum gradibus.

QVippe medicamenta, vel manifeſta alterant qualitate, vel occulta quã vocant totam ſubſtantiam. Qualitas manifeſta triplex eſt, prima, ſecunda, & tertia. Prima rurſus duplex, ſimplex una, altera vero cõpoſita. Vnde duplex reſultat prima facultas in medicamento, ſcilicet calefaciẽdi ſimpliciter, (nulla alia comitante) aut refrigerandi, aut ſiccandi,

ſiccandi, aut humectandi: vel calefaciendi, & ſiccandi, vel refrigerandi humectandique, vel calefaciendi & humectandi, vel refrigerandi & ſiccandi. Hæc facultas prima ut etiam ſecunda de qua mox dicemus, intentione remiſſioneque rurſus differunt. Idcirco quatuor claſſes, ſeu ordines finxere priſci, quibus exacte intentioné remiſſionemque facultatum diſtinguerent. Quod enim parum, hoc eſt non evidenter, ſed aliqua demonſtratione per rationem inventa calefacit, aut refrigerat, aut humectat, aut ſiccat, id primo gradu calidum, frigidum, humidum, ſiccumve dicunt: quod vero mediocriter id præſtat, tale eſſe dicunt in ſecundo gradu: quod autem valenter his qualitatibus agit, id intemperatum cenſent tertio gradu: quod denique valentiſſime, id quarti ordinis ſtatuunt. exempli gratia; calida in primo gradu ſunt, Lini ſemen, Braſſica, Amygdala dulcia, Althea: in ſecundo Artemiſia, Capparis. Chamæpytis, Crocus, Meliſſophyllum: in tertio Abrotonum, Cinamomum, quod eſt Caſſia lignea electa, Dictamnus, Calamentha, Caryophyllum; in quarto, quæ tam inſigni caliditate ſunt ut cruſtam urendo partibus inducant, eſcharotica vocantur;

cantur; qualia ſunt, Flammula, Euphorbium, Coſtus, Cœpa, Lepidium, quod Piperitim vocant. Refrigerant primo gradu Hordeum, Atriplex, Gramen, Roſa, Viola martia. Secũdo Acacia, Cucumis, Lens paluſtris, Rhus obſoniorum, Plantago: tertio Portulaca, Alter cum flore albo, Cicuta, & ſuccus Citrii Mali acidus: quarto quæ extinguunt calorem nativum quorum nulla exempla ſuccurrunt. Cicuta enim, opium, Hycoſcyamus, & ſi quæ ſunt alia quæ ſtupefaciendi vi pollent, nequaquam manifeſta qualitate ſtupefaciunt, ſed occulta, uti alibi comprobabimus. Humectant in prima claſſe Bugloſſum, Glycyrrhiza, Malua. Saccarum, Helxine: in ſecunda Atriplex, Cucumis, Viola martia: tertia Lactuca & Cucumerum ſucci. Humidum autem & ſiccum in quarto nullum cenſetur, quod ſint paſſibiles qualitates, quæ ſumma vi operari nequeunt ſine inſigni calore aut frigore. Cæterum ſiccant primo ordine Braſſica, Chamæmelum, Fœniculum: ſecundo balauſtium, Burſa paſtoria, Plantago: Tertio Aſarum, Abſinthium, Calamentha, Ruta hortenſis, Aloë. Singulæ autem hæ claſſes in principium, medium, finemque dividuntur: Exempli gra-

pli gratia, in principio primi gradus calidũ dicitur, quod temperato eſt maxime vicinum in activis duabus qualitatibus, nempe calore & frigore, ſed calore tamen paululum ſuperante: quod vero in medio primi gradus calidum eſt, id ſimpliciter tale dicitur: In fine autem calidum, quod vicinius eſt principio ſecundi gradus.

CAP. III.

De ſecundis Facultatibus.

SEcundæ autem facultates ſunt quæ ex primis dimanant; unde ſecundæ nuncupantur. Nam prout varia eſt principum, hoc eſt primarum qualitatum inter ſe miſtio, pro eo & variæ qualitates ſecundæ ſuboriuntur, quæ ſunt mollicies, durities; raritas, denſitas; aſperitas, lævitas; craſſities, tenuitas; tenſio, laxitas. Ab his denominantur facultates ſecundæ, puta rarefaciendi, denſandi, aperiendi, attenuandi, attrahendi, diſcutiendi, repellendi, adurendi, extergendi, obſarciendi, & vis emplaſtica. A primis autem ſic oriuntur. Nam moderatus calor in aërea ſeu mediocri materia cum humiditate & ſiccitate copulatus, ſi

non

non excedat ſecundum ordinem, dura emollit, fundit, colliquat, hoc eſt frigoris vi concreta. Caliditas autem vehemens cum ſiccitate inſigni indurat mollia, tenſaſq; ab humore & flatibus partes relaxat. Exhaurit enim omnem humorem, relicta parte terrena, veluti ſol, qui lutum indurat. Quod ſi vero ſiccitati calor modicus in tenui ſubſtantia conjungatur, craſſam materiam attenuabit, incidet atque diſſolvet, corporiſque cutem rarefaciet, poroſque apertiores reddet; ut per eos commode difflari vapores poſſint: quemadmodum è contrario moderata frigiditas cum craſſa terrenaque ſubſtantia, tenues humores incraſſat, indurat ac denſat cutem conſtipatque poros, nihil evaporare ſinit. Vbi vero frigidum quippiam eſt, quod pariter tenuem habet eſſentiam, attenuabit quidem, ſed minus valide quam calidum. Quodcunque autem inæqualem partium ſuperficiem & exaſperatam, planam lævemque facit, (ut Tragacanthæ gummi, Glycyrrhizæ radix; nuclei Pinei, ſemen Maluæ, & cætera quæ exaſperatas fauces, tracheamque arteriam leniunt) humidum eſſe debet, ac in calido frigidoque moderatum cum mediocri materia cohærere.

Exaſpe-

Exaſperant, hoc eſt partes ſumma facie inæquales reddunt, quæcunque inſigni ſiccitate, ac modico calore in materia mediocri, partium ſubſtantiam detergēdo nimium corradūt ac divellunt; ut Colocynthis, Centaurium minus, Ariſtolochia, & ſi quæ ſunt alia valde amara ſalſaque. Siccitas inſignis, ſi etiam cum frigore conjungatur, exaſperat partem, non auferendo quippiam de ſubſtantia, ſed conſtringēdo, ut in auſteris, & acerbis, quæ fauces linguamq; valde exaſperant. Sic etiam lævigans, λεαίνον Græci vocant, lævem reddit partium ſuperficiem, tum quod corraſam ſubſtantiam æquabiliter reſtaurat, ac implet: tū etiam quod frigoris ac ſiccitatis vi cōtractam eam & exaſperatam laxat, lubricat, & quaſi diſtendit.

CAP. IV.

De Tertiis Facultatibus.

TErtiæ vero medicamentorum facultates oriuntur ex primis atque ſecundis vario modo junctis. Tales ſunt pus movendi; urinam ciendi; menſes provocandi; lac & ſemen generandi, vel minuendi, vel augendi,

vel

vel extinguendi; dolorem ſedandi;carnem generandi; glutinandi; cicatricem inducendi, quibus adde quæ ad ornatum ſpectare videntur. Dicuntur autem tertiæ, quod non modo ex primis ſecundiſque oriantur, ſed peculiares partes morboſque reſpiciant. Quippe quæ pus movent, ad abſceſſus pertinent, aut ad ſanguinem corruptum putridumque in aliquam partem decumbentem, qui in pus verti debet. Hanc facultatem ἐκπυητικὴν Græci dixerunt, ajuntque vel à moderato blandoque, calore, ei qui nobis inſitus eſt, ſimili oriri, qui hunc corruptum humorem,in ſubſtantiam minus naturæ moleſtam commutat; vel à vi emplaſtica, quæ humiditate moderatoque calore poros cutis obſtipando, ſpiritum, atque calorem parti inſitum prohibet ne diſſipetur diffleturque:unde calor magis auctus, hujuſmodi humorem blandiorem reddit,atque concoquit; vel etiam à vi emolliendi cum moderato calore,ut inLadano,Bdellio & ſimilibus. Quæ urinam cient,diuretica vocãt, attenuando craſſos humores atq;incidendo,ſeroſos ac tenuiores ſeparant, & ad renes deducunt. Ea ſi una inſigniter incidant, ſimulque abſtergeant, arenulas deturbabunt ſe-

cumque

cumque ducent, calculosq; dissolvent, sin vero neque calefaciant, siccent tamen valde, calculos in lapidis ac silicis duritiem concretos comminuent; ut Limonum succus acidus; radix Oxalidis, Bardanæ, Graminis. Non est hic inutilis illa consideratio, utrum tam frigida diuretica, quam calida? Videntur non esse æque diuretica. Nam caloris est fundere, liquare, partesque heterogeneas segregare, homogeneas congregare: unde Galenus negat sanguinem absque calido fundi & segregari. nihilo secius multa contra recensentur urinam moventia frigida; ut quatuor semina frigida majora, fructus Halicacabi & alia. Quare puto, ut responderi possit, vel recurrendum hic esse ad eas substantiæ diversas partes, quas sæpe inculcavit Galenus, pluriumque medicamentorum exemplo declaravit: vel dicendum frigida non quidem fundere sanguinem, & serosos humores separare à crassis, sed tantum attenuando præparare, ut facilius per venas ad renes deveniant, qui postea sua proprietate tenues humores allicere solent. Menses autem movent cuncta, quæ in secundo ac tertio recessu calefaciunt, incidunt, attenuant. Ea nisi ora venarum aperirent,

atq; parum ſiccarunt haud differrent à diureticis. Magnam enim habent cum iis affinitatem, quæ calida ſunt, & urinam cient. Horum valentiora conceptus ſecundaſque pellunt, atque evocant. Lac gignere ajunt quæ ſanguinem procreant copioſum & probum, eumque moderata incidendi facultate ad mammas deducunt. Idcirco calida eſſe ſtatuunt, ac tenuium partium: differre tamen ab iis, quæ menſtrua ducunt, ac urinam cient, quod hęc multum calefaciant, illa vero moderate: utriſque multum ſiccantia ſint adverſa. Profectò ſi ex ſanguine lac fiat, dubio procul ſanguinem quę producunt lac generabunt, & quæ bonum ſanguinem, bonum etiam lac, quæ vero pravum hoc eſt bilioſum, pituitoſum aut melancholicum ſanguinem, tale quoque lac gignent, niſi tanta inſit pravitas (quæ multiplex eſſe poteſt) ut præpediat lactis generationem. Ergo non eſt neceſſe, ut ſemper probum ſanguinem producant, quæ lac generant, neque cuncta eſſe calida oportet, cum plurima ſint frigida, quę ſanguinem faciunt. Sunt & nonnullæ Herbę tum calidę, tum frigidæ, quę parum ſanguinis ac nutrimenti ſuppeditant, & tamen lactis copiam ſubminiſtrant,

ſtrant, ut Lactuca, Braſſica, & Vinca-pervinca, quæ in aqua aut jure carnis cocta lac in mammis extinctum revocat, etſi nil, aut parum nutriat. Quærimus ergo, qua vi hæc medicamenta operentur? An partium tenuitate, ac virtute incidendi? Nullo modo. Quæ enim incidendi vis Lactucæ & Braſſicæ? Quare aliam inveniamus viam, quæ nos in hanc ducat cognitionem neceſſe eſt: nulla vero occurrit melior quam ea, per quam ſanguis ad mammas pervadit. Quod duplici modo contingere poteſt: impulſu ſcilicet, & attractione. Impulſu, ut in menſibus ſuppreſſis cõtingit. (Dicebat enim Hippocrates Sect. 5.aph.39.ſi mulier, quæ gravida non eſt, neque peperit, lac habet, huic menſtrua defecerunt. Propellitur enim à natura ſanguis,qui per loca uteri expurgari conſueverat, ad mammas. Attractione, ut cum peculiari vi mammę attrahunt ſanguinem. Hæc vero attractrix mammarum vis interdum ſola operatur, ut quando in juvene muliere non admodũ ſanguine plena lac fit copioſum; interdum cum impulſu, vel validiore, vel debili; ut quando in muliere ſanguine abundante, cui menſes fluunt, aut non fluunt, lac tamen gignitur. Simili

certe modo, & Herbarum vis operatur. Quædam Menſes ſupprimunt, ac proinde aliorſum protrudunt, ad mammas nempe ſi mulier peperit, & attractrix mammarum facultas non prorſus langueat: quædam vero excitant, & augent attractricem atq; contractricem mammarum facultatem, quam ob cauſſam copioſus ſanguis ad mammas perfertur, & in lac convertitur; ut Lactuca, Braſſica, & Vincapervinca, quæ proprietate ſubſtantiæ hæc præſtare potius dixerim, quã manifeſta qualitate. Neque enim omnes tertiæ facultates, ut hactenus multi opinati ſunt, ducere poſſimus ad primas atque ſecundas, tanquam ad cauſas. Quędam enim Herbę attractricem renum teſtiumq; facultatem augent, per quam urina copioſa prolicitur è venis, ſemenque copioſum generatur, quæ peculiari quadam, ut ſic dixerim id faciunt proprietate; unde eam ad quartas potius, quam ad tertias facultates reducendam cenſeo. Quare, ut concludamus; quæ lac gignunt, alia ſuppeditant materiam, hoc eſt, ſanguinem; alia excitant attractricem concoctricemq; facultatem mammarum, ut quę recenſuimus: & hæc proprie lac gignentia dicuntur. Eadem lactis ex-

tin-

tinguendi, aut imminuendi eſt ratio. Evenit enim ut lac extinguatur (prȩter alias manifeſtas cauſas) etiam propter Plantarum virtutem aliquam quæ attractricẽ mammarum facultatẽ conſopit. Imminuitur lac à pauco ſanguine: huc faciunt, quæ valide ſiccant, aut pauci ſunt nutrimenti, item quæ menſes provocant largius quam deberent. Nec alio etiam modo ſemen augetur, aut extinguitur. Copioſum enim ſemen ex copioſo ſanguine gignitur, adjuvante attractrice, & concoctrice teſtium facultate. Semẽ enim augent, tum quæ boni ſucci ſunt, multumque nutriunt (ſive calida ſint mediocriter, ſive parum frigida) & magis pingui ſubſtantia, quam quæ lac generant; tum quȩ excitant, aut augent teſtium facultates peculiari natura. Non eſt neceſſe quod hactenus magna pars Literatorum putarunt, flatulenta eſſe, quæ ſemen augent, propterea quod ſeminis ſubſtantia ſit ſpiritibus plena. Etenim gignuntur ſpiritus qui inſunt ſemini non à flatibus, ſed à ſanguine repleto vitalibus naturalibuſque ſpiritibus, qui per vaſa, venas ſcilicet & arterias præparantes (πόρȣς φλεϐικȣ̀ς appellat Ariſtot. hoc eſt, ductus

venales) ad teſtes deducitur, & à teſtium innato calore, atque ſpiritu elaboratur. Fortaſſis flatus conferent ad penis erectionem, præſertim ſi calorem ſecum habeant inſignem. Expultricem teſtium & vaſorũ aſſiſtentium peniſque facultatem proritant acria & ſalſa, ſemenque reddunt fœcundius, quod ſuperfluas hujus humiditates exſiccét. Ideo ſalem pecoribus objiciunt paſtores. Ad coitum namque proniora & magis etiam fœcunda redduntur teſte Plutarcho Quæſt. nat. 3. ſymp. 4. quæſt. 10. qui & canes ſalſamento eſo celerius concipere ait: & naves, quibus ſal vehitur, plures alere mures, quod frequentius coëant. Dolor cum variis de cauſis oriatur varia habet præſidia. Proprie tamen dolorem ſedare dicuntur, quæ permanente cauſa dolorem levant, quę idcirco paregorica, & anodyna Græcis dicuntur. Talia ſunt quæ in tenui eſſentia cõſiſtente blando calore, noſtrum fovent, eiq; quadam familiaritate adblandiuntur, cauſamq; doloris mitigant vel molliendo, laxandoque, ac digerendo; ut Althea, Malua, oleumque maturum: vel diſcutiendo mediocri calore, ut Fœnugræcum. Sedant etiam dolorem, quæ ſua frigiditate ſtuporem inducunt, ναρκωτικὰ

Græci hæc vocant, quibus ineſſe proprietatem peculiarem prçter frigiditatem exiſtimo. Σαρκωτικὴν, hoc eſt, carnem generandi facultatem habẽt, quæ mediocriter ſineque mordacitate detergent ulcerum ſordes, ſiccantque ichores atq; ſeroſos humores, qui carnis generationem præpedire ſolent. Hoc enim modo adjuvatur natura, ad quam vere ſpectat carnem producere. Carnẽ generantes Plantæ ſubſtantiam obtinent mediocrem, nec ſecundũ ſiccitatem caliditatiſque ordinem attingunt, alioqui carnem conſumerent, ſuntq; admodum paucæ, quæ hac virtute donantur. Multæ vero recentia vulnera glutinare poſſunt: imo auſim credere ex tribus plantis unam ſemper hac vi pollere. Quippe cum montes Piſanos, atque Bononienſes peragrarem habitu ruſtico, ne agricolç me cognoſcerent, ac latrones deprædarentur, multa de Plantarum viribus colonos ſedulo percunctatus (quorũ quæ nova erant incognitaq; hactenus Herbariis, & à pluribus confirmata, in librũ obſervationum redegeram, quem in poſteritatis commodũ publicare decreveram, niſi quidã mihi eum noctu in itinere abſtuliſſet) deprehendi tertiam & amplius Plantarum partem, qua-

rum vires adhuc incognitas scripseram ex rusticorum relatu (erant autem plures quadringentis) ad recentia vulnera valere. Nec deest ratio: siquidem eæ Plantæ, quæ in montibus nascuntur, magna ex parte siccant & adstringunt. Ea autem quæ glutinant crassarum partium esse debent simulque siccare, & adstringere in secundo gradu, sive calida sint, sive frigida. Glutinantia eadem essent cum cicatricem inducentibus, ni major in his siccitas & adstrictio requireretur. Voco autem cicatricem inducentia, quæ carnis genitæ superficiem indurant, ac in callum vertunt, cutique quam simillimam reddunt. Hæ fere sunt tertiæ facultates medicamentorum, inter quæ, & aliæ recenseri possunt, quemadmodum quæ ad ornatum spectare videntur, quarum pleræque à secundis dependent, ut quæ detergendo, pilos, faciem, cicatricem, dentesq; dealbant, & quæ erodendo pilos extirpant. Aliæ vero quæ occulta proprietate operantur ad quartas reducendæ sunt.

CAP.

CAP. V.

De occulta Plantarum qualitate, seu proprietate.

DE occultis nunc dicamus qualitatibus, quæ à tota ſubſtantia dimanant. Occultæ dicuntur, quod earum effectuum ratio à manifeſtis elementorum qualitatibus deduci non poteſt. Has admiramur, ac pro ſecretis occultiſque proprietatibus habemus, cum neutiquam harum cauſæ nobis ſummo etiam ſtudio & diligentia perquiſitæ, innoteſcant. Quæ per has agunt Plantæ earum aliæ evacuant, aliæ alterant. Evacuant rurſus aliæ per ſe, aliæ per accidens è toto corpore aut aliqua ejus parte peculiare quiddam, ſive id humor ſit bilioſus, melancholicus, pituitoſus, ſeroſuſve: ſive res quędam præter naturam. veluti ſpiculum, aut telum corpori infixum, ut radix Arundinis & Ariſtolochiæ rotundæ. Quæ è toto fere corpore evacuant humores, purgare dicuntur. Purgant aliæ per vomitum, ut Helleborus albus & Aſarum: aliæ per alvi dejectionem, ut Helleborus niger, Scammonium, Rhabarbarum. Evacuant per ſe ex peculiari

peculiari aliqua parte, veluti ex cerebro, per os, ut quæ ad apophlegmatiſmos; aut per nares ut quæ ad errhina medicamenta præſcribuntur. Epithymum Atticum atrabilarem humorem è ventriculo purgare Galen. lib. de Theriaca ad Piſonem tradidit. Ariſtolochiæ, atque Cyclaminis radix ex utero per cervicem ſupervacuum humorem educit. Quæ vero per accidẽs evacuant, id præſtant quia attractricem partium quarundam facultatem augent, ut nonnulla diuretica renum, & quædam quæ lac generant, mammarum, & ſemen augentia teſtium. Alterant occulta proprietate, quæ nos repente interimunt, aut parti alicui tota ſubſtantia noxam aliquã gravem cito adferũt: qua vi pollent venena cuncta proprie dicta: quibus cõtrariantur alexipharmaca & antidota. Venenorum nullum toti nocet corpori, ſed tantum partibus, aut uni, aut pluribus; quippe humanũ corpus ex cõtrariis diverſiſq; tum tẽperamento, tum tota ſubſtantia conſtat partibus. Quod autem præſentaneam adfert mortem, principem aliquam partem illico invadit, ac opprimit, aut lædit, veluti ex ſignis mox ab aſſumpto veneno apparentibus diligens obſervator animadvertet. Cerebrum

rebrum

rebrum & nervos petunt opium, Mandragora, Strammonium, Solanum manicum, Papaver corniculatum, & pleraque alia, quæ convulſione ſtrangulant. Thapſia partibus ſpiritualibus, ac naturalibus, tam ſi extra applicetur, quam ſi intus ſumatur vim infert. Nã Thapſia ſi Plinio credimus fodientibus nocet. Si minima aſpirat aura, intumeſcunt corpora, faciemque invadunt ignes ſacri, ob id cerato prius illinunt. Fungorum genera ſtrangulatu interitum inducunt, quod ſpiritus vitales cordis opprimant. Argumento eſt cordis palpitatio, atque etiam animi deliquium quod ſequitur, quando quis diu putridos, & venenatos quoſdam Fungos odoratus fuerit. Contraria venenis ſunt antidota, eadem latente proprietate venenis reſiſtentia, quam ob cauſam alexipharmaca dicũtur. Pharmaci namque nomen ſæpe à Latinis Græciſque ſcriptoribus pro veneno accipitur. Ex his quædam intus ſumpta venena (quæ non modo Plantæ ſed metalla, animaliaque eſſe poſſunt) totius ſubſtantiæ diſſidio obtundunt, & immutant; ut ſemen Citrii mali, Melliſſa, Ruta capraria, quę etiam peſtilentes morbos depellunt, & alta quadã putredine oppreſſos ſpiritus vitales

tales

tales recreant; quædam vero externis venenis resistunt, aut gladio inflictis, aut ab aliquo venenato animali illatis; ut Malua crabronum, vesparumque, nec non Phalangii ictus sanat; Alysson & Pimpinella rabidi canis morsus. Inter Alexipharmaca, & venena media quodammodo sunt, quæ eadem substantiæ proprietate, aut occulta virtute certis tantum partibus humani corporis, nocumentum aut damnum afferunt, aut commodum & utilitatem; verbi gratia, Salvia & Betonica cerebro sunt magis dicatæ, quam aliis partibus; Buglossum, & Mellissophyllum cordi; Agrimonia jecori; Asplenum lieni; Absynthium stomacho. Vnde & Plantæ, sicuti & alia quævis medicamenta, quæ aut ab animalibus, aut à fossilibus sumũtur, à jecore quod juvant hepaticæ dicuntur; à cerebro, aut capite cephalicæ; à splene splenеticæ; à corde cardiacæ; ab oculis ophthalmicæ, à dentibus oduntic æ, ab articulis arthriticæ, & sic deinceps à cæteris partibus. Cæterũ de hac vi Plantarum certis membris destinata, aliqua ratio à partium quas petit constitutionibus & temperamento dari potest: ideoq; nonnulli ad tertias manifestas facultates has referre voluerunt. Verũ

obſcura prorſus, & imbecillis eſt hæc ratio, qua non omnino poteſt curioſus animus quieſcere.

CAP. VI.

De modo facultates Plantarum indagandi.

DVo ſunt quæ nos in harum virtutum dignotionem deducunt; ſcilicet uſus, ſeu experientia, & ratio. Sed ratio difficilis eſt; experientia periculoſa. Sæpe multa perſuadet ratio, quæ uſus redarguit; multaque uſus adinvenit, quæ neutiquam ratio inveſtigare potuit. Ad exactam tamen facultatum indagationem utroque opus eſt. Occultarum autem facultatum, & quę tota ſubſtantia agere dicuntur, experientia inventrix eſt, ac judicatrix: reliquarum autem, quæ à tribus manifeſtis qualitatibus dependent, ratio ipſa quę deſumitur à ſaporibus & odoribus, qui cuique Stirpi inſunt. His juniores addidere figuras, ex quibus cujuſque Plantæ facultatem, non modo manifeſtam, ſed etiam occultam cognoſci aſſeverant; qua de cauſa libros Phytognomonicos ſcripſere, quibus docent facultates Stirpium, à formæ

externæ

externę contemplatione cognoſci, verbi gratia, Scrophulariam mederi ſcrophulis, quia radices producat quibus adhærent radiculæ rotundæ quaſi pilulæ, quæ ſcrophulas in collo naſcentes imitari videntur; ſic Heliotropium minus ad morſus ſcorpionis valere, quia in ſummo Herbæ flos naſcitur, in modum ſcorpionis ſe incurvante. Verum quam frivola atque futilis ſit horum doctrina, facile iis patet, qui rationes conſiderare ac inveſtigare cupiunt. Qualitatum autē manifeſtarum nullus certior index eſt, quam ſapor; quod per contactum linguæ fiat. Tactu autem Galenus in lib. de temperamentis certiſſime temperamenta indicari demonſtravit.

CAP. VII.

De Saporum Differentiis.

CVm tot ſint ſaporum differentiæ, quot elementorum miſtiones; ſingulis Plantis proprios ſuos ineſſe ſapores dicendum eſt. Hos propter infinitum Stirpium numerum recenſere non poſſumus propriis nominibus, nec aliter explicare, quam ſi ſummatim ſaporum differentias cunctis Plantis com-

tis com-

tis communes declaremus. Sapores alii ſimplices ſunt, alii compoſiti ſeu miſti. Simplices ſunt ſeptem; auſterus qui adſtringens ab effectu dicitur, quẽadmodum & acerbus, acidus, acer, ſalſus amarus, dulcis: qui quidem omnes intenſione atq; remiſſione adhuc differunt, veluti exemplis declarabitur. Eſt autem auſterus ſapor, qui linguam, & os mediocriter conſtringit, inde levem inducens aſperitatem. Hic in immaturis fructibus facile percipitur, nempe Pyris, Prunis, Meſpilis, & reliquis, quæ quo magis ad maturitatem vergunt, eo minus auſteritatis obtinent, ſed plus dulcedinis. Huic affinis eſt acerbus; verum magis priori linguam & palatum coarctans, atque exaſperans. Talis eſt in malicorio, Sumacho, galla & Cypreſſi nucibus, atque aliis, quæ magis minuſque acerba conſpiciuntur. Acidus autem ſapor guſtum penetrat, & ſua tenuitate ferit ſine caloris ſenſu. Tali acetum eſt præditum atque etiam ſuccus Mali Citrii, item Oxalidis & Oxylapathi. Acris vero, qui Græcis δριμὺς dicitur, palatũ & linguam acrimonia & mordacitate compungit, ac ferit cum calore, qui interdum tam eſt inſignis, ut partes oris adurat. Hic in Pipere,

Pyrethro,

Pyrethro, Allio atque Nasturtio, item Clematide altera Dioscoridis, aliisque observatur. Salsus vero linguam cum modico calore valenter siceando contrahit atque corradit. Hic notatur in sale, & nitro; sed moderate in Crithmi illo genere, quod Fœniculum marinum vulgo appellant. Porro amarus sapor insuavis est ac tristis, linguam corradens divellensque, qualis est in Aloë, Absynthio, Centaurio minori, Colocynthide, & aliis. Dulcis vero sapor duplex est: unus enim proprie dulcis dicitur amaro oppositus, qui gustum voluptate afficit, in melle, saccharo, Polypodio, Glycyrrhiza conspicuus; alter vero qui nulla qualitate ex prædictis omnibus qualitatibus saporum, linguam afficit, ideoque Græcis ἄποιος dicitur, insipidus nostris, hoc est prædictis saporibus privatus. Nonnulli ex celeberrimis viris, duos hos sapores tantum intensione & remissione differre arbitrantur: intendi enim dulcedinem in melle, & aliis dulcibus proprie dictis; remitti vero in insipidis. Cæterum insipidus sapor alius lentore linguam oblinit, qui unctuosus, oleosus & pinguis à Theophrasto l. 6. De causis plant. appellatur. Hunc cōsiderabitis in Psyllii mucco, Althea,

oleo ſimplici, & Amygdalarum dulcium: alius nullo lentore palatum imbuit, quali prædita ſunt Cucumis, Blitum, & Olerum pleraque, ſed aqua imprimis; unde nonnulli hunc aquoſum ſaporem nuncuparunt. Cæterum ex prædictis ſimplicibus ſapores miſti componuntur, qui omnibus fere Plantis inſunt. Raro ſimplex ſapor ſolus percipitur ſine alio ſapore comite; & ſi prædominans nomen ſibi adſciſcit; verbi gratia: mel quidem dulce dicitur quanquam etiam acre ſit, quod plus dulcedinis quam acredinis obtineat. Quia autem variis ſapores ſimplices miſcentur modis, peculiares cujuſque Stirpis ſapores fiunt. Auſterus cum acerbo nunquam miſcetur, quod tantum intenſione remiſſioneque differant. Notandum propterea hos ſapores apud ſcriptores ſæpe confundi, modoque auſterum pro acerbo, modo acerbum pro auſtero capi: nonnulloſque etiam utrumque ſub una ſaporis differentia conſtituiſſe, quem adſtringentem ab effectu appellarunt. Auſterus cum dulci conjungitur in Chryſocomes & Polypodii radice: dulcis cum acerbo in Glycyrrhizæ radice & Dryopteri teſte Dioſcoride: acerbus cum amaro in Ruſci radice, & Scordii foliis.

Autor eſt Dioſcorides radicem Centaurii majoris acri eſſe ſapore cum quadam adſtrictione, atque dulcedine: acri dulcique Myrrhis eſt, Fœniculum & ſemen Aniſi; acri & amaro Braſſica, & radix Pancratii: acri & glutinoſo, ſeu pingui Cyclaminis alterius Dioſcoridis fructus; amaro & viſcoſo Sideritidis tertiæ Dioſcor. foliũ. His vinoſum ſaporem adiiciendum puto, qui inter dulcem & acidum medius eſt, & ex ambobus conſtans.

CAP. VIII.

Odorum differentiæ.

SImiliter à varietate miſtionis depẽdent odorum differentiæ, hoc eſt tum ſimplices, tum compoſiti, qui cuique Stirpi peculiares ſunt. Nam ſine miſtione nõ poteſt fieri, aut ſapor, aut odor. His namque privantur, quę nullam miſtionem recipiunt, ut aër, ignis, aqua. Simplices tot ſtatuiſſe videtur Ariſtoteles l. Secundo de Anima quot ſapores. *Eſt autem*, inquit, *ut ſapor hic quidem dulcis, ille vero amarus; ſic & odores ſunt. Sed alia quidem habent proportionaliter odorem, & ſaporem. Dico autem dulcem odorem, & dulcem ſapo-*

ſaporem: alia vero contra. Similiter autem, & acer, & auſterus, & acutus, & pinguis eſt odor. Sed ſicut diximus propterea, quod non multum manifeſti ſunt odores, ſicut ſapores, ab his ſumpta ſunt nomina ſecundum ſimilitudinem rerum. Dulcis enim, à Croco, & melle; acer autem à Thymo, & ejuſmodi. Eodem autem modo, & in aliis. Idipſum quoque credidit Theophraſtus, qui ſeptem odores, colores, ſaporeſque ſtatuit: verum non omnes odores appellationibus, quibus ſapores reddi, quamquam non prohibeat quo minus hæc invicem conjungantur; ut utrunque alterum quodammodo conſequatur. Cæterum cõmuniora odorum genera quorum apud autores frequens fit mentio, hæc fere ſunt: ſuavis ſeu jucundus odor, gravis vel graveolens, acer, acutus, aſper, dilutus, viroſus, teter, putridus, & inodorus: quæ ad tria ſumma genera reduci poſſunt, ad ſuavem & gravem odorem, & ad inodorum ab odoris privatione ſic dictum. Etenim odoratus percipit privationem, ut viſus tenebras. Eſt autem ſuavis odor, qui odoratum noſtrum oblectat ac juvat, ut dulcis ſapor guſtum. Cuncta hoc odore prædita Græci εὐώδημα & εὐώδη

nuncuparunt hoc eſt bene olentia, ut Myrrhin, Acorum, Cinnamomum, Nucem myriſticam,& mali citrii corticem atque folium. Quæ gravem ſpirant κάκοδμα & δυσώδη, hoc eſt male olentia, quibus odoratus noſter læditur ac triſtatur, ut guſtus amaro. Tali donatur aſſa fœtida, & Spatula fœtida, quam nonnulli Recoctariam nominarunt, quod folia ejus contrita recoctam olere videantur, cum tamen gravius ſpirent.

CAP. IX.

Quomodo ſapores manifeſtas qualitates indicent.

VT recte Plantarum vires cognoſcantur ex ſaporibus, non modo ſaporum qualitates, quæ guſtui ſe offerunt conſiderandæ veniunt: ſed etiam materiæ quibus inhærent ſingulę. Quia ut qualitates guſtabiles, id eſt, ſapores, qualitatum primarum; ita materiæ indices ſunt ſecundariæ. Simplices ſapores ſimplices etiam facultates primas manifeſtant: tum paſſivas tum activas: quatuor caliditatem, acris nimirum, amarus, ſalſus, dulcis proprie dictus; quatuor frigiditatem, acidus,

acer-

acerbus, austerus, insipidus; pinguis temperiem temperatam. At vero misti, mistas etiam facultates denotant, quæ aut sunt contrariarum qualitatũ nunciæ, ut in Glycyrrhizæ, & Polypodii radicibus, dulcis denotat caliditatem, austerus autem & acerbus sapor frigiditatem: (Idem in aceto est quod acre sit, atque acidum) aut ejusdem fere naturæ, ut dulcis, & amarus; vel acer, & amarus; vel salsus cum aliquo prædictorum calidorum, indicant caliditatem: sic austerus cum acido aut acerbo si misceatur, frigiditatem. Gradus ex iisdem saporibus cognoscetis, prout intensiores hi aut remissiores fuerint. Prout enim quid intensius est, aut amarum, aut acre, aut alterius saporis, pro eo etiam erit aut calidius, aut frigidius. Verum scire ad hoc in primis confert, non omnes sapores calidos eundem gradum denotare, si aut intensius, aut remissius lingua ab iis afficiatur, nec etiam frigidos eodem pacto. Nam sapor dulcis proprie dictus nunquam indicat excessum caloris primi gradus, idcirco nonnulli statuunt hunc temperatum. Quidquid vero acre est si linguam vehementer mordicet, ut etiam urat vesiculasque excitet, quartum

caliditatis ordinem attingit, ut Piper, Euphorbium, Sinapi, Lepidium; item quæ colliquāt, & putrefaciunt, ut Thapsica, Chamælæa, quas ne gustare quidem propter summam acrimoniam possumus. Quod autem linguam modico fervore imbuit, id secundo gradu calidum esse dicimus, quod vero vehementius id pręstat tertio; quemadmodum etiam quod parum linguā urit, paucaq; acrimonia stimulat, primo ordine calidum esse censendū est. Amaritudo autem atque salsedo secundum caliditatis gradum ad summū arguit, amaraq; & salsa omnia quæ nulli alteri sapori conjunguntur, sine vehementi calore operantur. Nam sal quē Chymici nostri ex quacunque re eliciunt, præterquam quod arte paretur etiam acrimonię particeps est, ut cinis: unde fit, ut hic impense calefaciat, & pro cauteriis usurpetur. Acida autem cuncta secundum frigiditatis gradum haud superant, quanquam sint summe acida. Nam aciditas sine modico calore, aut mutante ex calido in frigidum, aut mutato ex frigido in calidum fieri nō potest. Vinum enim si calore suo depauperetur acetum fit, fructusque maturi plurimi austeri, aut acerbi prius, mox à calore semicocti acidi red-

redduntur, deinde dulces fiunt ubi plus caloris acquisiverint. Probatur idem ex acidis ructibus, qui non fiunt à ventriculo bene cibos concoquente, aut nihil prorsus alterante, sed tantum ab imbecilliori concoctione alimentorũ. A calore ergo fit acida qualitas; sed superatur à frigore, hincque est quod acida summos frigiditatis gradus attingere non possint. Acerba, & austera similiter frigida sunt ad summum in secundo gradu: nec ad tertium quartumve pervenire possunt nisi socium sibi habeant aliquem aliũ saporem frigidum; ut in Sempervivo majori. Insipida autem tertium gradũ attingunt in Portulaca, & quibusdam aliis valde paucis, plerumque vero infra subsistunt. Quartum vero frigiditatis ordinem qui indicet, saporé nullum novi, atque (si verum fateri licet) quod quarto sit ordine frigidum nondum observavi, quanquam dari non negem, Nam quæ soporem inducunt, atque stuporem (Græcis ναρκωτικὰ dicta,) frigida quidem statui debent, nequaquam tamen in quarto ordine. Opium autem, Mandragora, Solanum somniferum, & alia quæ somnum cõciliant, non solum frigiditate hoc efficiunt, sed peculiari quadam virtute ce-

rebro destinata, quæ à tota substantia depédet, uti aptiori loco probabimus. Soporifera enim cuncta suavi quadam evaporatione ad cerebrum ascendente sive per nares, sive per os, sive per carotidas venas, & arterias, sive per gulam, quam stomachum vocant, somnum movent. De opio tanta est inter recentiores dissensio, ut inter peritissimos medicos non desint, qui id calidũ asseverent. Sane quartum nulla ratione attingere frigiditatis gradũ potest, cum mediocriter amarum sit; quantũ namque habet amaroris, tantum caliditatis. Cæterum (ut ad rem redeamus) pinguia cuncta calore, ac frigore temperata sunt: raroq; pinguis sapor simplex subsistit, sed plerunque mistus cum aliis, qui postea, & qualitates activas, atque eorundem gradus denotant. Passivæ autem qualitates, ut humiditas, siccitas, saporum ope etiam cognoscuntur. Exsiccant enim acris, amarus, salsus, austerus, acerbus, atque acidus sapor: humectant dulcis, insipidus, ac pinguis. Ad summum siccitatis ordinem perveniunt acria, si valde acria existant: ut Ruta sylvestris Dioscoridis, quæ copiose in Montibus Pisanis nascitur, Allium, Sinapi, Nasturtium, & alia, quæ nonnulli quarto ordine

dine ſiccare tradunt, quod ſiccandi vis adaugeatur ab inſigni calore. Nam adſtringentia, hoc eſt auſtera, & acerba; ut Sumach, galla, balauſtium, quæ potenter ſiccant, tertium ſiccitatis gradum nunquam ſuperant. Refringitur enim eorum ſiccandi vis à frigore: frigidum auté nullum quod quarto gradu ſit ſiccum novimus: nihilque exiſtimamus ſumme ſiccare poſſe, quod non habeat ſibi ſociam aliquam ex activis qualitatem. Amara omnia ad ſummum ſecundo gradu ſiccant, item ſalſa, niſi ſibi admiſtum habeant aliquem adſtringentem ſaporem. Acida vero minus omnium ſiccant videnturque temperata in paſſivis. Humectant dulcia tantum primo ordine propter calorem. Inſipida vero & aquea, ſecundo atque etiam tertio.

CAP. X.

Secundarum, tertiarumque facultatum inveſtigatio.

DIxi qualitatum guſtabilium materias indices eſſe ſecundarum qualitatum, non quidem per ſe, ſed quatenus cum primis elementorum qualitatibus conjunguntur.

Ex utrisque enim sapores emanant. Materia quibus gustabiles qualitates inhærent triplex est, tenuis, mediocris, crassa. E tenui prodeunt sapores, acer, acidus. pinguis: è mediocri, salsus, austerus, dulcis; è crassa amarus, acerbus, insipidus. Si igitur cum tenui materia calor ac siccitas conjungantur, acer sapor excitatur. Calor hic aut vehemens est, aut mediocris, hoc est infra tertium ordinem. Quod si vehemens fuerit ac tertium caliditatis gradum excedat, aut uret, papulasque faciet, ut in Sinapi, Pyrethro; aut vesiculas, ut in Flammula Iovis, Lepidio; aut colliquabit, & putrefaciet, ut in Thapsia. Vbi vero calor est moderatus, crassos humores attenuat, meatus aperit, ac penetrat si per os sumatur: sin vero exterius corpori applicetur, rarefacit cutem, humoresque ex alto evocat, & resolvit. Tenui autem materiæ, si siccitas frigiditasq; copuletur, acidus fiet sapor. Idcirco acida similiter atque acria crassos humores attenuãt, incidunt, penetrantque in altum, si intus sumantur; at foris imposita nõ dissolvunt, sed cohibent fluxiones, vehementiusque multo, quam quæ adstringũt. Temperies caloris, atque frigoris cum modica humiditate in te-

nui

nui, aut aërea materia consistens pinguem saporem producit. Idcirco cuncta pinguia vim habent laxandi, molliendi, atque humectandi. Calor & siccitas in mediocri materia consistentes salsum saporem proferunt. Voco autem mediocrem materiam, quę ex terrena cum aquea permista conflatur. Nam cũ calor externus partes aqueas cum terrenis permistas exsiccat, salsus sapor inducitur. Ita fit ut vi polleat mediocriter penetrandi, incidendi atque sua abrasione expurgandi, siccandique valde tenues humores, & à putredine conservandi. Frigiditas in mediocri materia, austerum saporem efficit; ideo adstringit quoque, & fluxiones moderate repellit, cohibet, ac contrahit, quę non tam refrigerando, quam materiæ mediocritate præstat. Dulcia vero cuncta è mediocri materia emanant, in qua calor obscurus consistit. Idcirco differunt à pingui sapore præditis, quod in pingui sapore non exuperat calor, aut frigus; sed utriusque temperies existit, materiaque magis tenuis, quam in dulcibus. Quãobrem dulcia minus, quam pinguia relaxant, sed magis exasperata leniunt: anodyna præterea sunt sua mediocritate materiæ temperamentique, ma-

turant,

turant, concoquunt, & pus movent. Calor præſſans, atque exſiccans materiam terream amarum ſaporem gignit: cui idcirco facultas detergendi, meatus expurgandi non ſine calore mediocri. Nam calor ubi pervadit, ac penetrat, craſſam materiam terrenamque ſecum abducit; qua cuncta ſibi obvia abradit, deterget, atque expurgat: & quo amarius medicamentum eſt, eo valentius hæc efficit, ac præſtat: Abſinthium moderate; vehementius Aloë, Ariſtolochia Centauriumq;: vehementiſſime Colocynthis, utpote quæ intus ſumpta inteſtina exulcerat, multaq; ceu ramenta deducit, ac dyſenteriam efficit. Omnibus vero intus ſumptis vis infarctus exolvendi: at ulceribus admoti ſordes eorũ expurgandi magna vis ineſt. Quia etiã ſiccitate inſigni ſuperfluos humores auferunt ac veluti abſorbent & mirabiliter putredini reſiſtunt. Terrena autem materia, cui frigidũ & ſiccum inhærent, acerbi ſaporis parens eſt: qua de cauſa fluentiũ humorum impetum cohibet. Frigiditate enim, & ſiccitate adſtringit, denſat, & coarctat. Hinc vulnera etiam cicatrice obducit, & humores incraſſat propter terream ſubſtantiam. Humiditas autẽ exupe-
rante

rante modico frigore in crassa materia, insipidum facit: inde ei vis inest emplastica, meatus omnes intus & foris infarciendi, obstruendi, exasperata leniendi, ac soluta glutinandi. Distat insipidum à dulci materia, & temperamento. Crassior, & crudior materia insipido est, quam dulci, & obscura frigiditas: calor vero obscurus dulci.

CAP. XI.

Ex odoribus facultates obscurius cognosci.

MInus certo ab odoribus nobis virtutes Plantarum monstrantur. Sunt enim odores non ita manifesti sicut sapores teste Arist. l. 2. de Anima. magisque nos fallere sensus odoratus potest, quam gustus. Nam gustus fit per linguæ contactum sine ullo medio; odoratus vero mediante aëre, qui sæpe facile nobis haud animadvertentibus alteratur ab aliis rebus, quā ab iis quæ odorari cupimus. Præterea inodora nullam nobis manifestā indicant qualitatem calidam, vel frigidam, quemadmodum insipida frigidam,

dam, ſed tantum craſſam eſſentiam. Plantæ magna ex parte ſapore ſuo peculiari præditæ ſunt, quo guſtum noſtrum afficiunt: at pauciores multo ſunt quæ odorem aliquem habent. Carent odore quæcunque inſipidæ ſunt. Auſteræ item, acerbæ, atq; etiam ſalſæ, & amarę. Craſſa enim atq; terrea eorum eſſentia eſt, ac propterea exhalare non poteſt. Ideoque non eſt à ratione alienum quod ſcripſit Galenus l. 4. de Simpl. med. facult. amarum nunquam odoratum eſſe: Nam quod dixit Theophraſtus l. 6. de cauſ. plant. amarum grati odoris primordiũ quodãmodo exiſtere, de exquiſite amaro intelligi non poteſt ob dictã cauſam; ideo non omiſit adverbium prope; ſed de miſto cum alio ſapore, qui in tenuiori eſſentia conſiſtat. Acris enim ſapor plerunq; cum amaro conjungitur. Exemplo nobis ſunt cortex Mali Citrii, Myrrha, & alia innumera: ſed in aliis magis in aliis minus acrimonia ab amaritudine vincitur. Multa præterea ſunt odorata quæ nõ ſunt amara, ut omnia fere aromata: quædam autem ſumme amara, quæ aut nullũ, aut admodũ exiguum odorem edunt; ut Colocynthis, Centaurium, Aloe. Eſt & alia cauſa eaque maxima cur non tam

tam certo de temperamentis, atque facultatibus Plantarum ex odoribus uti ex ſaporibus, judicare queamus; inæqualitas ſcilicet ſubſtantiæ, quæ ex pluribus partibus diverſis conſtat: exemplum Galenus, l. 4. de Simpl. ad eam declarandam in Roſa propoſuit; *Quæ,* inquit, *non ea modo ratione diſſimilaris eſt qua pars quidem ejus continet, pars vero continetur: continens quidem durum, & terreum, quod continetur ſuccus eſt humidus: imo, & ſucci ipſius tria ſunt excrementa, quemadmodum ſupra neceſſarium eſſe demonſtratum eſt; unum terreum, quale eſt in urinis fex; alterum aëreum, quod ipſum quoque vini flori proportione reſpondet: tertium aqueum, quod in omnibus bullitionem efficere corruptionemque diximus, ubi nimirum neque devictum neque plane alteratum ebullitionis tempore fuerit. Sane hujus excrementi gratia quidam ſuccos non niſi coctos reponunt, alii in ſole feruenti præſiccatos: nam terrei aëreiq; gratia non admodum corrumpendos metuunt, cum ea, & ſeparari videant, ægreque corruptibilem ſortita ſubſtantiam: quandoquidem temperamentum nacta ſunt ſiccum. Cæterum in Roſæ natura aliud guſtantibus acerbum eſt, quod terreum,*

ut ſit,

ut sit, & crassum frigidumq;, necesse est; aliud vero amarũ, quod tenue est & calidũ, & tertium in his aqueũ, necessario quidem frigidũ, sed in tenuitatis crassitudinisq; oppositione quadamtenus summorum medium; cujus mistura neque ipsum illud adstringens, neque ipsum amarum summe est tale, quale dicitur. qualitates enim omnes exoluit aquei admistio. Ipsum itaque hoc aqueum elaboratum extenuatumque, atque excalefactum quodammodo videtur, ac proinde facile in vaporem solvi, & hac ratione rosam tum odoratam esse, tum celerrime resiccari. Atque hæc omnia de eo, ex gustu coniicias; at per odorem haud æque. Quippe cum non æque omnes ejus partes evaporent, nec perinde sensum moveant. In gustu autem omnes similiter gustabilium corporum particulæ in linguam incidunt, sensumque movent pro sua natura singulæ. Quare certum, tutumque non est de tota medicamentorum facultate ex odore coniicere. Hæc Galenus, qui citatis verbis partium diversitates per artificium, nempe coctionem, destillationem, & similia demonstravit: nos vero etiam per naturæ opus, scilicet per partes diversas communes, & proprias, & communium

parti-

particulas tum ſimilares, tum diſſimilares, quæ ſingulæ peculiares, ut plurimum vires ſortiuntur. Si enim alicujus totius Plantæ facultates conſideremus, interdum per omnes Plantæ partes communes eadem eſt, ſed minoris majoriſve ratione differens in ſingulis; ut in Fœniculo, Petroſelino, & aliis quibuſdam vis calefaciendi, incidendi, attenuandi in omnibus partibus communibus quidem ineſt, ſed magis in ſemine: interdum uni parti alia facultas alia alteri, eaque aut contraria, aut diverſa, ut flori Ieſmini cor ſuo odore recreandi; Roſæ vis purgandi, cum nulla harum facultatum in folio aut alia parte appareat, imo potius contraria cernatur, ſcilicet alvum ſiſtendi. Hederæ flos trium digitorum carptu aquam inter cutem emendat, teſte Dioſcoride, cum tamen frondibus inſit vis adſtrictoria. Illud præcipue notandum eſt Plantarum partes quæ temperamentis conveniunt ſimilibus, nempe calidis, aut frigidis, humidis aut ſiccis, non tamen in gradibus, ſingulas peculiaribus præditas eſſe dotibus. Exempla nobis ſunt plurima in Pharmacopœorum officinis, in quibus propterea non omnes Plantæ, quæ uſurpantur quotidie, totæ

servantur, sed ut plurimum partes aliquę nempe radix, semẽ, folia, flos, quod iis inest privata & occulta quædam qualitas, aut insignis facultas manifesta, quæ à temperamentis dependet. Iam vero partium communium partes sive similares sint, sive dissimilares virtutibus variant, ut exempli gratia in fructibus, mali Citrii cortex calefacit, pulpa refrigerat, semen mediam quandam temperiem sortitur. Verum quærat aliquis: quo cuncta quæ odorem habent temperamento prædita sint? Respondeo odorem à nobis distingui in bonũ hoc est jucundum, & injucundum, seu malũ: ille odor κατ' ἐξοχὴν, hoc est per excellentiam, hic fœtor dicitur; cunctaq; illo odore fragrantia odorata; hoc vero fœtida, & graveolentia. Cuncta odorata calida esse, & sicca, sive suaviter oleant, sive acrem gravemq; spirent odorem, antiqui sapientes, atq; neoterici probavere. Theophrastus l.6. De causis pl. c. 24 ait odorem per coctionẽ acquiri, quod odorata evaporent, evaporatio autem omnis à calore fiat. Cum ergo coctio sine calore fieri nõ possit, accidit, ut in fervidis locis plures odoratæ Plantæ nascantur quã in frigidis: aromata in Arabia, Syria, Indiaq; plurima: in septen-

ten-

tentrionali plaga præter Iridem, & Acorum, nullum: Acorum in Lituaniæ paludibus copiosissimum: Iris ubique fere in locis mõtosis, sed in Illyrio optima, quæ temperata est regio. Consistit & coctio in siccitate. Siccitas (inquit idem Philosophus l. 6. de caus. pl. c. 22.) odori convenientior est, & omnia odorata eo potius vergunt. Argumento est, quod odoratiora locis siccis magis proveniãt exhausto scilicet humore aqueo excoctoq; reliquo melius: item quod quædam tantum siccata olent, quę viridia nil aut valde parum; ut calamus Aromaticus, Cinamonũ; quædã plus olent siccata, ut Iris. (quod si aliqua viridia plus olent, quam siccata, id fit propter summam essentiæ tenuitatem, in qua odor consistit, quæ cito & facile exhalat:) Prætereo quod dixit Theophrastus, amarum grati odoris esse quodammodo primordium omniaq; fere odorata amara esse: at amarum calidũ siccumq; esse probatum est. Quamobrem cuncta odorata calida siccaq; esse oportet. Sed quid de Rosis, violis ac cæteris dicemus, quorum flores suavem jucundumq; cum exhalent odorem nihilominus frigida censentur? Respondeo partes esse in florum etiam foliis diversas, calidas

ſcilicet hac frigidas, plures vero frigidas atq; hac ratione flores hos frigidos cenſeri: calidas vero partes exhalare propter earum tenuitatem, quæ ſunt in ſuperficie foliorũ, hoc eſt proximæ aëri. Hujus rei argumentum eſt, quod iſti flores triti nullum odorem ſpirãt. Permiſcentur enim plurimæ partes craſſæ, ac frigidæ cum calidis ac tenuibus in contritione; & has partes calidas, ac tenues paucas eſſe docet nos ſuavis atque exilis florum odor. Verũ pleraque odorata in Stirpium genere partes calidas, & ſiccas, aut intus tantum obtinent, ut ea quę non niſi trita odoratum feriunt. (nam exterius terrena craſſa, ac frigida veſtiuntur eſſentia, quę exhalationem odoris partium internarum prohibet.) aut per totam Plantam, aut aliquam ejus partẽ, hoc eſt tam intus quã foris, ut omnia quæ trita, & non trita odorem reddunt. Atque hæc de odoratorum temperamentis dicta ſint. Quam autem qualitatem fœtidæ monſtrent ſtirpes, nõ ſatis ab antiquis, ac recentioribus declaratum eſt. Videtur autem fœtor non à calore, & ſiccitate generari, ut odor proprie dictus. Nam multa fœtida frigida ſunt, ut Cicuta, Hyoſcyamus, quanquam plura calida: in-
venio

venio præterea apud Aristotelem in problematis Sect.13. multa odore malo prædita veluti excrementa animalium à cruditate provenire, quæ fit à caloris naturalis inopia: existimo tamen fœtorem cum sit odoris species, à calido similiter, & sicco dependere. Fœtida namque nobis sunt, quæ cœteris animalibus multis odorata, & contra odorata quę multis fœtida. Etenim Scarabęos pilularios, quos Gręci κανθάρους vocant, odore Rosæ exanimari apud veterum plurimos scriptores satis constat. Fœtor vero in Plantis frigidis, in alia parte præterquam frigida consistit. Fœtida autem inconcocta esse falsum est. Nam Spatula fœtida, Cicuta, Hyoscyamus non minus cocta sunt à suo naturali calore, quam Cinamomum, & Nux myristica. Verum quia ex illis non spirat odor nostræ naturæ familiaris, & amica, ex his vero jucunda, idcirco illa nobis fœtere, hæc vero olere videntur. Sed cujusnam erunt temperamenti, quæ putridum odorem edunt, qui species esse fœtidi videtur? Hunc à nimio humore, & caloris sui extinctione generari, indicio sunt fructus, & Herbæ putrefactæ, quæ multum humoris in se continent, quare frigida humidaq;

putrida cenſeri debent. Reſpondeo nos hic de naturali cujuſque Plantæ odore, & temperamento agere, non de eo, qui eſt præter naturam. Nunc ex odoribus vires proſequamur.

CAPVT XII.

Odorum virtutes.

ALimenti, ac ſanitatis gratia nobis jucundos, ac bonos odores natura ſuppeditavit. Quæcunque enim nobis bene olere videntur, ea aut cedunt in nutrimentum, aut medicamentum; male vero olentia tantum in medicamentum. nullum namque fœtidum guſtare audemus. Conjunxit rerum opifex bonos ſapores cum bonis odoribus in iis Plantis, quæ in cibum cedunt, quæque aliquem odorem ſpirant, non tamen cum bonis odoribus bonos ſapores. Multa enim odorata amara ſunt. Quæ in medicamentum cedunt, tantum ſpiritus cordis, ac cerebri recreant, atque reficiunt: quæ vero in alimentum, & ſolidas partes, & ſpiritus. Recte Sophocles, in fabula Cretenſes dicta, Venerem Deam, quâ voluptas ſignifica-

tur, unguento perfusam fingit, & in speculo se aspicientem: Palladem vero, quæ mens est, prudentia virtusq; oleo perungi, & exerceri; innuens sensus in capite positos odoribus demulceri. Quod etiam Alexis dixit apud Athenæum 15. Deipnos. Ὑγιείας μέρος μέγιστον ὀσμὰς ἐγκεφάλῳ χρηστὰς ποιεῖν, maxima, inquit, sanitatis pars est, odores cerebro bonos facere. Apud veteres quoq; in usu fuit pectus suaviter olente unguento inungi, quod in pectore cor lateret, ejusq; spiritus suavitate odoris refocillarétur. Sane in odore res plane divina, si priscorum credamus ceremoniis. Deos enim odoribus placare studebant, atque eosdem è cœlo evocare, & nostris temporibus prisca consuetudine in sacris domibus suffitus fiunt. Consopitam enim, & languidam mentem excitant. Fœtor vero omnis ut cerebro nocet mentemque perturbat, ita cordis spiritus lædit, animumque prosternit. Peculiaris vis fœtidis ad uteri suffocationes si naribus adhibeantur; odoratis, si infernis partibus applicentur.

CAP. XIII.

Occultarum facultatum dignotionem fieri per experientiam, & quomodo hæc fiat.

NUllus ſapor aut odor nobis manifeſtat occultas proprietates, ſed ſolus uſus, & experientia quæ facta eſt in pluribus ob unum, aut alterum effectum fortuito ſemel aut bis obſervatum. Nuper cum ruſticus acetarium ſuæ pararet familiæ, flores Thlaſpios umbelli feri, quod Creticum vocant, plures miſcuit cum Lactuca, & aliis Herbis ex quibus acetarium parabat. Noctu omnes qui comederant, morſu circa ventriculi orificium correpti ſunt, plures vomebant; omnes noctem inſomnem traduxerunt, putabantque ſe venenum hauſiſſe. Hinc ſuſpicor, aut vomitum hoc Thlaſpios genus excitare, aut deleteriam aliquã habere facultatem, quæ facto ſemel atque iterum in aliis experimento innoteſcet. Multæ enim ejuſdem rei memoriæ, unius experientiæ vim efficiũt dicebat Ariſtoteles l.1.Metaph. Ita inveſtigatur proprietas occulta: manifeſta autem qualitas tum ratione, tum etiam

etiam experientia, quę tamen aliqua indiget methodo, ut recte fiat, alioqui maxime fallit rationem. Observandus morbus, causa morbi, & symptoma, tum ægri natura tam communis, quæ temperamenta respicit, quam propria, quæ idiopathias latentes. Etiam anni constitutio animadvertenda, regio, & aliæ indicationes quas Galenus recensuit. Per morbum intelligo non διάθεσιν seu essentiam, sed morbi tempora; hoc est principium, augmentum, statum, & declinationem. Nuper quidam quartanarius cum veris tempore, una, aut altera hora antequam quartana corripi solitus erat, Lactucam comedisset ac Brassicam, nec febris unquam postea rediret, putavit se à Lactuca, & Brassica sanatum. Verum hæc febris concocta paulatim materia veris tempore tanquam critico sponte solvitur. Itaque imprudenter aliis duobus quartana laborantibus consuluit, ut eandem cœnam sumerent, quibus multo gravior ab hoc assumpto cibo facta est accessio, alterique duplex quartana supervenit. Sic alius inflammatione circa talum laborans, quæ jam erat in declinatione, Sempervivum adhibuit, solvebatur morbus

Ideoque putavit cunctis inflammationibus recte adhiberi posse. Quare cum alteri in brachio inflammatione laboranti cataplasma ex Sempervivo applicuisset, gangrænam induxit. Inest etiam singulis hominibus peculiaris natura; cujus manifestæ causæ latent, quæ diligenter etiam venit observanda. Rosæ odorem, quo plerique mortalium recreari solent, non potuit sufferre Oliverius Caraffa Cardinalis. Patri meo Fabis laxabatur alvus, quæ tamen cæteris eam duram reddunt. Vidi quendam Aloes magna frusta devorasse sine noxa, sine purgatione ulla, aut minima alvi lubricatione. Debet igitur unius ejusdemque rei observatio fieri in pluribus quæ experta censetur. Hæc non potest ab idiotis, atque plebeis hominibus (qui multa se interdum expertes fuisse jactitant) recte cognosci, utpote qui simile atque diversum sæpe idem statuunt; sed tantum à Medicæ artis peritissimis, qui hæc quæ proposui, cuncta animadvertunt acri judicio, ac summa diligentia, ut idem à diverso distinguant.

CAPVT XIV.

De alimentis. Nullam Plantam non esse medicamentum.

TRanſeamus ad alimentorum potentiam: de qua nobis primum dicendum fuiſſet, quod magis alimenta nobis, quam medicamenta ſint neceſſaria. (Nam alimentis, neque in ſecunda, neque in adverſa valetudine, carere poſſumus, medicamentis vero dum valemus) niſi medicamentorum multa eſſent, quæ nil nutriunt; alimentorum vero nulla, quæ non alterent. Quod multis rationibus monſtrari poteſt, ſed ea potiſſimum, quod nulla reperiatur Planta, nulliuſque Plantæ pars, quæ ex omnibus qualitatibus elementorum æquabiliter miſtis conſtituatur. Nullum enim miſtum in rerum natura tam exacte medio temperamento quod conſtetur reperiri ajunt Philoſophi, ſed id tantum eſſe mente contemplabile, quemadmodum etiam quod proprie alimentum vocamus. Etenim quæ medii ſunt temperamenti, ut à Galeno, l. 1. de alim. cap. 1. docemur, nullaque vincendi qualitate ſunt prædita,

dita, ea ſolum ſunt alimenta, non etiam medicamenta. Hæc ratio eſt, quod qui bene valentes, uno eodemque cibo ſemper utuntur, tandem in morbos incidant, citius alii, alii tardius, prout minor, aut major, eſt cibo intemperies. Itaque inventi ſunt varii, diverſique cibos condiendi ac præparandi modi, ut ſcilicet intemperies corrigi poſſit. Nec deeſt cauſa cur nullum alimentum ſine aliqua exuperante elementorum qualitate natura nobis comparaverit. Humanum enim corpus nullum eſt, quod plane medii ſit temperamenti; ſed ſemper aut calidius eſt, aut frigidius, aut humidius, aut ſiccius; idque vel ab ortu, vel ab ætatum, locorum aërisve commutatione. Quare neceſſe erat tot temperamentorum commutationibus obnoxium genus humanum, intemperatis nutriri alimentis, ſi quam fieri poteſt diutiſſime permanere in hac vita deberet. Intemperatæ enim naturæ modico contrariorum gaudent uſu.

CAP.

CAP. XV.

Alimentorum differentiæ.

INſunt igitur duæ Plantis nos alentibus facultates; una nutriens proprie & ſimpliciter dicta; alia alterans, de qua jam egimus ſatis copioſe. Quibus ineſt facultas nutriens, alimenta appellantur, quorum differentiæ facile patebunt, ubi prius qua ratione ac ſerie cuncta, quæ à nobis aſſumuntur pro nutrimento, alterentur commutenturque, ut tandem aſſimilentur, breviter declaravero. Alimenta aut liquida ſunt cum aſſumuntur per os, aut ſolida: illa levi in ore egent præparatione aut nulla, ideoq; ſtatim nulla facta in ore mora per ſtomachum labuntur: hęc vero præparari maſticatione debent. Ea fit præcipue per proprium oris calorem & ſalivam quæ ex ſtomacho, aliiſque ori vicinis partibus ſuppeditatur, ſeſeque cum cibo permiſcet, ut liquidior evadat, facilius degluṫiatur, temperiem quandam cum ventriculo ineat familiarem atque amicã, ſubſtantiamque chylo ventriculi ſimilem fere efficiat, quæ à ventriculo facillime in chylum convertatur. Ventriculi

triculi ſiquidē officium eſt, cibum per os ingeſtum in chylum commutare. Hic poſtea chylus, hoc eſt tenuior alimentorum ſuccus, cremori hordei ſimilis factus, per venas meſeraicas, relictis craſſis excrementis in inteſtinis quæ per alvum deturbantur, in jecur delatus, in ſanguinē convertitur, deinde per venam cavam in univerſum corpus diſtribuitur, ſingulis particulis idoneum ſuppeditās alimentum proprie dictum, ubi ab his aſſimilatur atque agglutinatur. Cęterum qui de alimentorum ſcripſere facultatibus, aliter ſumentes nomen alimenti, non id tantum alimentum vocarunt, quod jam nutrit; ſed quod nutrire nos poteſt, hoc eſt quod cunctas quas diximus mutationes ſubire debet, antequā ſubſtantiam naturæ noſtræ familiarē, deperditæque ſimilem præbeat. Hac ratione, & Plantæ aut totæ, aut aliquę earum partes alimenta cenſentur. Horum multæ ſunt differentiæ ſumptæ, partim à nutriendi, partim ab ea, quæ cum hac conjungitur, alterandi facultate. Nutriunt alia cito, alia tarde, alia multum, alia parum, alia bene, alia male. Sunt & quæ mediocriter hæc cuncta præſtent, quorum natura ac vis media eſt inter hæc duo extrema.

ma. Quæ vero ori ingrata aut grata, facile aut difficulter corrumpuntur, & excernuntur, aut aliud quid ſimile præſtant, propter alterantem, & medicamentoſam, quam continent facultatem, hæc operantur: ſiquidem ori grata ſunt propter ſaporem, quem nos ſuavem, Græci ἡδὺν nuncupare conſueverũt, ſive is ſit dulcis, ut in Amygdalis, ſive cum eo permiſta aciditas, ut in malis quibuſdam atque aliis fructibus. Similiter ori ingrata ſunt, quæ haud ſuavem habent ſaporem, ſive ſit ſalſus, ſive amarus, ſive auſterus, qui prædominatur cæteris ſaporibus. Omnes autẽ alterare ex multis rationibus colligere quiſque poteſt, quas cum de medicamentorum per rationem inveſtigandi facultate ageremus, ſæpe recenſuimus. Ventriculo quæ jucunda ſunt, aut noxia, privato quoque id præſtant temperamento, quod aut amicitiam conciliat, aut odium. Alimenta autem facile, aut difficulter in putredinem verti, ac per alvum excerni, ab intemperie provenit. Quæ enim facile putreſcũt, ac corrumpuntur, humida ſunt cuncta, ut Cucurbitæ, Perſica, & bona pars fugacium fructuum; ſicca vero difficulter. Sic quoq; facile aut difficulter per alvum

tranſ-

transſeunt ob nimiam humiditatem, aut ſiccitatem. Quæ enim adſtringũt, tarde: quæ laxant aut abſtergent, cito permeant, ut Ficus. Porro illud curioſius, non tamen ſine fructu indagandum: an quæ male nos nutriunt, hoc eſt, pravum ſuppeditant ſuccum, κακόχυμα Græci vocant: alimenta dici debeant? Si enim quod bonum eſt nobis, noſtræque naturæ familiarem, & gratum ſuccum ſuppeditat, alimentum appellandum eſt, ut videtur; erit quod pravum, & malũ ſuggerit humorem, neutiquam appellandũ alimentum, ſed potius medicamentũ, quod pravitas hæc depẽdet ab intemperie. Reſpondeo alimentum dupliciter à ſcriptoribus accipi: ſimpliciter pro eo quod nobis bonum ſuccũ præbere poteſt: cum additione vocis pravum; non pro eo quod nil nos nutrire poteſt; ſed quod præter exiguum bonũ ſuccum multum pravi in ſe continet humoris, qui una cũ bono per venas in univerſum corpus diſtribuitur; pręſertim quando partes corporis e x aliqua inedia exinanitę nutrimentũ tam valida vi, & tam celeriter attrahunt, ut nequeat natura partes nutrimenti noxias ſecernere ab innoxiis, ac per loca conſueta è corpore deturbare. Pravi ſucci

ſucci appellari ſolent melancholici, bilioſi, putridi: crudi vero & frigidi, pituitoſi. Sequitur, ut qui prædictæ alimentorum differentiæ in Plantis atque aliis nos nutrientibus conjungantur commiſceanturque, nunc indicemus. Quæ cito nutriunt, ea parum præbent alimenti: non tamen quæ tarde ea multum, ſed quæ multum ea tarde. Haud enim verum eſt, cuncta ea quæ tarde nutriunt, multum nos nutrire; nec quæ parum, cito; ſed quędam. Triticum multum nutrit, & tarde: nam tarde à ventriculo concoquitur. Quæ autem boni pravique ſunt ſucci, quædam cito, quædam tarde alunt. Sed boni ſucci cuncta & multum, & parum alere poſſunt; pravi vero neutiquam, ſed parum tantum ea alere neceſſe eſt; atque aut cito, ut Perſica; aut tarde, ut Lentes. Eorum autem quæ mediocriter, hæc cuncta pręſtant, quædã mediocriter & nutriunt, & in corpore antequam nutriant, mediocri temporis ſpacio commorantur. ſive mediocriter pravi ſucci ſint participes, ſive prorſus eo careant. Sunt quæ mediocriter alunt, & aut tarde, aut cito: quæ vero mediocrem in corpore moram trahunt, antequam aſſimilentur partibus. alia cito, alia tarde

 nutriunt,

nutriunt, venasq; corporis pervadunt. Vario etiam modo cõjunguntur cum his facultates, quæ dependent ab intemperie, & præsertim eæ quarum mentionem fecimus, quæ cunctis alimentis inesse solent. Eorum quæ ori grata sunt, quædam facile, nonnulla difficulter cõcoquuntur, aut corrumpuntur aut descendunt, & cito aut tarde, parum aut multum alunt. Quæ cito, & facile concoquuntur, cito, & facile etiam alunt, & cõtra quæ tarde, ac difficulter. Sic & quæ cito in ventriculo concoquuntur, cito etiam descendunt, & per intestina dilabuntur. Id quod etiam videtur affirmasse Hippocrates dum inquit l.2. Aph. 18. Eorũ quæ confestim, & velociter nutriunt celeres fiunt excretiones. Nam loquitur non tantum de secunda, & tertia concoctione, sed etiam de prima.

CAP. XVI.

Alimentorum inventrices ratio, & experientia.

SVnt sicuti medicamentorum ita & alimentorum inventrices ratio, & experientia. Fallax tamen & multo minus certa in his est ratio, quæ à sapore,

ſapore, & odore deſumitur, quam in medicamentis, ſi ſolam ſpectetis nutrientem facultatem. Extant apud Galenum lib. 1. De alim. Dioclis verba, ſola experientia alimentorum facultates nobis cognitas eſſe arbitrantis, non ex indicationibus, quæ à temperamento & à ſaporibus ſumuntur. Cæterum ſi Diocles nutrientem potentiam in alimentis tantum conſideraſſet, haud prorſus à veritate aberraſſet. Nam à multis Sapientibus probatum eſt, animantium generi cibum eſſe familiarem ſubſtantiæ proprietate, quæ ſola experientia indicatur. Ajunt tamen dulcia cuncta nos nutrire. Id ſi ita eſt, indicabit etiam ſapor vim nutriendi, non tantum alterandi. Per dulcia autem nonnulli intelligunt cuncta, quæ guſtui placent, indeque putant ductum proverbium, *Quod ſapit nutrit*: ego præter illa etiam dulcia proprie dicta. Sine his enim nil palato arridet. Salſa, acria, acida, amara, & ſi quæ ſunt alio ſapore prædita, qui alimentis ineſſe poteſt, ſi modum excedant, ori inſuavia redduntur, & quod in ipſis dulce eſt, deſtruunt, aut præpediunt ne nutriat. Quare cenſendum eſt, non modo dulcia eſſe omnia, quæ nos nutriunt, ſed & alimenta

cuncta dulcia. Existimaverit autē aliquis falsam hanc esse universalem propositionem, propterea quod inter medicamenta nonnulla sunt, quæ nil nutriunt, dulcia. Hic sane condocefaciendus est, id non ob aliam causam cōtingere, quā ob partium diversitates. Insunt enim, & illis partes, quæ nos nutriunt, & aliæ quæ medicamentorum continent potentiam; quæ quia in his insignis est, impedit in illis nutrientem facultatem, ut nil operetur in nobis. Hujus rei manifesta sumatur demonstratio ab exemplis. Ari radix cruda, neque mandi potest, neque nutrire, propter ejus summam acrimoniam, cocta vero præbet alimentum. Huic necesse est adjungam memorabilem naturam ejus Plantæ, quam Hiuccam vocant Indi occidentales, quamque fide digni, ac multi scriptores, qui eas terras peragrarunt, & viderunt, & scripserunt. Folium huic Herbæ Canabis, vel ut aliis placet Sambuci, radix humani femoris crassitudine. Hāc tradunt redigi in pultem cotium attritu, deinde ex ea per colum extrahi succum valde lethalem, nulloque invento ad eum adhuc remedio: reliquum vero radicis exponi soli, ut exsiccetur, mox siccatum in farinam moli,

moli, quæ aqua ſubacta in panes formetur, Caſſavi ab ipſis appellatos: ſervari hos per duos annos ad uſum familiarem ſine noxa. Ex quibus patet non mirum eſſe quod refert Theophraſtus, nonnullas radices dulces venenoſas eſſe; tum etiam quod narrant alii ſcriptores, nonnullos veneno educatos, ac nutritos. Nutriebantur enim non veneno, ſed venenato, cujus partes nutritivæ alimentum corpori ſubminiſtrant, ubi proprietate naturæ venena nil operantur in quibuſdam, aut ubi antiquã aſſumantur ab omni venenoſa qualitate purgantur. Nec deſunt in rerum natura Herbæ, quibus totis innoxie veſcimur, cum tamen earum ſuccus cum vitæ periculo aſſumatur. Allii ſuccus potus hominem non modo turbat, ſed etiam interficit, & Cæpæ ſi largius potetur, ob inſignem caliditatem, & acrimoniam mentem turbat, & ſtomacho mirum in modum nocet. Igitur nutriendi vis in Stirpibus innoteſcit ex ſapore dulci, quem ſupra ponebamus modici caloris eſſe indicem. At quantũ quodque alimentum nutriat, & an cunctanter, an velociter, ex ſubſtantiæ conſiſtentia clarum evadet. Tenuis namque haud tam multum quam

craſſa, & viſcida nutrit, neque tam tarde, quoniam permeat facilius ac velocius per venas ad ultimas corporis partes. Quod vero pertinet ad alterandi facultatem, quæ alimentis ineſt, eam ex iis indiciis explorabimus, quæ ſupra recenſuimus. Prava & difficilis cōcoctionis alimenta ab effectu deprehenduntur. Qui enim prava capiunt alimenta, his nidorulentus, aut alius gravis ructus accidit, aliis mordicatio: nonnullis utrumque: quibuſdam flatibus diſtenditur venter, & flatus per os excluditur, aut inſtar plumbi, aut lapidis, aut luti ipſorum ventri incumbere videtur, qui & durus etiam eſt, ac tenſus, & quaſi inflatus. Cæterum hi effectus multas ob cauſas accidere poſſunt: ob intemperiem alimenti, & partis in qua fit concoctio, nempe ventriculi: & ob lentorem, atque craſſitiem ſubſtantiæ, ob naturalem quandam proprietatem, ἰδιοσυγκρασίαν Græcis appellatam. Quippe quæ valde frigida ſunt, lenta & craſſa, calorem ſtomachi imminuunt, extinguuntque; hinc ægre deſcendunt, difficillimeque concoquuntur. Nimis calida nimium etiam calorem augent, quo fit, ut prave concoquantur. Proprietas cujuſque ventri-

culi ſpectanda: quin etiam, an à communi deſciſcat. Inventi enim ſunt, qui facilius, ac celerius Fabam Lenteſque, quam ova concoquerét. Quidam propter pravos humores, quos in ventriculo coacervarunt, aut alium ob affectum præter naturam, quæ facilis ſunt coctionis aut digeſtionis, prave, & difficulter concoxerunt. Idcirco qui notitiam facultatum omnium, quæ alimentis inſunt adipiſci velit, eum diligenti experientia niti oportet in tali corpore facta, quale eſt id quod maxime ſanum exiſtit, præcognitis prius ſaporum odorumque naturis, qui Plantis maxime inſunt, tum conſiſtentia, quæ aut lenta, aut friabilis, aut craſſa, aut tenuis, laxa, aut levis, graviſve eſſe ſolet. Hæc enim omnia, ut docet Galenus lib. 1. De alim. ad ipſarum inventionem adeo conferunt, ut cum in peregrinam regionem perveneritis, ſi quid eſculenti nunquam vobis conſpecti occurrerit, per multas ſitis occaſiones atque adjumenta ad ejus facultatem cognoſcendam habituri.

CAP. XVII.

Exacta hujus Philosophiæ notitia quî acquirenda. Autores veteres, & recentiores, qui de ea scripsere.

HIs præcognitis, qui totum se huic Philosophiæ tradere cupit, & ad exactam ejus, quantum fieri potest, cognitionem devenire, eum veterum, & recentiorum lectioni, qui ex professo quippiam ad rem Herbariam spectans edidere, aut ea de re obiter quippiam in suos commentarios retulere, diligenter incumbere oportet. Adeat in primis veteres Græcos atque Latinos, Theophrastum, Dioscoridē, Plinium, Galenum, Apuleium, Æginetam, Oribasium, Æmilium Macrum, atq; etiam Arabes, Avicennam, Serapionem, Mesuem, Rhasem. Libri Theophrasti (qui discipulus fuit Aristotelis) de Historia Plantarum novem, cum decimi principio; & sex alii de causis earundem, Græce admodum leguntur mutili, ac depravati injuria temporum. Idcirco lectore indefesso indigent, & in Græca lingua non mediocriter exercitato. Hos Latio donavit Theo-

Theodorus Gaza Theſſalonicenſis, eo tempore, quo jam Græci autores negligebantur. Is homo multis præditus literis, reiqueMedicæ, atque utriuſque linguæ peritiſſimus fuit. Quia autem in multa depravata incidit loca, dum hos libros Latinos faceret, quædam omittere in verſione, nonnulla ea, quę ſibi videbatur optima, conjectura reſtituere coactus fuit. Et quoniam non de verbo ad verbum transferre, ſed mentem Philoſophi exprimere ſumma eloquētia ſtuduit, ſæpe aliud quam autor, tradidit: aliquoties uſque adeo Latinæ linguæ ſtudioſus, & amator fuit, ut maternam linguam ei poſtpoſuerit. Etenim Latinam novis voculis, & ut plurimum non neceſſariis, ad Græcarum vocum imitationem augere ſemper ſtuduit: verbi gratia, ἐλατήριον Agitatorium vertit, cum Plinius, & alii Græco utantur nomine. Interdum quoque variat in vocum verſione: Ἀνθέρικον Albucum reddit atq; etiam Ἀσφόδελον, cum diverſæ ſint Herbæ. Sic ἐλάτην plerunque Abietem, aliquando Pinum interpretatur: & πίτυν Abietem, Laricem, ſæpe Piceam. Solani quodcunque ſit genus appellat Veſicarias, cum maxime inter ſe diffe-

rant. κύπειρον perperam cum Plinio interpretatur Gladiolum. Et plura alia diligens lector notare poterit, qui propterea parum huic interpreti fidat sine Græco codice. Sensus ejus quoque interdum cum Theophrasto non convenit, quod hanc scientiam haud satis intelligeret, quæ ante eum per multa secula, ejusque tempore jacuit. In Historiam Theoph. aliquid in posteritatis commoda molimur. In libros de causis Iulius Cæsar Scaliger inter doctissimos doctissimus nostro seculo commentatus est iis, qui Græcæ linguæ, atque Latinæ peritiores sunt. Mentem Philosophi optime explanavit, loca quamplurima mutila feliciter restituit, nec pauciora melius quã Gaza interpretatur, quem sæpe atque optima ratione castigavit. Aristoteli adscripti libri duo de Plantis ab eodem Cæsare Scaligero explicati sunt. In iis multa non contemnenda, quædã quoque improbanda, quæ ut diligenti studio semper, ita sæpe nimis curiose, atque subtiliter à Scaligero animadvertuntur. Pedacii Dioscoridis Anazarbei, qui miles, atque Medicus sub Antonio, & Cleopatra vixit, de Medica materia novem extant libri, quorum quinque prioribus Stirpium, quæ suo tempore
magis

magis in uſu erant, facultates præcipue abſoluit breviter, ac ſummo ſtudio, non omiſſis earum deſcriptionibus, quæ non ita ubique occurrebant. Quę autem erant vulgaris notitię non deſcripſit; unde factum eſt, ut eas quarum vires nobis commõſtravit, adhuc ignoremus. Dioſcoridem primum Latine reddidit doctiſſimus Hermolaus Barbarus addito etiam corollario, quo autorem hunc multũ illuſtravit. Poſt eum Marcellus Virgilius pari induſtria & eruditione, adjectis etiam commẽtariis elegantiſſimis: tandẽ Ioannes Ruellius, cujus verſio nunc omnium fere manibus teritur. Scripſere in eoſdem libros commentaria plures alii, ſed copioſiſſima Petrus Andreas Mathiolus Senenſis, appoſitis quam plurimarum Stirpium iconibus, tam veteribus deſcriptarum, quam à recentioribus & ſeipſo uſurpatarum ad varios affectus humani corporis. Hic caſtigandis aliorum erroribus ita ſe totum tradidit, ut proprios, quos plures commiſit, quorum magna pars à Melchiore Guilandino viro erudittiſſimo, nec parum in hac Philoſophia verſato, quatuor epiſtolis animadvertuntur, propemodum neglexerit. Cajus Plinius ſecundus in Hiſtoria mundi ſedecim

libris,

libris, à duodecimo ſcilicet uſq; ad viгeſimum ſeptimum, deſcriptiones, locos, uſus, virtutes, & reliqua accidentia Plantarum, quarum apud autores, qui ante eum floruere, ac ſuo quoq; tempore extitere, facta eſt mentio, tam breviter perſtrinxit, ut ſæpe propter ſententiæ, ac phraſis brevitatem non intelligeretur, niſi autores præſertim Theophraſtus, & Dioſcorides, ex quibus pleraque tranſcripſit, conſulerentur. Correxerunt hunc atque elucidarunt Hermolaus Barbarus in Caſtigationibus, Stephanus Aquæus in Commentariis, & alii celeberrimi viri: ſed in primis noſtro tempore Iacobus Dalechampius auxilio veterum codicum manuſcriptorum, atque collatione autorum antiquorũ, quibus Plinius uſus eſt. Galenus undecim compoſuit libros de ſimplicibus medicamẽtis, in quibus pleraque de Stirpium facultatibus primis, ſecundis, & tertiis generaliter agit, ex ſecundis primas inveſtigando. In his nil fere quod non apud Dioſcoridem inveniatis, imo quædam omittuntur neceſſaria. Hos Galeni libros Paulus Ægineta in compendium redegit. Secundum ordinem Alphabeti Plantarũ facultates atq; deſcriptiones è Dioſcoride in ſua Collecta trãſtulit Oribaſius.

Lucius

Lucius Apuleius Madaurensis librum edidit de virtutibus Herbarum ; item Æmilius Macer Veronensis versibus hexametris. Plurimum quoque Arabes hanc scientiam locupletarunt, Rhases, Serapion, Mesues, Avicennas, & alii ignobiliores, qui præterquam, quod Græcis cognitas Herbas in suos libros retulere, novas etiam quam plurimas descripsere, ac earundem vires tradidere. Averroës in quinto colliget insigniorum Stirpium facultates secundũ Galenum ordine Alphabetico prosequitur. Inter recentiores summo studio, ac diligentia de natura stirpium tres libros amplissimos publicavit Ioannes Ruellius, in quibus accurate cuncta ex variis scriptoribus, Latinis præsertim ac Græcis, qui ante ipsum fuere, collegit. Nam pręmissis communibus quibusdã præceptis, & animadversionibus ad formam, vitam, generationem, culturam, & alia accidentia pertinentibus, mox ad particularem cujusque speciei tractationem devenit. Hac tempestate etiam floruit Hieronymus Tragus, atque ejus æmulus Leonardus Fuchsius, excellentes ambo viri, qui libros posteris de eadem materia reliquere adjectis iconibus. Sed Fuchsius magna ex parte descriptio-

nes

nes viresque suarum Stirpium ex veteribus mutuatus est in tomo primo; nam alterum figuris depictis, ac nomenclaturis tantum illustrat: Tragus autem magnum Plantarum numerum in Germania fere nascentium paulo ante Fuchsium edidit, quarum formam, ac loca, generationem, vires cum veteribus cognitas, tum propria, & aliorum nempe rusticorum, & muliercularum experientia inventas, examinavit atque indicavit. Hoc mortalibus utilissimum studium in hoc doctissimo viro nunquam satis laudare possum. Vtinam hoc omnes qui post, & ante ipsum, amplexi fuissent. Etenim si nostro tempore tantum studii collocarent Herbarii in examinandis Plantarum novarum, quarum picturas nobis offerunt, viribus, quantum in describendis earum formis, ac generationibus ponunt, profecto melius valetudini humanæ consuleretur. Ideo montes aliaque loca visenda sunt habitu rustico, quo facilius cum colonis ineatur gratia ac societas, obvii quique consulendi, montium incolæ adeundi, ut usus & facultates aliquæ earum Herbarum, quarum descriptiones nuper à doctis viris traditæ sunt, cognoscantur, etsi quæ ab uno prius indicata

sunt

ſunt atque à pluribus poſtea confirmata, in obſervationum libro ſunt annotanda. Sed ad rem redeamus. Fuchſium, atque Tragum ſecutus eſt Mathiolus, qui Dioſcoridem commentariis illuſtravit; icones etiam non modo elegantiores, ſed & plures, quam priores novarum Plantarum appoſuit, quarum non præteriit antea incognitas quaſdam vires. Scripſit Rembertus Dodonæus poſt hunc Hiſtoriam Plantarũ elegantiſſimam triginta libris concluſam una cum imaginibus, in quibus novas nonnullas quoque videre licet. His alias adjecit Mathias Lobelius in ſuo Herbario, quod etiam cum imaginibus edidit: item Petrus Pena, qui una cum Lobelio adverſaria cum iconibus divulgavit. Carolus Cluſius Atrebas hoc tempore pluſquam ullus alius huic ſtudio deditus novas Stirpes plurimas, quas in Pannonia, Auſtria, Hiſpania ſumma diligentia & cura obſervavit, pictas aliquot libris divulgavit, quos annis ab hinc pauculis in magnum volumen congeſſit, quod pluribus novarum Plantarum deſcriptionibus, & picturis locupletavit. In eodem volumine de Fungis curioſiſſimum tractatum videre licet; itemque Plantarum omnium in monte Vero-

nenſi

nenſi celeberrimo, quem Baldum vocant, naſcentium catalogum, quem Ioannes Pona Pharmacopæus Veronenſis in Stirpiũ cognitione verſatiſſimus compoſuit. Idem Cluſius hoc anno libros decem exoticorum in lucem protulit, in quibus de Plantis peregrinis, atque Indicis plurima. Hic etiam aliquot autores aliena lingua prǽterquã Latina conſcriptos ad hoc ſtudium utiliſſimos in Latinam linguam vertit; Chriſtophorum Acoſtam, Nicolaum Manardem, & Garciæ ab Horto, qui Proregis Indiæ Medicus fuit, duos libros de ſimplicibus apud Indos naſcentibus, quos in Epitomen contraxit, ex Hiſpanico idiomate. Petri etiam Bellonii, qui de Arboribus Coniferis librum conſcripſit, pulcherrimas obſervationes è Gallicis Latinas fecit. Libros ſedecim de Plantis Andreas Cæſalpinus Aretinus Medicus, & Philoſophus in Italia ſuo tempore celeberrimus, nuper luci dedit. Nomina Plantis, quas deſcripſit, ut plurimum indidit Hetruſca, iiſque libenter pro Latinis uſus eſt. Idcirco difficilis paululum iis eſt, qui Stirpium veſtigandarum cauſa non videre Hetruſcos agros; nec alios, qui Herbarios cum icõnibus multiſq; nomenclaturis ediderunt, prius inſpexerunt.

runt. Deſcripſit hic propriis verbis ſingulas ſpecies diligentiſſime: mox an eæ veteribus cognitæ ſint oſtendit: demum ſi quippiam iis ſit virium, haud ita prioribus ſcriptoribus cognitum, ſubnectit. Vniverſalis Plantarum Hiſtoria, quam certo ſcio Iacobum Dalechampium inchoaſſe, ac imperfectam nobis reliquiſſe, cæteris, qui ante hanc editi ſunt, Herbariis anteferenda ſane eſt, etiamſi imperfecta ſit. Nam duo magna ejus volumina, plurimis ſcatent erroribus, quos Typographi, atque ii, qui hanc tranſcribendam, & imprimendam dederunt, commiſerunt. Notantur hi ſingulari libello, quem de erroribus Hiſtoriæ Plantarum generalis inſcripſit Caſparus Bauhinus. Imagines magna ex parte huic Hiſtoriæ inſeruntur earum Stirpium, quæ deſcribuntur, in quibus multæ antea incognitæ, tum noſtrates, tum peregrinæ ex India utraque delatæ. Confert hic doctiſſimus autor diligentiſſime antiquos ſcriptores inter ſe, ac multa eorum loca depravata majori quam alii judicio, ac multo felicius reſtituit. Tandem Iacobus Tabernâmontanus, qui Tragi diſcipulus fuit, in hac ſcientia pari qua priores induſtria conſenuit. Ejus nuper liber eſt ty-

pis traditus, in quo præter nomenclaturas Latinas ac Germanicas, & picturas, nil aliud continetur. Ostenduntur hoc libro plures Plantæ depictæ, quam in ullo alio prædictorum autorum: desiderantur descriptiones, & vires; quas audio eum lingua Germanica conscripsisse. Hi sunt præcipui scriptores tam veteres quam recentiores, qui de re Herbaria volumina reliquere, quos præ cæteris legendos judicavi. Tractavit de universali Stirpium natura Ioannes Costæus Laudensis, Aloysius Anguillara, qui ante Guilandinum horti Patavini præfectus fuit placita sua compendiose, & magno cum judicio conscripta, in lucem protulit, sed Italis tantum. Extant de hac Philosophia aliorum quorundam eruditissimorum scripta, ut Ioannis Thalii, Ioachimi Camerarii, Fabii Columnæ, Prosperi Alpini, qui de Ægyptiacis Plantis librum edidit, sed omnes nominare supervacaneum arbitror, cum qui omnes scire desiderent Philosophos, ac Medicos, qui Bibliothecam Medicam, ac Philosophicam typis mandarunt, consulere queant. His adjungantur scriptores varii, Poëtæ, Historici, Oratores, tam veteres, quam juniores, qui obiter mentionem Plantarum

tarum ſæpe facientes, quippiam de viribus aut natura earundem addere ſolent; ſed maxime, qui de compoſitione medicamentorum ſcripſere, inſpiciendi ſunt, item qui curationes affectuum corporis humani; qui de re culinaria, & cibaria, inter quos Apicium, & Athæneum inprimis commendo: item qui de Agricultura, quam tractarunt Varro, Cato, Lucius Moderatus Columella, Palladius, & alii; qui de Hippiatria, & ſimilibus; denique qui miſcellanea adeundi. Quare ſi quis hos omnes autores diligenter attenteque legerit, ac ſingula annotanda in ſuo Florilegio propriis locis ſeu capitibus poſuerit, quo facilius memoriæ inhæreant, aut promptius, ſi quando lubet, cunctæ autorum ſententiæ reperiantur, is vere excellens in hoc ſtudio evadet. Ad exquiſite perfectam Plantarum cognitionē nullum perveniet, quantumvis laborioſum, humanum ingenium. Infinita nimis earum varietas, in forma, uſu, & cæteris accidentibus: ſemper novi aliquid afferre videmus fluvios, paludes, mare, montes, campos, valles, arenam, parietes, ſaxa, prata, vineas, ſylvas, inculta, & ut breviter, Europam, Aſiam, Africam, Indiaſque. Itaque ſi ulla medicinæ

in parte magis Hippocratis ſententiæ veritas eluceſcit, Vita brevis, ars longa, ſane in hac maxime, quæ ad Medicinam inprimis pertinet. Nolim tamen in ſcientia Herbaria, quemquam deterreat rerum diſcendarum multitudo. Quiſquis in ea tantum proficiat, quantum ad ſuam ſcientiam excolendam, & exornandam, neceſſarium eſt, niſi quis ſe totum huic ſtudio tradere velit. *Medicis hæc Galenus: Medicus aut omnium Stirpium, ſi fieri poteſt, peritiam habeat conſulo; ſin minus, plurium ſaltem, quibus frequenter utimur, ſunt autem ipſarum genera, vel ſi ſic ea nominare velis differentiæ hæ, Arbores, Frutices, Herbæ, Spinæ, &c.*

CAP. XVIII.

Florilegium quid; ejus conficiendi modus, & ordo.

QVoniam autem Florilegii facta eſt mentio (ſic enim ſoleo libros appellare, quos alii collectanea, nonnulli locos communes, quibus inſcribuntur cuncta notatu digna, quę ad rem hanc ſpectant, ſive ab autoribus, ſive ex aliorum obſervatione, ea didiceritis; ut facilius tantarum rerum multitudo,

& varie-

& varietas obſervata in memoria habeantur, ſi quando de re quapiam diſputandum eſt) operæprecium exiſtimavi modum, atque ordinem locos communes componendi vobis præſcribere, qui jam paululum hanc ſcientiam deguſtaſtis, atque eadem ineſcati eſtis. Nam prorſus rudibus hæc erunt inutilia, quæ nunc dicam de Florilegio. Libros chartaceos ſex, aut ſeptem, aut octo pluresve capite (pro ut vultis titulos extendere, ac diffuſius obſervanda adnotare) ex viginti quinque foliis conſtantes; quinterniones vulgus chartariorum vocat. Ex iis fiat volumen, cujus foliorum paginæ facies, tam dextra, quam ſiniſtra duabus per longitudinem interſecetur lineis, quibus medium faciei intercludatur, & tria loca diverſa ejuſdem magnitudinis conſtituantur in utraque paginæ facie. Inſcribentur ſupra in fronte ſingulis locis ſui tituli, qui tres erunt, relicto tergo paginę omnis inſcriptionis vacuo, donec frons ſcriptis obſervationibus repleta ſit. Tunc enim, & tergo eædem inſcriptiones inſcribendæ ſuis locis, & nova charta ſi opus addenda. Volumen hoc in tres partes dividatur: prima contineat, quæ de Plantis in genere dicuntur; altera ſin-

gulas Plantarum species complectatur: tertia quæstiones, quas tamen etiam poterimus, si lubet, prædictarum duarum partium locis inserere, ad quos pertinere magis videbuntur. In his tribus prius agendum historice, mox Philosophice, ut causas omnium quæ in historia enarrantur, doceantur: sic disertissimus Theophrastus historiam à causis separavit. Hunc autem ordinem in primis laudare debeo, eò quod si aliquis Commentarios de hac materia exactissimos scribendi desiderio teneatur, statim paucis mutatis, eadem serie cuncta, quæ annotavit, describere ac in libros congerere facillime possit. Hinc quoque perdifficiles quæstiones, quæ multorum autorum indigent testimoniis, quæque diligens examen requirunt, eodem ordine sunt tractandæ: ne dicendorum serie in prioribus libris, (in quibus breviter opinio de similibus cõtroversiis animadvertenda) interrupta, lectoris mentem à proposita re avertant, ac in morosissimam lectionem deducant. *A forma Plantarum in tribus partibus semper incipiendum est; deinde ad accidentia deveniendum, quo nomine generationes, affectiones, loca, vitæ, usus-que comprehenduntur. Forma enim

accidente

accidente nobis notior, à notioribus notis in hac Philoſophia procedere oportet.

CAP. XIX.

Tituli quales; quo ordine in locis Florilegii ſcribendi.

TItuli vero primæ partis Florilegii tales fere ſint, eoque, quo hic leguntur, ordine diſponantur. Quid ſit res, aut Philoſophia Plantaria: ejus antiquitas, dignitas, præſtantia, utilitas. Inventores, & in quot partes hæc Philoſophia dividatur. Scriptores rei Plantariæ, Græci, Latini, Arabes, & alterius idiomatis. Subjectum ejus, & quid ſit Planta. Ejus differentiæ unde ſumãtur: quantum ab animali differat. De partibus Plantæ propriis, communibus, earum definitione. Partium ſimilarium differentiæ formales, & accidentales. Partium diſſimilarium communium differentiæ, & earum partes aliæ. Partium propriarum communium diſſimilarium differentiæ. Plantarum diviſio in ſumma quædam genera. Quid Arbos, Frutex, Herba, Olus, Frumentum, Legumen, & ejuſmodi. De Plantæ actione, & ejus fa-

cultatibus. Plantarum generatio quot fiat modis; quæ ſponte: quæ è ſemine. Terra, locus, tempus anni, ſydera quid conferant ad generationem. Terrarũ locorumque differentiæ. Semen quomodo terræ mandandum, & quando. Quamdiu ſemen duret ut terræ mandari poſſit. Quo die è ſemine quæque Planta erumpat. Quæ partes primum è ſemine prodeant, & qua ſerie omnes naſcantur. De Plantarum augmento, & perfectione. De fructuum maturitate. De alimento, & excremento. De ſucco, lachrima, gummi eorumque differentiis. Plantæ, quæ aliis innaſcuntur Plantis. De Vita, & quæ longioris, ac brevioris. Terra, locus, tempus, anni ſydera ad vitam quid conducant. De annuis Plantis, & perpetuis. Partes quæ diutius in vita perdurent. De radice perpetuis. De caule, & ramis perpetuis. Quæ nunquam perdunt folia, flores, fructus. Abortus; Monſtra. Plantarum mutatio in alias ſpecies. Partium mutatio, foliorum, florum, & aliarum partium. Contractio, apertio & ſimilia. Odores Plantarum quot: & quæ odoratæ, quæ inodoræ. De ſaporibus, & eorum differentiis. Quæ ſaporem habeant, quæ non, & qualem: Item paucis Plantis eun-

dem

dem ſaporem per omnes partes diffundi, ut & odorem. Sympathia, & antipathia. Morbi intrinſeci, & extrinſeci, communes, proprii. Animalia quæ in Plantis generentur. Quæ aliunde genita noxam Plantis afferant. De interitu totius Plantæ, & partis alicujus. De cultura. Quæ ſine cultura vivere nequeant: Item quid ſint agreſtes, & mites Plantæ. Arandi tempora. De foſſione. De Rigatione. De Stercoratione. De Tranſlatione, & reliquis ſimilibus culturæ operibus. Inſitio, inoculatio. Inſtrumenta ad culturã. Remedia ad morbos. Vſus Plantarum in homine, & primũ de alimentis, de medicamentis. Facultates earumq; dignotio. Plantæ quæ totæ, quo tempore ad uſum colligendæ, & quomodo ſervandæ: tempus, & modus colligendi ac ſervandi earum partes: ad quæ, & alia pharmacopæorum & unguentariorum opera pertinent, quæ quiſque in plura capita dividere poterit, uti etiam uſum in brutis, atque in inanimatis. Materies quæ fabris, quæque igni conficiendo idonea: ubi etiam de cædenda materie. Tam enim varius eſt Stirpium uſus, atque multiplex, tam varia uſus conſideratio, ut paucis verbis ac ſummatim percurri nequeat. Quod ſi vero

quiſpiam in reipub. literariæ commodum libros de re Herbaria exactiſſime conſcribere velit, atque ideo quoque de cauſis agere eorum, quæ in hiſtoriis dicta ſunt, eum oportet ſub iiſdem titulis cauſas annotare, eaſque poſtea eodem fere ordine ſingulari libro recenſere, quod parvo cum labore facere poterit. Secunda autem pars particulares cujuſque ſtirpis tractabit hiſtorias, ac cauſas: hoc eſt formam: tempus, quo ſeminetur, naſcatur, augeatur, floreat: locum quo gignatur; culturam; uſum, & ſi quæ ſunt alia, quæ non cunctis Plantis communia ſunt, ea animadvertet, & eorumdem rationes, ſi perveſtigari poſſunt ſubnectet. Ideo ſinguli locorum tituli ſingulas Plantarum ſpecies contineant, quarum multa extat apud veteres, & recentiores memoria. Tres, quatuor aut quinque ſpecies, quarum natura non admodum adhuc celebrata eſt, ſub uno titulo comprehendat: aut uno generico nomine, omnes ſpecies quę ſub eo continētur. Verbi gratia, non opus eſt ſingulares, ac proprios facere titulos de Fago, de Robore, de Subere, de Ilice, ſed uno nomine, nimirum Quercus, omnes intelligere, ac ſignificare. alioqui cum ſit immenſa, & incredi-

bilis

bilis ſtirpium multitudo, ſecunda hæc pars Florilegii in magnam nimis molem excreſceret: Paucæ admodum ſunt Plantæ, quæ non ad aliquod genus reducuntur, ſeu nomen habeant, ſive eodem careant. Cæterum cum ordo, & ad doctrinam exactius tradendam, & ad memoriam plurimum conducat; qualis ille in hac ſecunda parte, quæ tam innumerabilem Stirpium copiam amplectitur conſtituendus ſit, ut facile tituli reperiantur, docendum eſt. Video multos qui libros de Plantis particularibus in publicum protulere (talis namque tenendus eſt ordo, qualis in libris componendis obſervatur) elementorum, hoc eſt literarum ordinem, quem alphabeticum appellant, dilexiſſe, Plantis, quarum nominum elementum primum. A. eſt, prius poſitis. Alii à totius ſtirpis formæ differentiis ordinem ſumentes in quatuor ſumma genera eas dividunt, Arborem, Fruticem, Subfruticem, Herbam; progrediunturque à perfectioribus, & notioribus ad imperfecta, & minus nota. Sunt autem perfectiores, notiores nobilioreſque Arbores Fruticibus, Frutices Cremiis, Cremia Herbis. Nam hæ omnium imperfectiſſimę, utpote, quarum magna pars, aut floribus, aut fru-

ctibus,

ctibus, aut foliis, aut caule destituatur. Verum quam sit confusus, qui à literarum serie sumitur ordo, norunt ii, qui multa sępe privatis quibusdam speciebus indita nomina non ignorant: qui Plantas admodum natura dissimiles conjungi hac ratione vident: qui nil fere penitus, præter nominum communium elementa sic memoriæ tradi non nesciunt: qui denique à Philosophiæ pręceptis abhorrere hunc ordinem omnino conspiciunt. Laudandi sane sunt, qui à summis generibus ordinem sumunt; quod nullus ordo pulchrior, ac pro memoria fructuosior sit, quam qui à forma desumitur. Summa hæc genera in plures species communiores distinguuntur, donec ad infimas, atque individua perveniatur. Theophrastus quoque hunc ordinem servavit: si quidem prius de Arboribus, mox de Fruticibus, deinde de Cremiis, tandem de Herbis in Historia tractat: singulaque hæc genera in ἥμερα, i. mitia, & ἄγρια, i. agrestia partitus est: semperque de mitibus, vel si mavis, hortensibus primum veluti magis notis, mox de agrestibus, tanquam minus notis. Vocat mitia, quæ à nobis coluntur, ac nostra opera mansuefiunt cicuranturque: agrestia

vero,

vero, quæ ſponte ſine ulla cultura proveniunt, nec facile aut unquam cicurari poſſunt. Falſum enim eſt in aliquot Stirpibus, quod putant Hippocrates & Plato, Plantas omnes natura agreſtes cultu ἐφημερῶσθαι, id eſt, manſueſcere, ut ex Pyraſtro, Olea ſyl. & reliquis diſcere licet. In animalibus idem accidere autor eſt Ariſtoteles, qui in hiſtoria animalium, & libro Problematum ſcribit eſſe nonnullas feras, quę nulla ratione manſuefieri poſſunt; ut leonem, pantheram. Porro cum Ariſtoteles diviſionem animalium in manſueta, & fera improbarit, quoniam ἐφημερῶσθαι formalem differentiam non deſignat, ſimilis Plantarum diviſio haud multum laudanda. Magis autem perplacet Andreæ Cęſalpini partitio, qui à fructuum varietate horum generum diviſionem ſecundam ſumpſit. Eſt enim fructus pars omnium reliquarum nobiliſſima, notiſſima, ipſa denique Plantę perfectio, & ob quam magna ex parte quaſi à natura conditæ Stirpes videntur. Pulcherrimus ſane hic ordo, multumque cum Philoſophiæ legibus conſentiens. Sed & à radicum differentiis non minus inutilis ordo colligi poteſt, quam à fructuum. Etenim docebit Plantæ

partem,

partem, cujus contemplatio ſæpe ab hujus ſtudii amatoribus prætermittitur, quam quia non ita ut reliquæ partes ſub conſpectum cadat, ſed terra occultetur, ea ratione fructu ignobiliorem cenſent, minuſque notam nobis. Prius tamen nota nobis radix eſſe debet, quam cæteræ partes, quod ſit omnium Stirpium principium, nec ulla pars communior omnibus. Verum quia de fructuum, & radicum differentiis ſatis ſuperque dictum eſt, non erit opus ea repetere, ut titulos hujus ſecundæ partis Florilegii recenſeamus, cum ex iis quivis in hoc ſtudio paululum verſatus hos accipere poterit. Quod ſi vero cuipiam novos titulos condere, difficultatem pariat, is libros Cæſalpini, quorum nunc facilis eſt occaſio, perlegat, atque ex ejus ordine titulos tot quot velit deducat. Peregrinæ autem plantæ quarum pars aliqua, qua magis utimur, tantum cognita eſt, ſingulari ſunt titulo complectendæ, ne qui prædictum ordinem rumpere nolit, has negligenter omittat.

Finis Lib. II. *Iſagoges in rem Herbariam.*

CATA-

CATALOGVS PLANTARVM HORTI ACADEMICI LVGDVNO-BATAVI,

Quibus is instructus erat ANNO cIↃIↃc XXXIII.

Præfecto ejusdem Horti D. ADOLFO VORSTIO, *Medicinæ & Botanices Professore.*

ACCESSIT

Index Plantarum indigenarum, quæ propè Lugdunum in Batavis nascuntur.

CATALOGVS PLANTARVM OMNIVM HORTI ACADEMICI LVGDVNO-BATAVI.

A.

ABrotonum vulgare.
Abrotonum tenuifolium Hiſpan.
Abrotonū fæmina, ſ. Santolina.
Abſinthium latifolium vulgare.
Abſinthium tenuifolium, ſ.Romanū.
Abſinthium arboreſcens.
Abſinthium marinum tenuifolium.
Abſinthium marinū folio lavendulæ.
Abſinthium Alpinum umbelliferum.
Acanthus ſativus.
Acer latifolium, ſ. Pſeudoplatanus.
Acer medium.
Acer minus.
Acetoſa vulgaris.
Acetoſa Romana rotundifolia.
Acetoſa Hiſpanica maxima.
Acetoſa montana radice lapathi.
Acetoſa minima.
Aconitum lycoctonum cæruleum, ſ. Napellus.
Aconitum lycoct. luteum majus.
Aconitum hyemale.

Aconitum bacciferum, ſ. Chriſtophoriana.
Acorus verus.
Adiantum nigrum Africanum ramoſum.
Adiantum album.
Æthiopis.
Ageratum.
Agnus caſtus, ſ. Vitex.
Agrifolium.
Agrimonia.
Alaternus.
Alcea vulg. flore carneo.
Alcea flore albo.
Alcea veſicaria, ſ. Veneta.
Alcea hirſuta folio cannabino.
Alchemilla, ſ. Pes leonis.
Alliaria.
Allium urſinum latifolium.
Allium ſylveſtre tenuifolium.
Allium junceum, ſ. Schænopraſſum.
Allium vulg. ſativum.
Aloë Americana.
Alſine maxima Virginiana.
Alſine repens Cl. baccifera, Cacubalū.
Alſine corniculata.
Alſine chamædryoides repens.
Althæa arboreſcens flore purpureo.
Althæa vulg. ſ. Biſmalua.
Althæa lutea, ſ. Abytilon Avicennæ.
Althæa Indica.
Alyſſon Plinii.

Amaranthus major, Blitum Peruvianum CL.
Ambrosiana, s. Salvia agrestis.
Ammi.
Amygdalus.
Anagallis mas.
Anagallis fæmina.
Anagallis fl. violaceo.
Anagallis fl. dilutè purpureo.
Anagallis aquatica, s. Becabunga.
Anagallis aquatica altera.
Anchusa.
Androsæmum.
Anemone tertia Matthioli fl. albo.
Anemone Chalcedonica fl. rubro, & incarnato.
Anemone violaceo pleno flore.
Anemones latifoliæ & angustif. variæ species.
Anethum.
Angelica sylvestris.
Angelica aquatica, s. Archangelica.
Anthyllis leguminosa fl. luteo.
Anthyllis Hisp. fl. rubro.
Anthora.
Antirrhinum majus fl. purp.
Antirrhinum majus fl. albo.
Antirrhinum majus fl. variegato.
Antirrhinum medium.
Antirrhinum minimum.
Antirrhinum minimum alterum.

Aparine ſemine Coriandri ſaccharato Luſitan.
Apium hortenſe. ſ. Petroſelinū vulgi.
Apium paluſtre, ſ. Eleoſelinum.
Aquilegiæ variorum colorum.
Aquilegia roſeo flore.
Aquilegia ſtellata.
Aquilegia variegata.
Aracus fl. purpureo pulchro.
Aracoïdes Cretica.
Arbor Iudæ fl. purp.
Arbor Iudæ fl. albo.
Arbor lanifera Indica.
Arbor vitæ, Thuia quorundam.
Argemone.
Ariſtolochia longa Sarracenica.
Ariſtolochia folio Aſclepiadis.
Armerius Anglicus.
Armerius vulgaris flore punctato.
Armerius holoſericeo purp. flore.
Armerius flore rubro duplici.
Artemiſia vulgaris.
Artemiſia leptophyllos marina.
Arum majus.
Arum vulgare.
Arum maculoſo folio.
Arundo Cypria, ſ. Donax.
Aſarum.
Aſclepias flore nigro.
Aſclepias flore albo.
Aſcyrum.

Aſparagus altilis.
Aſperula odorata fl. albo.
Aſphodelus mas albus.
Aſphodelus fæmina luteo flore.
Aſphodelus minor Cluſii.
Aſphodel⁹ minimus paluſtris fl. luteo.
Aſter Atticus flore cæruleo.
Aſter Pannonicus flore luteo.
Aſter Virginianus fruticeſcens.
Aſtragalus Bæticus radice ampla.
Aſtragalus Bæticus ſupinus. (Cl.
Aſtragaloïdes Dodonęi, Orob⁹ Pann. 2.
Aſtrantia.
Atractylis flore luteo.
Atriplex ſativa alba.
Atriplex ſativa rubra.
Atriplex puſilla olida.
Atriplex Virginiana baccifera major.
Atriplex baccifera minor. (hini.
Atriplex Mexicana, ſ. Botrys Mex. Bau-
Atriplex ſylveſtris latifolia.
Avellana Byzantina. (luteo.
Auricula urſi major fol. farinaceo, fl.
Auricula urſi folio glabro, fl. luteo.
Auricula urſi fl. rubro. (te.
Auricula urſi flore dilutè purpuraſcen-
Auricula urſi fl. purpureo minor.

B.

BAccharis Monſpelienſium.
Balſamina fæmina.
Barba Iovis Plinii frutex.

Barbaræa, ſ. Naſturtium hyemale.
Ben album, ſ. Polemonium.
Bechium, ſ. Tuſſilago.
Beidalſar Alpini.
Bellis major campeſtris.
Bellis minor prolifera.
Bellides variorum colorum.
Berberis, ſ. Oxyacantha vulgaris.
Beta alba.
Beta Cretica ſemine ſpinoſo Bauhini.
Betonica major.
Betonica minor.
Betonica aquatica.
Bifolium, ſ. Ophrys.
Biſtorta major.
Biſtorta vulgaris.
Blattaria fl. luteo.
Blattaria fl. purpureo ſaturo.
Blattaria fl. albo. (nis.
Blattaria maxima lutea, verbaſco affi-
Blitum maximũ caule rubente Virgin.
Blitum minus vulg. (enni.
Bolbonach, ſ. Viola latifol. radice per-
Bolbonach minor.
Bonus Henricus.
Borago fl. cæruleo & albo.
Borago ſemper virens.
Borago minima ſeptentrionalium.
Botrys.
Braſſica cauliflora. (Dod.
Braſſica tenuifolia laciniata, ſelinoïdes
Braſſica

Brassica variegata Hondii.
Brassica sylvestris perfoliata.
Bryonia alba.
Bryonia nigra, s. Sigillum B. M.
Buglossum.
Buglossum sylvestre.
Bugula fl. cæruleo.
Bugula fl. rubro.
Bugula fl. albo.
Bulbus unifolius Clusii. (catum.
Bulbus trifolius, s. Ornithog. trif. spi
Bulbocastanum. (santhemi.
Buphtalmum fol. millef. flore chry-
Buxus.
Buxus foliis aureis Anglicus.

C.

CAlamintha montana odorata.
Calamintha vulgaris rotundi fol.
Calceolus Mariæ.
Calendula.
Calendula fl. pleno.
Calendula prolifera.
Caltha palustris.
Caltha flore pleno.
Campanula lactescens major, Pyramidalis Lut.
Campanula lactescens minor fl. albo.
Campanula lactescens minor fl. cæru- (leo.
Canna Indica.
Cannabis.
Cannabis spuria urticæ facie.

Capparis leguminoſa.
Caprifolium perfoliatum. (liatum
CaprifoliumGermanicum non perfo.
Caprifolium flore rubro.
Cardamine fl. purpureo pleno.
Cardamine fl. ſimplici purp.
Cardamine trifolia Alpina fl. albo.
Cardiaca.
Carduus Benedictus.
Carduus fullonũ, ſ. Dipſacus ſativus.
Carduus fullonum ſylveſtris.
Carduus lacteus, ſ. Mariæ.
Carduus ſtellatus, ſ. Calcitrapa.
Carduus ſphærocephalus.
Carthamum perenne fl cæruleo.
Caryophyllata montana.
Caryophyllata vulgaris.
Caryophyllus Anglicus Tradiſcanthi.
Caryophylli varii.
Caryophyllus ſylveſtris.
Carum.
Caſtanea.
Caſtanea equina.
Cataputia, ſ. Lathyris minor.
Caucalis marina pumila.
Caucalis ſ.echinophora ſegetumLuſit.
Celaſtrus.
Centaurium majus foliis Helenii.
Centaurium Alpinum fol. diſſectis flore luteo.
Centaurium minus.

Cepæa

Cepæa Lobelii.
Cerasus vulgaris.
Cerasus avium.
Cerasus racemosa sylvestris.
Cerasus pumila fl. roseo albo. (ra.
Cerasus pumila, s. Chamęcerasus alte-
Ceratonia, s. Panis S. Iohannis.
Cerefolium hortense.
Cerinthe Plinii.
Chamædrys.
Chamæmespilus Gesneri.
Chamæirides variæ latif. angustifol. & variorum colorum.
Chamælæa tricoccos. (bum.
Chamęlęa Germanica, Mezereon Ara-
Chamænerion Gesneri.
Chamæmelum.
Chamæmelum Romanum.
Chamæmelum syl. s. Cotula.
Chamæpitys vulg. lutea.
Chamæpitys altera purp. flore.
Chelidonium majus. (laciniatis.
Chelidonium majus alterum floribus
Chelidonium minus.
Chondrilla purp. flore.
Chondrilla vulg. lutea.
Chrysanthemum segetum luteum.
Chrysanthemum floribus albis medio luteis.
Chrysanthemum Valentinum Clusii.
Chrysanthemũ Canadēse strumosum.

Chryſanthemum Virginianum caule alato.
Chryſanthemum Braſilianum.
Chryſanthemum Indicum novum.
Cichorium fl. cæruleo profundius inciſum. (bus.
Cichorium album caulibus rubenti-
Cichorium luteis floribus.
Cichorium Verrucarium, Zacintha.
Cicuta. (nenſe.
Cicutaria maxima, Seſeli Pelopon-
Cicutaria fatua. (nodoſo.
Cicutaria Pannonica ſubhirſuta caule
Cineraria, ſ. Iacobæa marina.
Circæa.
Cirſium.
Ciſtus Ledon mas.
Ciſtus populnea fronde.
Ciſti aliæ ſpecies.
Citrullus, ſ. Anguria.
Clematis peregrina fl. purpureo.
Clematis fl. cæruleo.
Clematis fl. pleno.
Clematis Pannonica Cluſii.
Clematis Daphnoïdes major. (ci.
Clematis Daphnoïdes minor fl. dupli-
Clematis Daphnoïdes minor fl. albo, cæruleo, purpureo.
Clematis Virginiana fruticeſcens.
Clinopodium majus.
Clinopodium minus.

Cochlearia.
Coccygria, ſ. Cotinus.
Colchicum autumnale fl. albo.
Colchicum fl. purp.
Colchicum fl. pleno ſtriato.
Colchicum vernum.
Colocynthis pyriformis.
Colus Iovis, Horminum luteum.
Colutea veſicaria, Pſendoſena.
Colutea ſcorpioïdes.
Conyza minor fætida.
Convolvulus Altheæ folio.
Convolvulus Indicus purp. flore.
Convolvulus Hiſp. cãpeſtris cæruleo fl.
Coriandrum.
Cornus mas.
Cornus fœmina.
Corona Imperialis.
Coronopus repens minor.
Coronopus major.
Cortuſa Mathioli fl. purp.
Cortuſa Americana fl. albo.
Coſtus hortenſis. (maximus.
Cotyledon, ſ. Vmbilicus Veneris verus
Cotyledon verus alter minor.
Cotyledon folio Sedi ſerrato.
Cotyledon acris ſeptentrionalium.
Crocus autumnalis Anglicus.
Crocus vernus flore albo.
Crocus vernus flore aureo.
Crocus vernus flore purpureo.
Crocus

Crocus vernus flore ſtriato.
Crocus vernus flore violaceo amplo.
Cruciata Romana minima F. Colũnç.
Crupina, ſ. Chondrilla purp. ſemine nitido Lob.
Cucumis aſininus.
Cyanus major latifolius.
Cyanus hortenſis fl. albo.
Cyanus flore carneo.
Cyanus flore purpureo.
Cyanus cæruleo flore.
Cyclamen folio hederæ.
Cyclamen folio rotundo.
Cymbalaria Italorum.
Cynara altilis.
Cynara ſylveſtris Betica Cl.
Cynogloſſum vulg.
Cynogloſſum Luſitanicum.
Cyperus longus verus.
Cyperus aquaticus ſpurius.
Cypreſſus arbor mas & fœmina.
Cyprus Dod. Alkanna.
Cytiſus verus Maranthæ.
Cytiſus Pannonicus.
Cytiſus ſpurius.

D.

DAtura Indorum.
Daucus vulgaris.
Delphinia variorum colorum.
Dens caninus flore purpureo.
Dentaria triphyllos.

Dentaria major pentaphyllos.
Dentilaria Rondeletii.
Pſeudo-Dictamnum.
Digitalis maior flore albo.
Digitalis major flore purp.
Digitalis minor fl. luteo.
Doronicum rotundi fol.
Doronicum oblongo fol. Germanicũ.
Doronicum Americanum.
Draba.
Draco herba.
Dracontium majus, ſ. Serpentaria.
Dulcamara, ſ. ſolanum lignoſum.

E.

EBulus.
Echium Alcibiadeum.
Echium ſcorpioïdes Aquaticum.
Elaphoboſcum.
Elatine Lobelii.
Elleborus albus flore herbaceo.
Elleborus albus flore atrorubente.
Elleborus niger verus.
Elleborus niger ſecundus.
Elleborus niger tertius Dod.
Elleborus ferulaceus, Conſiligo.
Elleborine.
Endivia, ſ. Intybum.
Enula campana, ſ. Helenium.
Epimedium.
Epimedium fruticeſcens Virginianũ.
Eranthemum, ſ. Flos Adonis.

Erica

Erica ſcoparia.
Erica florida.
Erygeron majus & minus.
Eruca latifolia ſativa.
Eruca ſylveſtris tenuifolia.
Eruca Arragonica.
Eruca peregrina Cluſii.
Eruilia, ſ. Piſum ſylveſtre.
Eryngium campeſtre.
Eryngium marinum.
Eryngium Creticum.
Eryngium luteum Monſpel.
Eryngium planum Mathioli.
Eryſimum Appulum.
Eryſimum Theophr.
Eryſimum vulg.
Eſula major.
Eſula minor.
Eſula minima Tragi.
Euonymus Theophraſti.
Eupatorium cannabinum mas.
Eupatorium aquaticum fœmina.
Eupatorium Indicum.
Euphorbium cerei effigie.
Euphraſia vera.

F.

FAba major.
Faba minor.
Faba Græca ſylv, ſ. Piſum nigrum.
Fagopyrum.
Fagus.

Feru-

Ferula.
Ficus.
Ficus pumila.
Ficus Indica minor.
Filipendula.
Filix mas.
Filix fœmina.
Filix aquatica.
Filix quercina.
Filix latifolia paluſtris, Oſmunda.
Flammula ſurrecta flore albo.
Flos Africanus major.
Flos Africanus minor.
Flos Conſtantinop. fl. miniato ſimpli-(ci.
Flos Conſtant. fl. miniato pleno.
Flos Conſt. fl. albo.
Flos Paſſionis.
Flos ſolis major.
Flos ſolis prolifer,
Fæniculum.
Fæniculum dulce Azoricum.
Fænum Burgundiacum fl. luteo,
Fænum Burgund. fl. purp.
Fænugræcum.
Fragaria.
Fragaria hirſuta odore moſchi.
Fraga ſylveſtris ſpinoſa.
Frangula, ſ. Alnus nigra.
Fraxinus.
Fraxinella fl. purp. major.
Fraxinella purp. minor.

Fraxinella flore albo.
Fritillaria major.
Fritillaria minor. purp. lutea, obſoleti coloris, alba.
Frumentum Indicum variorum colorum.
Fumaria vulgaris.
Fumaria breviori folio.
Fumaria tenuifol. Monſp.

G.

GAlega flore albo.
Galega flore purpureo.
Geniſta Hiſp. arboreſcens.
Geniſta tinctorum.
Geniſta vulgaris.
Geniſtella ſpinoſa.
Gentiana major.
Gentianella verna flore cæruleo majore.
Gentianella folio Aſclepiadis.
Gentiana cruciata.
Gentianella minima purp.
Geranium batrachyoïdes maculoſum & non maculoſum.
Geranium Creticum annuum.
Geranium Virgin. fl. pulchro.
Geranium fl. amplo roſeo.
Geranium hæmatodes.
Geranium tuberoſum.
Geranium fuſcum.
Geranium moſchatum.
Geranium Robertianum.
Geranium columbinum.

Gera-

Geranium ſupinum.
Gingidium.
Gladiolus fl. purp.
Gladiolus fl. albo.
Glansterræ.
Glaux æſtiva ſupina Luſit.
Glycirrhiza.
Gnaphalium Americanum.
Gnaphalium vulgare.
Gramen Alopecuroïdos Lob.
Gramen ſtriatum Hiſpanicum.
Gramen marinum majus.
Gramen marinum minus.
Gramen plumeum Auſtriacum majus.
Gramen plumeum minus.
Gramen criſtatum Hiſpan.
Gramen tremulum.
Gramen Parnaſſi.
Gratiola.
Guaiacum Patavinum.

H.

HAlymus arboreſcens.
Halymus portulacæ folio.
Hedera.
Hedera Virginiana, aliis Vitis.
Hedera terreſtris.
Hedyſarum Creticum.
Hedyſarum perenne fl. carneo.
Hedyſarum corniculatum Monſp.
Heliotropium.
Hemerocallis fl. purp.

Hemerocallis fl. luteo.
Hemerocallis fl. miniato Byzantina.
Hemerocallis fl. albo.
Hepatica fl. pleno cæruleo.
Hepatica fl. ſimplici cæruleo, albo, rubro, albo puncticulato.
Herba Doria.
Herba Paris.
Heſperis Italica.
Heſperis Syriaca fl. obſoleto.
Hieracium primum Dod.
Hieracium Pannonicum Cluſii.
Hieracium barbatum medio nigrum Luſit.
Hieracium ſupinum Hiſp.
Hieracium Narbonenſe ſtellatum.
Hippogloſſum.
Hippuris.
Horminum ſativum.
Horminum ſylv. flore purp.
Horminum ſylv. Luſit.
Horminum ſylv. q^m. Salvia agreſtis Tabern.
Hyacinthus Oriental. major & minor.
Hyacinthus Peruvianus ſtellatus fl. cæruleo. (ſcente.
Hyacinthus Orient. fl. duplici vire-
Hyacinthus comoſus.
Hyacinthus ſpurius Dodon.
Hyacinthus botryoïdes albis, cæruleis & carneis floribus.

Hyacinthus Hiſp. flore albo, cæruleo, carneo.
Hyacinthus ſtellatus major, minor, fl. cæruleo & carneo.
Hyoſcyamus niger.
Hyoſcyamus albus rotundifolius.
Hyoſcyamus flore luteo.
Hyoſcyamus Peruvianus, Tabacum verum.
Hypericum majus.
Hypericum minus.
Hyſſopus vulg. cærulea.
Hyſſopus fl. albo.
Hyſſopus fl. rubro.
Hyſſopus comoſa.
Hyſſopus tenuifolia peregrina.

I.

IAcea flore purp. non aculeata.
Iacea Luſitanica latifolia.
Iacobæa.
Iaſminum flore albo.
Iaſminum flore luteo.
Illecebra, ſ. ſedum minimum.
Impatiens herba Dodon.
Impatiens Alpina erucæ folio, Sium minimum Proſp. Alpini.
Iris Florentina alba.
Iris variegata latifol. vera.
Iris bulboſa cæruleo flore.
Iris bulboſa luteo flore.
Iris ſuſiana.

Iris pulchra variegata.
Irides variæ.
Isatis.
Iuglans Canadensis.
Iuniperus vulg. minor.
Iuniperus major baccifera.

K.

KNavvel Dod. polygoni species.
Kakile Serapionis, Eruca marina.
Keiri, s. Leucoium luteum vulg.
Keiri fl. pleno.
Keiri fl. duplici holosericeo.

L.

LAburnum maximum.
Laburnum minus.
Lactuca.
Lactuca Romana.
Lactuca sylvestris, s. Scariola.
Lactuca soporifera odore opii Lob.
Lagopus.
Lagopus angustifol. Hispan. Clusii.
Lagopus stellaris Bauhini.
Lamium Pannonicum fl. luteo.
Lamium Pannon. fl. rubro, Milzatilla.
Lampsana.
Lapathum sanguineum.
Lapathum magnum, s. Hippolapathũ.
Lapathum maximum rotundifol.
Larix.
Laserpitium verum.
Lathyrus latifol.

Lathyrus anguſtifol.
Lathyrus Americanus flore cæruleo.
Lathyrus Hiſpan. fl. luteo (pulchro.
Lathyrus ſylveſtris minor flore rubro
Lavendula.
Lavendula alba.
Lavendula multifida Cluſii.
Laureola.
Laurocera ſus.
Laurus baccifera.
Laurus latifol. vulg.
Laurus anguſtifolia Gallica.
Laurus Tinus minor.
Laurus Tinus major folio glabro.
Laurus Alexandrina.
Lens.
Lentiſcus.
Lepidium, Iberis major.
Leucoïum bulboſum triphyllum.
Leucoïum bulboſum hexaphyllum.
Leucoïum bulboſum majus polyanthemum. (tumnale.
Leucoium bulboſum minimum au-
Leucoium arboreſcens fl. purp. pleno vario.
Leucoium marinum majus fl. purp.
Leviſticum.
Liguſtrum.
Lichen.
Lilium album.
Lilium rubrum majus.

Lilium rubrum minus. (folia.
Lilium rubrum bulbulos gerens inter
Lilium Perſicum.
Lilium convallium majus & minus.
Lilium convallium flore purpuraſcēte.
Liliasphodelus major fl. rubro.
Liliasphodelus minor fl. luteo.
Liliasphodelus fl. albo, Phalangii ſpec.
Lillach, ſ. Syringa Arabum fl. cæruleo.
Limonium majus.
Linaria Pannonica fl. cæruleo.
Linaria flore luteo.
Linaria odorata.
Linum.
Lithoſpermum majus.
Lithoſpermum minus ſylveſtre.
Lithoſpermum Anchuſæ facie.
Lonchitis aſpera Matthioli.
Lotus arbor.
Lotus Lybica Dalechampii.
Lotus tetragonolobus fl. rubello.
Lunaria Botrytis.
Lupinus albus ſativus.
Lupinus cæruleus.
Lupinus luteus.
Lupulus.
Lutum herba.
Lutea Cretica.
Lychnis coronaria rubro flore.
Lychnis coronaria fl. albo.
Lychnis coronaria fl. carneo.

Lychnis ſylveſtris latif.
Lychnis tomentoſa marina.
Lychnis ſylveſtris ocymoïdes fl. ſimplic.
Lychnis ocymoïdes fl. pleno.
Lyſimachia lutea vera.
Lyſimachia Virginiana, ſ. Hyoſcyamus Virgin. Proſp. Alpini.
Lyſimachia Virginiana altera fl. luteo amplo.
Lyſimachia galericulata.
Lyſimachia ſpicata cærulea.
Lyſimachia ſiliquoſa.

M.

MAjorana nobilis.
Majorana Anglica.
Malua arboreſcens Indica.
Malua Bætica rotundifolia fl. amplo.
Malua vulg. major.
Malua pumila.
Malua criſpa,
Malua hortenſis fl. atropurp. pleno.
Malua hortenſis fl. carneo pleno.
Malua hortenſis fl. rubro & albo ſimplici.
Malua hirſuta cannabina æſtiva Hiſpan.
Malus Armeniaca.
Malus Aurantia.
Malus Citria.
Malus Cydonia.
Malus Limonia.

Malus Perſica.
Malus Perſica fl. pleno.
Malus Punica.
Malus Punica altera.
Mandragoras.
Marrubium verum.
Marrubium aquaticum.
Matricaria.
Matricaria fl. pleno niveo.
Matricaria altera caule rubeſcente.
Medica doliata.
Medica elegans Catalonica.
Medica echinata doliata major.
Medica echinata doliata minor.
Medica echinata minima.
Melanthium ſativum.
Melanthium Damaſcenum fl. ſimplici.
Melanthium Damaſc. fl. pleno.
Melilotus vulgaris.
Melilotus Italica.
Melilotus flore albo.
Melilotus inodora Maſſilienſium.
Meliſſa.
Meliſſophyllon Turcicum fl. cæruleo.
Melo.
Mentha hortenſis nobilis.
Mentha altera.
Mentha anguſtifolia.
Mentha criſpa.
Mentha maculoſa.
Mentha cattaria. ſ. Nepeta.

Men-

Menthaſtrum.
Mercurialis mas.
Mercurialis fœmina.
Mercurialis ſylveſtris, Cynocrambe.
Meſpilus.
Meum.
Millefolium album & purp. majus.
Millefolium minus luteum.
Moly Homericum latifol.
Moly montanum flore flavo.
Moly minus fl. purpuraſcente.
Mollugo.
Morus nigra.
Morus alba.
Muſcipula, ſ. Viſcaria fl. purp.
Muſcipula altera fl. albo.
Myagrum Thlaſpios facie.
Myagrum monoſpermum Bauhini.
Muſcari fl. purp.
Muſcari fl. flavo.
Myrrhis odorata major.
Myrtus latif.
Myrtus Tarentina tenuif.
Myrtus media.
Myrtus Hollandica, Gagel.

N.

NArciſſus mediocroceus.
Narciſſus medioluteus.
Narciſſus flore pleno.
Narciſſus juncifolius.
Narciſſus totus albus oblongo calice.

Narcissus luteus sylvestris fl. pleno sine calice.
Narcissus Hispan. major.
Narcissus Hisp, minor.
Narcissus Hisp. minimus.
Narcissus major pallidus calice brevi.
Narcissus calice maximo.
Narcissus triplici calice.
Narcissus Tradiscanthi.
Nasturtium hortense.
Nasturtium crispum.
Nasturtium Indicum.
Nasturtium aquaticum.
Nigellastrum, Pseudomelanthium.
Nummularia.
Nux vesicaria, staphylodendron.
Nux Pontica.

O.

Ocymum.
Oenanthe. (gona.
Onobrychis Belgarum, Viola penta-
Oleander flore albo.
Oleander fl. rubro.
Olus album.
Ononis spinosa. (æstiva.
Ononis non spinosa lutea maxima
Ononis non spinosa lutea perennis.
Ononis minor lutea æstiva.
Ononis flore rubro.
Ophioglossum.
Origanum.

Orni-

Ornithogalum majus Neapolitanum.
Ornithogalum minus.
Ornithogalum latifol. max. fl. niveo, ſ. Lilium Alexandrinum.
Ornithogalũ majus ſpicatum fl. luteo.
Ornithogalum majus anguſtif. floribus ex albo vireſcentibus.
Ornithogalum ſylveſtre flore flavo.
Ornithogalum Indicum minimum fl. luteo.
Ornithopodium.
Orobus Pannonicus I. Cluſii.
Oxys trifolia flore albo.
Oxys trifolia corniculata flore luteo.

P.

PÆonia mas.
Pæonia fæmina fl. ſimplici.
Pæonia fœm. fl. duplici.
Pæonia flore phæniceo.
Pæonia fl. carneo.
Paliurus.
Panax peregrinum.
Pancratium.
Panicum.
Papavera ſativa variorum colorum fl. ſimplici, & pleno.
Papaver corniculatum fl. flavo.
Papaver corniculatum fl. phœniceo.
Papaver Rhæas vulg.
Papaver Rhæas fl. flavo.
Papaver ſpinoſum.

Pappas

Pappas Americanum.
Parietaria major.
Parietaria minor.
Paſſerina.
Pentaphyllum majus primum Dod.
Pentaphyllum majus alterum.
Pentaphyllum repens vulg,
Pentaphyllum repens incanum.
Pentaphyllum fl. albo.
Peplus. (nima.
Percepiere Anglorum, ſaxifragia mi-
Perfoliata lutea.
Periclymenum rectũ fructu ceraſino.
Periclymenum rectum baccis rubris.
Periclymenum rectum baccis cęruleis.
Periploca anguſtifolia.
Perſicaria piperitis.
Petaſites.
Petroſelinum Virginianum.
Petroſelinum Macedonicum vulgare,
Petroſelinum Macedonicum Fuchſii.
Peucedanum.
Phalangium Virginianum fl. cæruleo.
Phalangium Virgin. fl. violaceo.
Phalaris.
Phaſeolus Indicus flore miniato.
Phaſeolus ſemine variegato.
Phillyrea.
Phyllitis.
Piloſella.
Pimpinella major.

Pimpinella minor.
Pinus.
Pinaſter.
Pirola.
Piſum majus.
Piſum minus.
Piſum cordatum.
Plantago vulg. latif. & anguſtif.
Plantago roſea maxima.
Plantago roſea ſpicata.
Plantago roſea incana.
Plantago ſerrato folio.
Platanus.
Polium.
Polygala Valentina Cluſii.
Polygonum polyſpermũ, Millegrana.
Polygonatum vulg.latif.& anguſtifol.
Polygonatum alterum Dodon.
Polygonatum Indicum ramoſum fl. luteo. (lato.
Polygonatum Virgin. fl.candido ſtel-
Polypodium.
Pomum amoris majus, & minus.
Portulaca.
Porrum.
Potentilla.
Primula veris fl. albo.
Primula fl. luteo ſimplici.
Primula fl. pleno luteo.
Primula umbellifera flore prolifero.
Primula umbellifera fl. fimbriato.

Pri-

Primula umbellifera fl. aureo.
Primula umbellifera minor fl. purpureo.
Prunus Myrobalanus.
Prunella vulgaris.
Prunella major Lusitanica.
Pseudocapsicum.
Psyllium.
Ptarmica vulgaris.
Pulegium.
Pulegium majus rotundifol.
Pulegium cervinum oblongo folio.
Pyracantha.

R.

RAdix caua major fl. purp. & albo.
Radix cava minor.
Radicula minor.
Radicula nigra.
Radicula rapi radice rotunda.
Ranunculus arvensis echinatus.
Ranunculus gramineus flore luteo.
Ranunculus Pyrenæus fl. albo.
Ranunculus nemorosus fl. pleno purp.
Ranunculus nemorosus fl. luteo.
Ranunculus nemorosus fl. herbaceo.
Ranunculus nemorosus fl. subcęruleo.
Ranunculus septentrion. minimus.
Ranunculus flore globoso.
Ranunculus dulcis Tragi.
Ranunculus hortensis fl. simplici & pleno.

Ranunculus flore niveo pleno.
Ranunculus prolifer.
Ranunculus Lusitanicus radice grumosa.
Raphanus rusticanus.
Rapunculus.
Reseda major.
Reseda minor.
Reseda minima, Phyteuma.
Rhabarbarum verum.
Rhamnus catharticus.
Rhodia radix.
Rhus Virginianum.
Rhus myrtifolium. (ci.
Ribesium Anglicum fructu rubro dul-
Ribesium fructu albo.
Ribesium fructu rubro.
Ribesium fructu nigro.
Ricinus.
Ros Solis major & minor.
Rosa centifolia Hollandica.
Rosa pallida provincialis.
Rosa rubra.
Rosa rubra holosericea.
Rosa alba plena.
Rosa variegata.
Rosa Austriaca fl. phæniceo.
Rosa cinnamomæa.
Rosa Moschata.
Rosa sine spinis.
Rosa sempervirens.

Rosa

Rosa pomifera Veneta.
Rosa canina fl. simplici.
Rosa canina fl. duplici.
Rosa canina fl. flavo simplici.
Rosa Dunensis.
Rosmarinus.
Rosmarinus inodorus.
Rubia tinctorum.
Rubus Idæus fructu albo & rubro.
Rubus vulgaris.
Ruscus.
Ruta.
Ruta muraria.

S.

SAbina folio Tamaricis.
Sabina folio Cupressi.
Salvia latifolia.
Salvia angustifolia.
Salvia maculosa.
Salvia angustifol. nobilis flore albo.
Salvia altera fl. purp.
Sambucus.
Sambucus foliis laciniatis.
Sambucus aquatica rosea.
Sanicula mas.
Sanicula fœmina.
Sanicula montana 2. Cl. fl. guttato.
Saponaria flore simplici.
Saponaria flore duplici.
Satureia.
Satyrium flore albo.

Satyrium fl. purp. folio maculoſo.
Saxifragia alba.
Saxifragia aurea.
Saxifragia hircina major.
Saxifragia hircina minor.
Saxifragia vulgaris.
Scabioſa Hiſpanica maxima.
Scabioſa Indica fl. atropurp.
Scabioſa vulgaris foliis diſſectis.
Scabioſa major vulgaris.
Scammonea Monſpelienſium.
Scandix.
Scilla.
Scordium.
Scorodopraſſum.
Scorpioïdes Bupleuri folio prima.
Scorpioïdes Bupleuri folio ſecunda.
Scorpioïdes tertia.
Scorpioïdes leguminoſa Lob.
Scorzonera, ſ. Viperaria.
Scrophularia.
Scrophularia æſtiva peregrina.
Scutellaria flore purp.
Sedum Alpinum fl. guttato.
Sedum majus.
Sedum vermiculatum fl.albo.
Sedum vermiculatum fl.luteo.
Sedum arboreſcens.
Sedum elegans, ſempervivum tertium F. Columnæ.
Serpillum.

Seſeli Æthiopicum frutex.
Seſeli Æthiopicum herba.
Seſeli Maſſilienſium.
Seſeli Creticum, ſ. Tordylium.
Seſeli paluſtre lacteſcens.
Silybum.
Silybum minus.
Sinapi ſativum.
Sinapi album.
Sinapi Caſtiliæ Novæ.
Sinapi repens non deſcriptum.
Siſarum.
Siſyrinchium maius.
Smyrnium Creticum.
Smilax aſpera.
Smilax aſpera folio maculoſo.
Smilax lævis.
Solanum vulgare.
Solanum lethale, Bella donna.
Solanum veſicarium.
Solidago Sarracenica.
Sonchus Hieracitis.
Sonchus aſper.
Sonchus levis.
Sophia Chirurgorum.
Sorbus aucuparia.
Spergula.
Spina ſolſtitialis.
Spina acuta, ſ. Oxyacantha Matthioli.
Spondylium majus.
Spondylium minus.

Stachys.
Staphis agria.
Stæbe Salamantica Clusii.
Styrax.
Succisa. (riegato.
Symphytum majus fl albo, purp. va-
Symphytum minus tuberosum.
Symphytum maculosum.
Symphytum maculosum alterum.
Syringa Italica.
Syringa Italica flore duplici.

T.

TAmariscus Germanicus.
Tamariscus Narbonensis.
Tanacetum vulgare.
Tanacetum crispum.
Tanacetum inodorum Bellidis flore.
Taxus.
Telephium vulgare.
Telephium Creticum.
Telephium fuscum.
Telephium Hispan. majus.
Teucrium pratense.
Thalictrum vulg.
Thalictrum Hisp. minus.
Thalictrum minimum Cordi.
Thapsia latifolia vera.
Thlaspi vulg. segetum.
Thlaspi Creticum umbellatũ fl. purp.
Thlaspi Creticum flore albo.
Thlaspi peltatum flore sulphureo.

Thlaſpi incanum Machlinienſe.
Thlaſpi Vaccariæ folio.
Thymus.
Tithymallus pinea.
Tithymallus helioſcopius.
Tithymallus characias.
Tithymallus tuberoſus.
Tormentilla. (albo.
Trachelium Hiſpan. max. fl. purp. &
Trachelium vulgare fl. purp. & albo.
Trachelium pulchrum minus Dod.
Tragacantha.
Tragopogon fl. luteo.
Tragopogon fl. purpureo.
Trichomanes.
Trifolium bituminoſum. (purp.
Trifolium Americanum ſpicatum fl.
Trifolium aquaticum.
Trifolium agrarium.
Trifolium corniculatum.
Tripolium.
Tulipæ variæ præcoces & ſerotinæ.
Tulipa Narbonenſis.
Tulipa Perſica. (tan.
Tulipa montana pumila bicolor Luſi-
Turrita major.
Turrita minor.

V.

VAccaria.
Vaccinia paluſtria.
Valeriana vera, Phu magnum.

Vale.

Valeriana ſylveſtris.
Valeriana montana minor.
Valeriana Græca fl. albo.
Valeriana Græca fl. cæruleo.
Valeriana rubra.
Verbaſcum album mas.
Verbaſcum nigrum fl. albo.
Verbaſcum nigrum fl. luteo.
Verbaſcum ramoſum Hiſp. folio farinaceo.
Verbaſcum ſalviæ folio.
Verbena.
Veronica mas repens.
Veronica ſerpilli folio.
Veronica Teucrii folio.
Viburnum.
Vicia maxima.
Vicia ſiliqua hirſuta.
Vicia minor vulgaris.
Viola tricolor, Diapenſia.
Viola aſſurgens Dod.
Viola Cretica lutea.
Viola matronalis fl. purp. & albo.
Viola Martia.
Viola fl. purp.
Viola fl.albo.
Viola flore pleno.
Viola Mariana fl. albo, cæruleo purp.
Viola ſylveſtris inodora.
Virga aurea non ſerrata.
Virga aurea ſerrato folio.

Virga aurea Virginiana anguſtifol.
Vitalba, ſ. Tamus.
Vitis vinifera varia.
Vitis Americana foliis laciniatis.
Vlmaria.
Vlmaria peregrina, Barba capræ Patavinorum.
Vnifolium.
Vrtica Romana ſphæricea.
Vrtica Romana altera foliis non inciſis.
Vua criſpa major & minor.
Vua criſpa fructu purpuraſcente.
Vua marina, equiſeti ſpecies.

X,

Xyris, ſ. ſpatula fætida.

Z.

Ziziphus alba.

FINIS.

INDEX PLANTARUM INDIGENARUM, QUÆ IN locis paludoſis, pratenſibus, arenoſis & ſylveſtribus prope Lugdunum in Batavis naſcuntur.

Cicu-

Cicuta.
Cichorium ſylveſtre.
Circæa.
Chelidonium majus & minus.
Cotyla fœtida, & non fœtida.
Cochlearia Batavica.
Cotyledon paluſtris.
Convolvulus major & minor.
Conyza major folio Helenij.
Conyza fœtida.
Coronopus repens.
Criſta Galli.
Cruciata, Gentianellæ ſpecies.
Cyperus triangularis aquaticus.
Cynogloſſum.
Crithmũ marinũ ſpinoſum, kali ſpecies.
Daucus ſylveſtris.
Dens leonis.
Diapenſia, viola tricolor.
Dipſacus ſylveſtris.
Dracontium aquaticum.
Dulcamara, ſolanum lignoſum.
Echium Alcibiadeum.
Echium ſcorpioïdes majus & minus.
Elatine Lobelij.
Erica ſcoparia.
Erica florida.
Eruca ſylveſtris.
Equiſetum mas, fœmina, & minus.
Eryſimum, ſ. Irio.
Eryngium marinum.

Gramen bombycinum.
Gramen aquis innatans.
Gramen Holoſteum Mathioli.
Gramen Parnaſsi.
Geranium Columbinum, Robertianum, Gruinale, ſupinum.
Hedera terreſtris.
Hederula aquatica.
Hedera helix.
Helleborine.
Helleborus ſpurius niger.
Herba Gerardi.
Hieracium minus & majus.
Hieracium tenuifolium marinum.
Hydropiper.
Hyoſcyamus niger.
Hypericum repens.
Hordeum ſpurium ſpontaneum.
Iacæa nigra.
Iacobæa.
Iuncus aquatilis odoratus.
Iuncus acutus.
Iuncus aquaticus maxim⁹, holoſchænes
Iris aquatica.
Chamæiris aq.
Knavvel Dod.
Lagopus minor.
Lampſana.
Lapatha varia.
Lathyrus luteus campeſtris minor.
Lenticula paluſtris.

Morſus Ranæ.
Muſcus coralloides.
Muſci variæ ſpecies.
Naſturtium aquaticum.
Nummularia.
Nigellaſtrum.
Nymphæa albo & luteo flore.
Nymphæa minor.
Olera varia.
Orchis ſerapias.
Ononis ſpinoſa & non.
Ocymaſtrum.
Onobrychis Belgarum.
Ophiogloſſum.
Ophrys.
Ornithopodium majus & minus.
Ornithogalum minus.
Orchides variæ.
Papaver Rhæas.
Parietaria.
Paſtinaca ſylv. latif. & anguſtifolia.
Paronychia prima & ſecunda.
Pentaphyllum repens.
Pentaphyllum fragiferum.
Perchepier.
Peplus.
Periclymenum Germanicum.
Perſicaria maculoſa & non.
Petaſites.
Piloſella major & minor.
Phænix.

Salix pumila.
Salix aquatica.
Satyrium maculosum.
Saxifraga.
Saxifraga aurea.
Scabiosa vulg.
Scrophularia.
Scolymus sylv. luteus.
Sedum stratiotes aquaticum.
Sempervivum majus.
Sempervivum minus.
Sempervivum minimum, Illecebra.
Senecio.
Serpillum.
Sÿ tres species.
Sinapi.
Sinapi Bursæ pastoris folio.
Sigillum Salomonis.
Sophia Chirurgorum.
Solidago Sarracenica.
Soldanella.
Sonchus.
Spartum herba.
Spondylium majus.
Spergula.
Scordium.
Succisa maculosa.
Symphytum majus.
Seseli palustre lactescens.
Tanacetum vulgare.
Tanacetum crispum.

Thlaspi

FINIS.

INDEX
RERVM ET VERBORVM
MEMORABILIVM.

A.

Ba-

B.

C.

 Cau-

D. Den-

D.

E.

F.

G.

H.

I.

Lentis

P. Pal-

P.

Pisum,

Sca-

à Ta-

T.

V.

FINIS.

